

Кишобран
The Best of
2007.

Народна библиотека Бор
2008.

КИШОБРАН

THE BEST OF 2007.

БЕЛЕЖНИЦА
ЛИСТ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ БОР
СПЕЦИЈАЛНО ИЗДАЊЕ БР. 1, ЈУН 2008.
ISSN 1820-8355

Главни и одговорни уредник
АНА ЈАНКОВИЋ

Уредник специјалног издања
БРАНИСЛАВ БАНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

Приређивачи
МИЛЕН МИЛИВОЈЕВИЋ
БРАНИСЛАВ БАНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ
АНА ЈАНКОВИЋ

Лектор
АНА ЈАНКОВИЋ

Прелом
АЛЕКСАНДАР ЖИВУЛОВИЋ

Издавач
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА БОР

За издавача
ВЕСНА ТЕШОВИЋ

Уредништво *Бележнице*
Тел. 030/458-120, e-mail: nbbor@nadlanu.com, <http://www.biblioteka-bor.org.yu/>

Пласман
Тел. 063/480-721, e-mail: bane@kisobranblog.com, <http://www.kisobranblog.com/>

Штампа
N-DESIGN BOR
Тираж 300

ISBN 978-86-84061-09-8

Специјално издање бр. 1 штампано је захваљујући
финансијској подршци пријатеља

Бележница
Специјално издање број 1

КМШОБРАН

The Best of
2007.

Народна библиотека Бор
2008.

Пре чийања

Потреба, помодарство или медиј савремене књижевности, тек, мора се признати да је блог постао веома популаран међу све бројнијим корисницима Интернета. Књижевни блогови постају незаобилазни медиј којем се све чешће посвећују, не само неафирмисани писци, већ и познати и признати књижевници. Слобода у одабиру, брзина у презентовању, могућност критичког реаговања читатељске публике, овај начин комуникације између аутора и читаоца веома је брзо постао изузетно популаран у свету, па и код нас и у нашем окружењу. И да парафразирам Александру Молнар („Блог генерација”, *Бележница* бр. 17) и њено помињање лутања Цека Керуака и Нила Кесидија – где би нам био крај да смо још тада могли да о њиховим авантурама читамо на њиховим блоговима. Књижевност на блогу све више помера границе између штампане и интернет књижевности у своју корист. Све је више таквих блогова који се издвајају међу сличнима својим квалитетом, високим стандардима, као и шароликом читалачком публиком која се не либи да одмах укаже на то да ли је нешто што је објављено добро или није.

Један од таквих блогова је и борски „Кишобран“. Његов творац и уредник, Бранислав Бане Димитријевић, успео је да за кратко време успостави један завидан систем вредности, па да самим тим на свом блогу окупи велики број и афирмисаних и неафирмисаних књижевника, и оних који иза себе имају објављене књиге, и оних који никада ништа нису објавили (осим на блогу), и оних који имају и сопствене књижевне блогове, али објављивање на „Кишобрану“ сматрају својеврсним признањем за оно што раде.

Посебна величина, да тако кажем, „подухвата“ названог „Кишобран – књижевност на струју“ је и у томе што су се на истом месту нашли аутори не само из Бора (чак и најмање из Бора), већ из читаве Србије, Хрватске, Македоније, Црне Горе, Босне и Херцеговине, и много шире. На овом блогу објављују и наши људи који живе широм Канаде, Аустрије, Грчке, САД-а, Малте, а читаоци долазе из 75 земаља и са свих континената.

Колико је блог значајан медиј, поготово нама који се на било који начин бавимо издаваштвом или писаном речју, видело се када смо направили и интернет издање *Бележнице*, листа Народне библиотеке Бор, који излази од 1999. године, али се тек од пре годину дана може наћи и на сајту Народне библиотеке Бор. Скроман тираж од 300 примерака није могао да обезбеди толики број читалаца колико смо их добили појављивањем на „мрежи“, и то не само оних који читају, препоручују, већ и цитирају наше ауторе и њихове текстове.

Стога, не треба да чуди што смо у последњем броју *Бележнице* доста простора посветили блогу, па смо чак, препознавши вредности и значај саме књижевности на блогу, одлучили да 1. специјални број *Бележнице*, који планирамо одавно, тематски испунимо избором најлепших прича објављених на књижевном блогу „Кишобран“ у току 2007. године. Време ће показати имамо ли снаге да наставимо да паралелно штампамо и *Бележницу* и њена специјална, тематска издања, али, чврсто верујем да ће овај првенац наћи свој пут до читалаца, макар и у штампаном облику.

Захваљујем ауторима који су пристали да се њихове приче објаве и у овом издању, Банету Димитријевићу што верује у *Бележницу* и Народну библиотеку Бор и Милену Миливојевићу на несебичној помоћи у одабиру прича и корисним саветима.

Ана Јанковић

Поштовани читаоче,

То што у рукама држиш ово издање, чини те не само сведоком, већ на неки начин и судиоником једног историјског чина. Јер, историја се не састоји само од великих ратова и преврата, тријумфа и катастрофа, нити се историја књижевности састоји једино од *Уликса* и *Хамлеџа*, Нобеловаца и Ниноваца. То је историја каква се пише за уџбенике и учи у школама, груба и непотпуна и самим тим дубоко нетачна. Праву историју чине наоко мале ствари. На први поглед неважне, али ствари и догађаји који покрећу нешто, који чине прекретнице у животима обичних људи, који одвајају време на оно у коме смо имали нешто лепо и вредно и оно пре, када смо тако нешто само желели, а можда чак ни то. Управо такав један догађај је и излазак овог издања, премален за званичну историју, али важан и преломан за све оне који су на било који начин везани за њега.

Мали је број оних који се сећају изласка из штампе првог броја Бележнице, а још мањи оних који су били свесни значаја тог тренутка. Да ли је ико веровао да ће Бележница преживети све ово време и прећи пут који је прешла, не знам, али искрено говорећи – не верујем. Јер кренути у такву авантуру из библиотеке једног малог и забаченог града није лако, опстати још теже, а постати значајан чинилац на српској културној сцени – готово немогуће. Бележница је у томе успела захваљујући великом ентузијазму људи који су је уређивали, писали и обезбеђивали средства за њено излагање, пре свега радника борске Народне библиотеке, али и свих оних бројних сарадника из Бора, али и других крајева, не само Србије. Успела је, с једне стране, јер је стално ширила број и квалитет својих сарадника и њихових прилога; са друге – јер се чврсто држала од самог почетка мудро постављене концепције листа. И управо те две ствари довеле су до потребе да се покрене и едиција специјалних издања, бројева који ће изаћи из једног таквог оквира и бити посвећени само једној теми. Ово је први такав број, и то га чини међашем у даљем развоју Бележнице. Таквим својим потезом, овај лист прелази још један важан корак на своме путу, корак који чини део историје која се исписује ту, међу нама, видео то неко или не.

Тема која је изабрана за овај специјал је блог–прича, и то антологијски избор таквих прича, објављених по сталном позиву књижевног блога „Кишобран“ током 2007. године. И ето нових разлога за позивање на историју!

За оне који не знају шта су то блог–приче, ево и малог појашњења: то су приче објављене на блоговима (веб-дневницима, личним интерактивним презентацијама... објашњења и дефиниција је много), на Интернету, то јест НА СТРУЈУ. Такве приче потичу из три главна извора: од блогера који себе не сматрају књижевницима, чак ни у покушају, али свеједно напишу понеку причу када осете такав порив; од писаца који су, схватајући исправно потребе данашњег времена, отпочели и блогерску каријеру; те на крају, од оних књижевника који немају сопствени блог, већ своје радове објављују на туђим сајтовима и блоговима, најчешће онима који су посвећени књижевности. Такви су, дакле – књижевни, сајтови и блогови, места где се ове три главне, као и многе друге

међу-групе, окупљају. Један од најзначајнијих и најпопуларнијих блогова такве врсте на српском и сродним језицима је управо КИШОБРАН. И ово издање представља први годишњак овог блога.

Ово је у исто време и прва права антологија блог–прича која се појавила на просторима Србије, и то је податак који ће остати забележен. Било је и претходно сродних покушаја – зборника постова, прича по конкурсима, али се никада раније није појавио ниједан овако целовито обухваћен квалитативан и репрезентативан избор блог–прича у једном временски омеђеном периоду. Толико о историји.

Пред нама се налазе четрдесет прича и исто толико аутора. Разноликост у старости аутора (распон од најмлађег до најстаријег је четрдесетак година) и њиховој афирмисаности (добром делу аутора је ово штампани деби, али има и оних који су аутентичне блог–звезде, оних који објављују мање или више по публикацијама, аутора једне или више књига, па све до веома популарних и цењених књижевника), тематици и стиловима приповедања су огромне и, узимајући све то у обзир, квалитет одабраних прича је доста уједначен. А свежина идеја и приступачност читаоцима, свакако су њихове најважније заједничке особине.

Верујемо, драги и поштовани читаоче, да ћеш уживати у овом издању, барем онолико колико смо уживали ми који смо учествовали у његовој реализацији. Да ћеш открити нове ауторе и нове светове. А на крају, да ћеш на Интернету потражити не само „Кишобран“, већ и друге књижевне сајтове и портале и наставити да уживаш у блог–причама на самом њиховом извору.

Бранислав Бане Димићријевић

Зоран Станковић

Као њокисли њси

„Јебо ње, који је ово кичерај!“, узвикну Драѡан Сѡанковић Шваца, философ и сликар, док мамуран ѡсмаѡира ѡлаво море, беле једрилице и ѡле Швабице.

Они који га се још увек сећају, сећају га се углавном или као алкохоличара, наркомана, уметника у покушају, пробисвета који би рођену мајку продао за доп или чоканче, или, супротно томе, као покретног арсенала свакојаких што-сова, непресушног извора духовитих прича и гегова, особе са којом ниједног тренутка није било досадно. Једноставно, говорим о људима који су га знали површно. Нама, који смо са њим проводили дане и месеце у непрестаном дружењу, слика је другачија. Али опет, верујем да свако од нас има у глави другог Швацу. Јер, Шваца је био ретко комплексна личност. Поседовао је тоне неупотребљивог знања, али ни грам оног употребљивог, оног од кога се живи.

Како да објасним шта у ствари хођу да кажем? Ево примера. Присутствовао сам једном његовом испиту на факултету примењених уметности код професора Драгана Лубарде (често ме је водио са собом на испите да му “држим стра”), који је на факултету почео, а завршио се тек сутрадан увече у неком, богтепитачијем, прљавом стану на Дорђолу. После два дана бесомучне свађе, застрашујуће количине испијеног алкохола и гомиле изгужваних листова по којима су час један, час други, цртали жестоким покретима руку објашњавајући „противнику” у чему је суштина уметности. Ја сам, наравно, све време ћутао и слушао (осим док су ме слали по алкохол), мало тога разумевајући, али ипак схватајући да тек овде, сада, видим правог Швацу и да је велико питање да ли ћу још некада имати прилику да га таквог видим. Кад је професор, исцрпљен, на крају заспао, понели смо полуиспијену флашу вотке и пешице, кроз београдску ноћ, отишли до мог стана на Бежанији, а да Шваца ни секунде није престајао да ми објашњава шта је у ствари хтео да каже читаво време.

На два метра од моје зграде, Шваца је изненада стао, забленуо се у мене и рекао: „А бре, маму му брадату, уписа ли он мени оцену?” Дакле, одговарао је два дана, исцртао пар десетина цртежа, напио професора, али испит... ма, добро, положио га је, али оцена му је уписана тек два месеца касније, јер професор је сутрадан отпутовао. Нашли су се у следећем испитном року.

Хођу да кажем, много је знао, још више осећао и видео, али од тога (или можда баш због тога) није умео да живи.

Рецимо, неколико година смо заједно одлазили у Јелсу на Хвару на летовање, без много пара у џеповима, али са штафелајем и бојама, рачунајући на стране туристе и њихову вечиту глад за полусатним портретима. Шваца је, иначе, изузетно добро радио портрете и није му у суштини био проблем да за пар минута уради цртеж да буде „пљунути ти”, али кад би се нашао у ситуацији да од тога заради и неку кинту... то је било страшно. Седне, рецимо, млада Швабица (а ко би други) на столицу преко пута њега, намести најлепши кез који уме, загледа се „у пучину плаву” и чека... Ја одем да

joј купим сок, сладолед или шта већ госпођица пожели, Шваца ређа воштане бојице на сточић, посматра је, пијуцка пиво, мрмља нешто... Ја своје пиво пијуцкам мало подаље, али спреман да на сваки Швацин миг скочим, ако затреба нешто (а шта би, ког ђавола, још могло да треба, ал' 'ајде) и чекам и ја. Попије Шваца пиво, махне ми руком да му донесем друго, проучава је и даље, чак и устане да јој помери главу мало лево, али никако да почне да црта. Прекрсти ноге, чешка браду, ломи прсте, као само што није почео, а видим му по очима да би најрадије побегао само да га није срамота. Његове колеге заврше по пет портрета док Шваца некако не смандрља један једини, а и тај... После би ми у коноби објашњавао како се портрети не раде тако, за пола сата (као да ја то нисам знао и сâм), а кад га лоше вино већ сасвим обузме, решавао би да баци и бојице и штафелај (одмах ујутро, чим се пробуди), да неће да прља оно што му је најсветије... Сређа, те сам ја увек носио залиху бижутерије коју смо зими припремали, па смо некако успевали да прегурамо летовање, јер од Швациног сликања ни за пиће нисмо могли да зарадимо. А можда то у ствари и није било тако мало, него је нама требало много пића, не знам, али је чињеница да су сви остали сликари у Јелси са својим породицама живели к'о господа, док смо Шваца и ја као покисли пси пили кисело вино по подрумима и јели усољене гирице.

Бојана Перишић
Мајка Земља

Пре гомилу година, када сам тек почела да откривам Америку, запутим се у вешерај у згради да по први пут у животу оперем веш у машини која није мамина. Прљави веш сам ставила у корпу, понела прашак, омекшивач, позвала лифт и стојим испред њега. Замишљена гледам у под.

Врата лифта се полако отварају (неки много спори лифт је био), а ја гледам и даље у под и пратим врата. У једном моменту, приметим нешто што би требало да личи на мали прст, али преголем, па се врата и даље отварају, па иде домали прст, такође преголем, и тако после неколико минута отварања врата, угледам прво једно читаво стопало, па после пар минута, кад се лифт скроз отворио, и друго.

Гледам у стопала, боса, а она око 17cm широка и три пута дужа, и страх ме да погледам ко их носи. Кренем на горе уз глежњеве, па листове, па колена (а!), па онда видим руб од сукње, тиркизно плаве са наранџастим цветовима, па огромне кукове, тројке да носи изнела би их до краја трудноће, а да јој се стомак једва примети, па крупне сисе преко читавих груди и стомака, и рамена к'о у... к'о у... немају се чиме упоредити. На крају, нека два и по метра од оних стопала, погледах и главу и лице једне Мајке Земље са црвеном ешарпом око главе. Црна и велика, као Земља. Као божанство. На једном рамену јој виси једно дете, на једној ноzi друго, на другој ноzi треће. Сви једно другом до увета, и као мрави поред ње.

Са њом је била нека комшиница из ваљда исте афричке државе, и кренуше да мумлају, тј. та друга је причала, а ова велика је мумлала, а ја сам гледала у неко дугме испред себе да се не би видело колико сам затечена.

Све смо се запутиле у вешерницу где сам ја стидљиво почела да читам упутство како се користи машина, а она ме тихо гледала испод ока, док на крају није пришла и почела нешто да ми говори, и даље на свом језику. Ја сам слегла раменима и дигла руке горе, вртела главом и рекла "sorry, I really don't understand", на шта ми је она отела онај детерџент и новац из руке, прстима показала да гледам, и полако, као дебилу, опрала мој веш. Грабила је оним ручердама наш прљав доњи веш, мужевљеве смрдљиве чарапe у којима је проводио по читав дан на послу, прљаве крпе неуспешне, нове домаћице, али није ни једну једину фацу гађења направила. Као да је и мене и њега она родила.

У разним позама сам је виђала: дете бежи од ње, она трчи, земља се тресе, што од њеног хода, што од басова из њеног гласа. Једно дете јој виси о рамену, док она у једној руци носи две корпе са вешом наслагане једна на другу, а у другој руци носи друго двоје деце, једно закачено за оковратник на кажипрст, а друго на палац и сви се смеју, и она и деца, сузе им кренуле на очи. Онда: у жарко црвеној хаљини до колена, са карнерима око рамена и око колена, и са истом таквом марамом око главе, онако куловски умотана, поред мужића у хавајској кошуљи и панталонама на црту, дупло мањем од ње, како покушава да уђе у хондицу. На лицу јој осмех невиђени, јер иде негде напоље, без деце, са мужем.

Испоставило се да јој је брат неки Мутомбо, у ствари није му то име, тако смо га ми звали. Играо је кошарку у Рапторсима. Осећам да га је она бранила од друге деце кад

су били мали. Сигурно га је учила како да се бије, а можда је и она играла кошарку с њим док је нису удали. Предак јој је гарант Шака Зулу. Све женске иницијације је поднела стоички, к'о од шале, а могла је и оне мушке без проблема, да су хтели да је пуне.

Убрзо су се одселили, јер су купили кућу. Замишљај ту кућу као неку кућерину у којој су сва врата три метра висока, а ниједан плафон није нижи од пет. И замишљај да има петнаест спаваћих соба за сву децу коју је израђала и коју ће тек да роди. И да има три дневне собе између којих су порушили зидове да би направили једну у којој могу да приме све пријатеље и сву џиновску фамилију. И та кућа је жарко црвена споља, а на прозорима јој висе тиркизне завесе са жутиим сунцокретима. И у дворишту има пуно жарког цвећа. Зими она чисти снег испред гараже, док се ситни мужић смрзава у колима која кобајаги греје. Могла би са два прста да му преломи врат, али неће, што због васпитања, што због сажаљења. А и воли га, тако ситног и нејаког. Он је отац њене деце.

Како време пролази, све чешће ми пада на памет. Њен бес који траје најдуже три минута и громогласни смех који следи, њени тешки кораци, људи који постају срећни док су са њом, али пре свега њена срећна деца. Временом, она, тако несавршена, постала је узор савршенства.

Vedrana Trlek

Monsun

Pokušavao sam popraviti staru vekericu. Tiktakala bi par sati, a onda jednostavno stala. Novinama sam prekrpio stol, izvadio ključice za navijanje i skinuo lim sa stražnje strane. Neko sam vrijeme samo zurio u kotačice i pokušavao ustanoviti u čemu je problem. Nešto se bilo iskrivilo, pohabalo ili zaprljalo i znao sam da ću pronaći kvar, samo ako se dovoljno usredotočim.

Jana je stajala uz prozor. Da sam pomaknuo lakat, dotaknuo bih je, a ona bi se pravila da nije osjetila.

Spremala se kiša. Smrklo se toliko da sam morao upaliti svjetlo. Nebo je imalo onu prijetuću boju u koju zurimo, napeto iščekujući bljesak. Mirisalo je na šumu i travu i trulež iz koje sve raste.

“Monsuni su rano počeli ove godine”, rekla je Jana.

“Kaj?”

“Monsuni. Indija, velike kiše, kužiš?”, odgovorila je glupo i ja sam se još dublje zavukao među svoje zupčanike.

“Budeš napravila vrganje za ručak? Tam su ti kraj špareta, očišćeni.”

To jutro sam obuo očeve škornje i krenuo u šumu. Gljive su rasle kraj puta, pravo čudo da su dočekale baš mene, gradskog dečka.

Stari je potrošio pola života da se iščupa iz sela i drugu polovicu da se vrati kao vikendaš, Zagrepčanin. Dugo su zidali ovu kućicu, on i mama. Od jedne plaćice, poslije od penzije. Veći dio posla napravili su sami. Svaki su vikend odlazili tamo, a ljeti bi ostali i po mjesec dana bez prekida. Uvijek je bilo nekog posla. Stari je bio naslijedio i vinograd i silno se ponosio bačvom vina u podrumu. U selu su živjeli teta i stric. Za starog se pričalo kako je uspio u životu.

Zato me i začudilo kad mi je dao ključeve. Prvi maj je pao u četvrtak, pa sam mogao spojiti s vikendom.

“Oдите, deca, treba vam odmora. Vreme tak i tak nije za delat.”

Ne znam kako je zaključio da nam baš to treba. Četiri dana na osami, jedno s drugim.

“Luk, stavi prvo luk da se zdinsta. Onda gljive i na kraju razbij par jaja.”

„Dobro”, otresla se, ali je ipak odmakla tavicu i izrezala luk.

“Ili kako hoćeš, kako si ti mislila, nije bitno”, rekao sam prekasno i neiskreno i zapravo mi je već bilo svejedno.

Vani je šuštalala kiša, nepregledna vodena masa slijevala se na zemlju.

Večer prije ponovo smo razgovarali o budućnosti.

“Si razmišljala? Kaj bumo?”

“Jesam.”

“Kad mi buš rekla?”

“Mogu i sad. Ako hoćeš.”

Vani je već bio pao mrak, bilo je hladno. Nisam bio siguran želim li čuti.

Jana je bila podstanar i morala je iseliti. Gazdarica je prodavala stan, kupci su se javljali svakodnevno i Jani je ostalo najviše mjesec dana.

“Preselila buš k meni”, razveselio sam se kad sam prvi put čuo.

„Misliš tvojima?“

„Da, mislim kod nas. Morali bumo to i formalizirati, zbog mame, znaš. Sve bu dobro, buš vidla.“

„Ne znam“, rekla je tada odsutno i razgovor se prekinuo.

„A ti? Ti ne vidiš nikakvo drugo rješenje?“ nastavila je te večeri.

„Kakvo Jana? Znaš kolika mi je plaća. Ne budu nam dali kredit. Da nam i daju, ne mislim se svega u životu odreć za par šugavih kvadrata.“

„I ne bi išao u podstanare? Baš nikako?“

Odmahnuo sam glavom. Nikako. Ne znam je li to vidjela u mraku.

Išao bih ja u podstanare, naravno da bih išao, samo da me drugačije upitala. Išao bih na kraj svijeta da me u tom trenutku gledala u oči. Imao sam osjećaj da me se već riješila.

Nismo imali kamo. Sjedili smo u kućici i čekali da nas kišurina odnese.

„Gori! Gore ti vrganji, makni ih s vatre!“ viknuo sam na Janu, iako mi je, zapravo, i dalje bilo svejedno.

Ona je otrla oči rukavom, maknula tavu sa štednjaka i izvadila tanjure. Jeli smo u tišini.

Poslije je prala suđe, a ja sam se vratio svojim zupčanicima. Nadao sam se da ću otkriti tajnu stare veckerice. Konačno sam odustao.

„Hoćeš da se vratimo?“ pitao sam, „sad odmah?“

„Hoću. Ne znam. Kako ti hoćeš.“

Još smo neko vrijeme izgovarali besmislice, a onda smo se spakirali i strpali stvari u auto mog starog. Vratio sam se u kuću da još jednom provjerim, ali sve je bilo u redu, zatvoreno i zaključano i ispražnjeno i nije se više moglo ništa reći ni napraviti. Ostao nam je samo povratak.

Jana je u autu pričala kao navijena i pokazivala mi neke stvari kroz guste kišne zastore, a ja sam gledao cestu.

„Mogu te nekaj zamolit?“

„Reci.“

„Da ideš sad sa mnom gore. Da skupa kažemo mojima.“

„Zašto? Ti si lud. Šta im ja imam govoriti?“

„Samo odi. Tol'ko mi možeš napraviti.“

„Ne znam ni sam zašto sam na tome inzistirao. Nisam je htio pustiti da se izvuče.“

Parkirao sam pred ulazom u zgradu. Kiša je prestajala i svuda okolo bile su lokve.

„U redu. Idemo“, uzdahnula je.

Dok se uspinjala ispred mene, želio sam ugristi to veliko, oholo dupe.

Mojih nije bilo doma. Mora da su otišli kod maminog brata ili nekih prijatelja.

„Pričekat ćemo ih“, rekao sam.

„Pokupit ću svoje stvari.“

Htio sam da još jednom sjedne za stol, stavi ruke na najlon kojim je moja mama prekrivala svečani stolnjak i napravi onu svoju grimasu. Htio sam je takvu upamtiti.

Ušla je u moju sobu i počela skupljati sitnice.

„Ja nisam rođena za život među Vilerovim goblenima“, rekla mi je jednom.

„Daj, sjedni malo kraj mene.“

Zagrlio sam je. Još samo ovaj, posljednji put. Ona je uzdahnula i stavila glavu na moje rame. Uzbudivao me miris njene kose. Naslonio sam se i lagano joj gurnuo glavu prema dolje.

„Neću“, rekla je ustajući.

Sjećam se da sam je pljusnuo, ali ne mogu objasniti ni kako ni zašto. Ruka mi se sama našla u zraku. Nikada prije ni poslije nisam udario ženu.

Pogledala me bijesno i skupila svoje vrećice.

“Oprosti. Molim te. Ne znam što mi je bilo.”

Još jedan pogled.

“Odvest ću te. Vani opet pljušti.”

“Ne treba.”

Ipak je pristala. Plakala je u autu. Na izlasku me poljubila u obraz.

“Budi dobar.”

“I ti. Javi se, nekad.”

Vidjeli smo se još par puta, na kavi u gradu, u prolazu, uvijek u žurbi između dvije važnije obaveze.

Ja i dalje živim s roditeljima. Tata je bolestan i sve je češće u bolnici. Kuća i vinograd propadaju, ja nemam ni vremena ni volje time se baviti.

Mama mi ponekad predbacuje što se nisam oženio. Ni ona ne voli kišu. Kaže da je bole kosti.

Beatrice Ilić

Nemanaslovanikadganijenibilo

U crkve može ući umjetnost širokog spektra.

Te noći skinula sam se gola u Crkvi sv. Marka, htjela sam da me Bog prihvati ovakvu kakva jesam, a ja jesam, mogu to i potvrditi svojim rodnim listom. Od te noći prošlo je četrnaest godina, šest mjeseci i jedanaest dana, točno toliko drže me u bolnici „Hodaj“ na adresi: Zlatne sredine br. 8.

Dva puta vidjela sam rode kroz prozor.

Imam prijatelja, zove se Grin. Poslao je moju pjesmu na natječaj. Bilo me je sram. Više ne. Manje da. Ovdje ostavljam pjesmu:

nemanaslova
zaboravljam tko sam
i da li sam
drvo
komad namještaja
daljinski upravljač
plastika
svijetlo
zvuk
veš mašina
prozor
ptica
prekidač
utikač
susjedov pas
kolica
čarapa
cipela lijeva
čaša
vješalica
klupa u crkvi
svećenik
zvono
žlica
nož
jastuk
vilica
lisica
vuk
tableta na stolu
zaboravljam

Čekamo rezultate već osmu godinu. Poštar nas ponekad prevari, ali mi mu to dopuštamo. Čekamo i dalje. Domar nam je napravio klupu pored poštanskog sandučića.

Миле Баковић

Кум

Када ми недељом позвони телефон, обично се питам ко је тај ненормални тип који нема обзира према том једином дану који сам, самом себи, одредио за одмор. Шта ћу, јавим се, са оволико година још нисам научио да искључујем то свудадоступно ђубре, и стандардна прича: „Не ради компјутер... брат у Аустралији... не можемо да комуницирамо... мајка тугује...“, јеби га, ‘леба је ‘леба, па макар и од недељног брашна. Док се возим, размишљам о томе како ме, често, зову на „пићенце и мезе“ па онда, случајно, док се реже краставац и рендише сир за салатицу, неко набаци да има неку фалинку на рачунару, па да, ако могу, погледам, на брзака. Увек могу и увек добијем у крило тањир салате, флашу пића у руке и проведем цело вече буљећи у неки монитор из кога излазе ружне и гадне, непослушне мале наказе, које загорчавају живот мојим домаћинима. Ако ми се после неколико сати, по доласку кући, смучи – то није од пића. То је од компјутера.

Елем, газда је био у кратком шорцу, преплануо од грчког сунца, видно освежен петнаестодневним годишњим одмором. Пиће и мезе сам одмах одбио и рутински се бацио на посао. Док су се процедуре лечења оболелог пацијента ређале једна за другом, а ја безуспешно одбијао домаћинове нападе извођене помоћу добро-ми-познатог-трика званог „хиљаду зашто“, у просторију уђе омањи човек, педесет и шест година, процењујем, рукова се са домаћином : „Где си, куме“, плјесну. „Је л’ то тај мајстор?“ „Не, опет“, помислих и погледах на сат. Домаћин ме похвали, а и препоручи, богме ко свог најрођенијег, тако да га и ја, мало у чуду, загледах. Човек исприча како има проблема са компјутером, неки вирус, нека друга чудеса, нисам баш обраћао пажњу на оно што говори. Кум предложи да му мајстор (то сам ја), погледа и среди то. Ма не, неће ни да чује, није ништа страшно, може се још, где да мучимо човека и када одби још два–три кумова напада, ја се заинтересовах за њега. „Ма, средићемо, ‘ајде поново кажи шта је, како се десило, шта претежно радиш на компјутеру.“ Каже, занима га само музика, има само музику и плаши се да не погуби неке музичке материјале које није стигао да пребаци на дискове.

„Имаш Цецу?“ Јеби га, сви смо ми стока, само свако на свој начин. Има и Цецу, значи, занима ме народна музика, има све што је снимлио Сафет Исовић, тачно 283 песме, ако волим Наду Мамулу има снимке из....

„Ма јок“, зауставим га, „мене занима само класика и рок музика, можда фадо“, опет стока. Има и то, како да не, али пошто има 150 концерата на DVD-у и преко 300 DVD-а са музиком, не зна баш тачно шта ме интересује, па је најбоље да дођем до њега и да погледам. Ево, могу све што ме занима да однесем и да преснимим, а и не живи далеко од мене.

„Добро, могу за узврат да ти погледам тај комп“. Ни да чује, нека га тако, још ради. Изгледа да се уплашио да му нешто не покварим.

Одох, обавезе наредних неколико дана. Данас је петак, одлучих да се мало опустим, па се сетих малог човека са много музике. Окренем телефоном газду, добијем телефон кума, пробам фиксни, пробам мобилни, нема га нигде. Аууу, сигурно неки преварант. Али, баш вечерас реших да га пронађем и успех у томе. Споразумесмо се на брзину, ето ме пред кућом, и док гледам с које стране се улази – ето њега. Руковасмо се и поведе ме унутра.

Уђем у његову собу, а он ми је на вратима представи као место на коме му је све што има и где нико не сме чак ни прашину да обрише. Прво сам ошачовао компјутер у левом углу. На истом столу налазила се нека миксета и поред ње стари грамофон, тракаш. На средини собе постављене су неке звучне кутије од, минимум, 300–400W, на левом зиду кревет и испред њега телевизор. На десном зиду налазила се бас гитара, обична даска, а сасвим поред врата једна копија Фендера. Изнад њега полице са уредно вертикално поређаним и обележеним дисковима. У наредних сат времена, колико сам код њега провео, успео сам да погледам тек део онога што има. Тачније, погледао сам каталоге које је уредно формирао у свом рачунару. Одлучио сам да преснимим – све. Љубазно је почео да скида са полица дискове, а ја сам га зауставио схвативши да је то преобиман посао за само један викенд. Одлучио сам се за прву групу од 40 видео DVD-а са снимљених концертима. Ужурбано сам купио дискове и ево ме сада за рачунаром. Слушам Мирослава Тадића и Влатка Стефановског „Live in Belgrade“ и размишљам о томе како је неко спреман да несебично подели са странцем нешто што је сакупљао добар део свог живота. Насумице: В. В. King „Live in Africa“, Eric Clapton „Crossroads“, DOORS „L. A. woman“ live, Jethro Tull, Pink Floyd, QUEEN with Paul Rodgers, Sting, White Snake и још много тога. Нисам ни стигао да прегледам шта сам све узео у првој групи. Донео сам кући и спремам се да преснимим, а нисам му чак ни број телефона дао. Да ствари буду још горе, сетио сам се да сам заборавио једну важну ствар. Окренуо сам телефон човека код кога смо се упознали и поставио му само једно питање:

„Како ти се зове кум?“

Мирјана Ђурђевић

Toilette

„Студент?“ Јела, див-келнерица у затегнутој црној униформи, са белом кецељицом за лутке и чипканим украсом за ‘ладну трајну ондулацију, пословно је исукала блокче. Трећи пут вечерас.

Младић баца чежњив поглед преко рамена, у тањир друга Савића, милиционера позорника, грмаља, из кога нестају пржена крилца, а кости се, пљуц-пљуц, гомилају на салвети. Шипак! Ову нерегуларност у јеловнику који се иначе састоји од пасуља, пи-лећег паприкаша и шкембића у сафту, нико не сме да помене гласно. Ни другу Савићу ни Јели, она му је риба.

„Још једно пиво“, промрси момак.

„Јабланица“ је пијачна кафана, уз Ђерам, са радним временом од понедељка у пет ујутро до недеље у поноћ – тад је чисте. Можда. Најистуреније теме „Бермудског тро-угла“ Домовина–Жагубица–Јабланица, по коме лутају студенти техничких факултета. До овде долутају тек ретки, тек иза поноћи, ако баш немају куд. Као он, ноћас. Отишао му последњи трамвај, напољу пљушти ледена киша, а он у мајици кратких рукава и платненим патикама на босу ногу, буквално је схватио пролеће, јутрос, када је кренуо од куће.

За столом испред његовог, три накупца покушавају да обрлате неког сељака за неке ротквице, обарају му цену, јер и сутра ће киша, нико неће доћи на пијаци, ризик пословања. Чича се не дâ, то је првокласна роба, из кесе вади узорак, румену везицу, и каиш сланине, перорез из џепа, баш кад је Јела оној тројници донела три дубока тањира гадне блатњаве запршке.

„За кога је паприкаш?“, пита, и вешто размешта тањире међу чаше и пивске флаше. „Шта ћеш ти, деда? Само ‘леба?“

Смрди. Човече, како то смрди! На казан, на загорело, на... Или смрди из подрума, из клозета? Или се све помешало? У углу, сам за асталом, заспао је сликар, познат, или је песник, рече Јела нешто пре неко вече. Глава му пала у тањир, а да га претходно није прописно омазао. Паприкаш? Пасуљ? Шкембићи? Свеједно. Све је истог укуса, боје, мириса, ала смрди!

„Студент?“ Јела, четврти пут.

„Пиво“, још сат и по до првог трамваја. Невољно се диже и креће ка подруму, у клоњару, три пива.

Доле се излила канализација, вода се попела до трећег степеника. Младић се, задржавајући дах, спусти до четвртог и откопча шлиц.

„Шта радиш ту?“, друг Савић силази низ степенице, одлучан и строг.

„Пишам“, каже младић, шта да каже?

„Лако је теби“, мрмља друг Савић, док се сагиње да изује ципеле и чарапе. „Ја морам да кењам.“

Па заврну ногавице до колена и загази у фекалије.

SKLBLZ

Kadar

Poput tâta, ulovljen objektivom slučajnog turista. S rukama u džepovima, u nemarno raskopčanoj kariranoj košulji, poduže kose što izdužuje lice i istanjuje figuru njegovih osamnaest godina, a prsti nogu, vire kroz kožne sandale, što su ih zvali po imenu Isusovom. Ulovljen i kadriran onako, kao za usput, da postane mladost Kneževom dvoru, a on da njemu bude dostojna pozadina, da mu bude starost i freska.

Na kamenu Grada zapečaćen trenutak, na mjestu gdje zidovi ne daju suncu da razbije sjene, nego da svijetli gdje svijetliti može. Tek malo okrenut u stranu, pogleda naslonjenog na nečije kovrče što su praćene širokim osmijehom šetale Stradunom.

Crno-bijel. Bez boja, sa puno boja.

Ukočen, činilo mu se, milijun godina nakon toga, na izložbi fotografija poznatog njemačkog novinara, za kojega ga nije bilo briga zove li se Hans, Helmut ili Jürgen, sa onim točkicama iznad slova u, zabuljio se u sklad stupova Kneževa dvora, u sjene, u kamen što je otada tek malo ostario, u izvor svjetlosti, u fokus, u zalutalog goluba pri dnu kompozicije, u šušir nekakve starije gospođe, u mir poslijepodneva što je zračio fotografijom, u sjaj stoljetnog kamena. I u lik, kojega je nekada, istoga takvoga, viđao svako jutro u ogledalu u svojoj kupatici. Nepomičan.

Nijemac je znao kadrirati. Znao je izmjeriti svjetlo. Otvoriti blendu i odrediti brzinu zatvarača. S ove pozicije mu se učinilo da taj nikada nije bio slučajni turist, već netko tko je bilježio trenutke kako se samo trenuci trebaju bilježiti. Ali ipak hladno. Pomalo nedosljedno. Čak je uvjeren da bi mu to upravo i zamjerio, samo kad bi ga sreo. Prigovorio bi mu. Dobro, naravno, najprije bi izrazio svoje neskrivene simpatije prema njegovom djelu, prema živosti njegovih fotografija, prema bojama koje iščitava iz crno-bijeloga, prema motivima koje uočava skoro kao leopardovim očima, prema tehnici, prema savršenstvu kompozicije, prema ljubavi koju je, očito, unio u svako svoje djelo. Možda bi mu i zavidio na činjenici što je tih dana sigurno spavao u miru hotela „Argentine”, a on bježao od milicije dok je pokušavao zaspati na plaži „Porporele”, ali mu to ne bi rekao. Čestitao bi mu na svakom trenutku kojeg je znao procijeniti kao trenutak. Na svakom potezu kažiprsta koji bi omogućio svjetlosti da proviri kroz leptir objektivu i zapiše vječnost na kemiji perforirane trake. Siguran je i u to da ga sigurno ne bi zagrlio. Odavno je naučio da se muškarci ne grle. A i ne ljube. Jodlanje uz šankove nije stavljao u tu skupinu.

A onda bi mu zamjerio. Spočitao bi mu. Ukorio bi ga. Pa bi ga upitao, zašto je onog mladića s rukama u džepovima slikao baš tada? Zašto iz tog kuta? Zašto baš u tom trenutku? Zašto nije pričekao još sekundu? Zašto je na fotografiji sve savršeno osim trenutka? Zašto je baš na toj fotografiji bio brz, prebrz, prekrut, prenijemac, predosljedan svjetlu, premalo dosljedan trenutku?

Jer, da je sačekao tu sekundu, taj mali odsječak vremena, koji se iz ove pozicije uopće ni ne čini vremenom, u njegov kadar bi ušetale njene kovrče i široki osmijeh pred kojim bi se i Knežev dvor poklonio.

Горан Миленковић

Тихо

У Братислави сам. Дан је хладан. Јако хладан. Преподневни сати. Можда је април, можда мај, не знам. Можда је празник. Булевари су жути и пусти. Тихо је. Братислава је сва тиха, увек је тиха. У сплету малих, кратких улица, негде далеко од трамвајских шина и бљештавих радњи, у редовима оивиченим немим кућама, слепљеним једна уз другу, са однекуд полуотвореним прозорима и малим неограђеним двориштима, после неколико часова потраге, стрпљивог лутања, некако проналазим антикварницу коју ми је поменула И.

Силазим под земљу, међу књиге. Простор је квадар, преломљен по средини тако да је друга половина, наспрамна улазу, избачена из заједничке линије три стопе улево. Простор има огромну рупу на средини, чије се дно не види јер тоне у непрозирну таму. А њене зидове, као моћно озидану кулу, чине безбројни низови томова, који су наређани једни уз друге, једни преко других. Ормари су свуд унаоколо, бели, ољуспани, остарели, сви препуни. На ивицама рупе, подате погледу, са страшћу коју ћу отаџ сањати једним повременим, а непрекидним сном, проналазим: *Čas medenych tvari, Modru katedralu* Јана Червења, *Kamarata Jaška* Доброслава Хробака, *Dom s dvoma amormi* Ивана Хорвата. Можда часак пре него што потону, каприцом нечијим, дубље у гротло од књига.

Надомак најнижег степеника, баш до улаза, налази се изгледела црвена каса која се очигледно ретко или никако користи, а за њом, изгубљен у ко зна којим непроходним пределима својег непрекидног унутрашњег избеглиштва, са оловком у руци, и безбројним папирићима под оком, затакнутим по ивицама приручног сточића, стоји средовечни власник. Широко правоугаоно, бледо, у сенци сиво лице, мутне крупне црне очи, немарно зачешљана коса. Крупно тело, у широким панталонама, жутој уредно испеглаој кошуљи, дотрајалом зеленом прслуку, нешто накривљено због једне краће ноге. И лице без осмеха, без израза, лице које нема позадину. То је крхотина лика: остало не памтим, јер је нестало, још тада.

Сатима кружећи око полица, престајем да га примећујем као стварност коју видим. Људи долазе, и круже, дишу, стењу, клечећи и одижући се на прстима, и уздишу, мрмљају, прескачу, и љуте се, осмећују, тихо, и људи затим одлазе. Толико људи немају улице Братиславе, тога дана. После једног дугог времена стварност постаје само звук: прво се, изненада, чује шум речи, шапат, а потом једно невероватно, изванредно чудно – *Nech sa rači!* А затим шкрипа врата, и лагани тресак, пред тишину.

Сатима, сатима: *Nech sa rači!*, *nech sa rači!*, *nech sa rači!*, и ништа друго; први вокал човек над касом изговара брзо, али као да говори неки зид, *nech sa rači!*; други као нечујни сусрет двеју камених површи на заборављеном углу зграде, *nech sa rači!*; а трећи је моћним циркумфлексом обележено звучно трајање које траје све док се не притворе врата и кораци заталасају мирну реку улице: *Nech sa rači!* И само то, ништа друго, само то. Када звук mine у ваздуху собе, он наставља да се у таласима таложи, одјекује, у подножјима мисли присутних прогнанника од следе светлости градског свакодневља, који се мимоилазе међу ормарима. Исказ којим се доспева ни у шта, јер између захвалности и жеље, што би требало да значи, он уистину не бива уопште изговорен да би некога или

нешто пронашао. Тако људи долазе, дочекани тишином, и поздрављени непостојањем, излазе из тог подземног света, праћени гласом који толико не мари за спољашност, који је толико упућен на себе, да изгледа као да књиге тамо живе у опасном свету каквога безумника.

Бледи власник широка лица стоји тамо без икаквог осмеха, као слудела нарикача. Не заводећи, као оне вретенасте госпођице у братиславским парфимеријама, не нудећи, као несношљиви пекари данашњег одвратног економског лудила, не упућујући се ни према коме, ни оком, ни гласом. Довољан самом себи.

Укупност те стварности, међутим, утискује у груди мирни, троми вал пулсирајуће пријатности. Дошљаци, сваки са сасвим одређеном намером у погледу, бивају застакљени у простору антикваријата, и тако сигурни бивају уверени у сврховит исход својега присуства. Исто као и у сврховитост онога у чему су присутни.

Неумитна и непрекршива логика овог подземнога света бива изражена шапутавом тишином књига. Егзотична колико и идеја каквог бога, чији обредник стоји наднет над неупотребљеном црвеном касом као над жртвеником, ова логика бива права историја прашњавих свезака, раскоричених енциклопедија, заборављених речи које чекају светлост нечијих очију.

Док излазим из антикваријата, с рукама пуним књига, за мном остаје да лелуја онај смирујући самоусмерени рефренски вибрато којим ме меланхолични сиви жрец, не хтевши ни то, нити било шта друго, означава за дуга времена.

Irena Pušnik
Jagca Kajčina

A to vam je bila sirotica da veće nigdje nisi mogao naći. Svakoga dana s nešto odlomljenog kruha i dva luka u njedrima vukla se iza svojih krava. Znalo se za nju na daleko do kraja zadnjeg sela na svijetu. A znalo se jer je vječito, vječito je brate, tutkala svoj limeni lončić da joj tko nalije rakije... uzduž i poprijeko sela. Krave su je uredno čekale na cesti kao da su shvaćale što im čuvarica radi i da im je tu stajati dok ne dobije koji gutljaj. A dobivala je da je se što prije čovjek riješi. "O Jagca, na uzmi, drž." I misliš si pritom da se što prije od tebe makne koliko su joj krpe smrdile, a i ona sama.

Ta jadnica nikad nije jela za stolom. Imala je svoj ćošak u kući. Uvijek su držali da je najbolja za čuvanje krava kad se već nije udavala, pa da od nje bude neke koristi.

Vidjela sam je kao dijete i već tad osjećala da s njom nije sve na broju. Samo koliko i nije bilo, toliko se i ona trudila da ne razumije, a uistinu shvaćala je stara i ono što se trudila ne razumjeti i ono što su drugi mislili da ne razumije. U svoj toj svojoj lošoj poziciji ona je glumatala i vukla se po cesti ne dirajući ni pranje, ni kuhanje, žetve ni sjetve, a bože sačuvaj kakvog većeg posla. Pa bit će da je lijenost ta što ju je navukla da se takva pravi. I tako se ona pravila da blage veze nema, ni pojma ikakvog od ičega.

Jednom je došla na ideju kako bi bilo da cijelo selo i okolna dolaze kod nje vaditi krv. Krv se, znamo, vadila kad je netko bio bolestan i time bi, je li, ozdravio. I za taj biznis su joj trebale posude. Neke specijalne što su ih imali oni rijetki seoski vračevi. I već se neko vrijeme nitko nije bavio tom općekorisnom službom. U tome je ona vidjela svoju priliku.

Sad bi osim lončića ispod nosa tutnula i storiju o tome ima li ikoga tko u kući more bit ima te posude da su kojem pokojniku ostale. Malo bi pritom i zavirivala po kredencima da su seljani morali koji put i istjerati Jagcu van, jer nakratko bi joj se nasmejali, ali naduže bi im zasmrđila. No, ubrzo bi ona sama odustala od svakog nauma što bi joj došao u onu naoko ludu glavu. I čini mi se da je tako prodavala maglu i sebi i svijetu.

Jagca Kajčina jednom je rekla, a pamtit će se za sva vremena. Rekla je direktno popu: „Nemojte Vi velečasni srat, kolko ne mošte pojist!“, i time ušla u legendu. Svakom drugom bi se uzelo za zlo, a njoj nije kao što ni dvorskoj ludi nije letila glava kad je bockala najvećom istinom okrutnog vladara.

Eto, zato sam se sjetila Jagce Kajčine i da vam o njoj koju riječ kažem.

Adrijan Sarajlija

Rahela

U plave oči Rahele Baruh zaljubio sam se one večeri kada je držeći majku za ruku ušla u malu poslastičarnicu u ulici Mehmed-kapetana. Gospođa Baruh je kupila pakovanje kuglica od belgijske čokolade koje u cijelom Sarajevu nije prodavao niko osim moga oca.

Sljedeće godine Rahela i ja smo krenuli u osnovnu školu na Bjelavama; učitelj nam bijaše stari i strogi Samuel čijeg se prezimena više ne sjećam. Svi mi raspusni čaršijski dječaci gledali smo sa nevinom čežnjom i divljenjem Rahelu; to tanano stvorenje bijele kože, smeđih uvojaka i urođene gospodstvenosti.

Kada nas vrijeme pretvori u gimnazijalce, lijepe plave oči počеше da okružuju tamni kolutovi, koža joj posive i postade gotovo prozirna, a njena figura ne dobi ženski oblik i ljepotu već se tužno poguri poput kakvog bolesnog stabla. Raheline riječi usahnuše sa njenom ljepotom. Porodica bogatih trgovaca je za svoju kćer platila najbolje ljekare, stric Haim je tvrdio da su je i samom Frojdu na noge vodili. Kasnije im ne bijaše stran hodžin zapis; pouzdaše se i u napatke romanijskih travarki. Rahela je, avaj, bila sve blijeđa i suvlja, i sa svakom godinom sve dublje zatočena u praznini svog oboljelog uma. A onda stadoše susjedi Baruhovih svjedočiti (to bijaše baš u godini pred rat) da se noću ne može spavati od jezivih krika i divljih udaraca u zidove, koji se ulicom razliježu iz pravca otmjene dvospratnice.

Rat je iz naših priča i briga iselio Rahelu. Govorilo... šaputalo se samo o žutim trakama, evidencijama, bijegu. Kao i svaki mladić zanosio sam se iluzijom sopstvene nepobjedivosti; nezrelim planovima o brodu za Ameriku, koje jedne kišne noci razvejaše brundanje kamiona i lavež pasa. Nađoh se u vozu gdje se život izobličio u besmisao. U nekakvom polusnu, kroz drhtavicu i bunilo, čuh tada iz tame vagona priču o upadu u kuću Baruhovih. Glasovi su se međusobno dopunjavali: povici esesovaca, rafali... tijela kamionom odvežena ka Kiseljaku... bačena u plitku grobnicu... posuta nehajno zemljom i snijegom. Onda se, kažu glasovi, sljedeće noci, pred samu zoru, otegnuti jauci ponovo začuše iz pravca kuće Emila Baruha. Šaćica jadnika izmaklih raciji šćućurila se tada u svojim skrovištima čekajući povratak ljudi u crnom. Došli su ubrzo, bat čizama se začu dok se Einsatzgruppe penjala na drugi sprat. Nakratko nastupi muk. Presjekoše ga pucnji, ovaj put pojedinačni, iz pištolja. Kažu glasovi, Obersturmbannführer je potegao luger. I tu je priča glasova stala jer se za njih cijeli svijet te noci pretvorio u vagon.

Zadah fekalija i smrti ledio se u vazduhu i padao na naša lica dok smo u ritmu tračnica nestajali ka severu. Glas sa megafona objavi posljednju stanicu. Zadrigla lica urlala su komande. Široka ramena i rumenilo lica mi spasiše glavu na ulasku, a dva mjeseca kasnije, snaga ruku i pribran pogled me dovedoše među Sonderkommandos. Isak Levi tada rece: „Trajamo tri mjeseca, a onda biraju nove“, i pruži mi cigaretu. Među nepoznatim leševima želio sam prepoznati samog sebe. A onda, posle sedam dana „rada“ u komorama, nastupi utrnulost čula i bola nestade.

Osmog dana stigao je najduži voz do tada. Pridošli bijehu odmah sprovedeni ka sali dvadeset dva. Poslednji vrisak uminu i koji minut kasnije, dadoše nam znak. Kada se nadosmo unutra, moja oduzetost namah minu, jer osjetih živ pogled na sebi, poput dodira tople ruke. Među golim tjelesima stajala je žena. Rijetki pramenovi sijede kose padali su preko njenog

lica i torza i ja prepoznah plavetnilo očiju: Rahela Baruh je iz centra sale broj dvadeset dva zurila u mene. Pre nego što zakoračih unazad, vidjeh kako joj se usne bezglasno oblikuju u moje ime. Prizor njene figure razli se u suzama koje mi ispuniše oči. Nekoliko trenutaka kasnije, protrčao sam pored zapanjenog svinjolikog Unterscharführera Vagnera. Curila mu je krv iz ušiju i nosa. Stražari su se držali za slijepoočnice trzajući se u pokušaju da otjeraju nevidljivu silu koja im je bolom razarala umove. Trčao sam i trčao i trčao, iza mene nije bilo pucnjeva, sirena, niti laveža...

Mnogi odbjegli su, izgladneli i sami, nestali u sivilu poljske ravnice. Moje tijelo je živjelo, odvojeno od duha koji je još dugo bio u sali dvadeset dva, suočen sa Rahelom Baruh.

Iz visoke trave praznim pogledom zurio sam u štuke koje u pokušaju da se obruše na konzentrationlager nepogođene padaju i nestaju u tmulim eksplozijama. Rahelin bijes je lako krivio metal haubica brže-bolje dovučenih od pozadinskih garnizona generalne vlade.

Moj rodni grad je obasjavala olimpijska vatra kada se ponovo nađoh u ulici Mehmedkapetana. Zvala se drugačije, ali se iz nje na Bjelave, do kuće Baruhovih, stizalo istim putem. Oronula i siva, stajala je na istom mjestu. Osetih tugu prožetu jezom, ali ne od studeni predvečerja, već zbog svjetla koje odjednom zatreperi na prozoru Raheline sobe.

Драган Стојанић

Одшкринуџа врати

Сва деца из Дубљанске улице звала су је „тетка Драга“, иако никоме од њих није била никакав род, а још мање тетка. Тако су је зивкали њени сестрићи док су се играли у њеном уском и тесном дворишту. Ипак јој нису досађивали... Томе има да је прошло и више од двадесет година и они су постали прави, озбиљни људи са својим породицама... Ретко их кад виђа, али је оно „тетка“ остало да је прати као надимак... Није јој сметало. Није јој сметало ни када мала Мија, симпатично детенце из комшилука, упадне без упозорења у њен скромни дом и захтева:

„Бомбону! Баба! Дај бомбону!“ Једино је она звала „баба“, али је Драга, наравно, увек имала спремно нешто слатко, па макар то био само тражена бомбона. Кроз њена врата, увек помало одшкринута, редовно би главу провлачило неугледно, сиво и чупаво куче у крају познато као Мрвица. Ипак, никада није ушло унутра, већ би стрпљиво сачекало храну, мало се поиграло са Драгом у знак захвалности и нестало до наредног дана. Посећивале су је и две мачке, тиграста и црна, које нису биле тако васпитане, па би се ушуњале и дуго умиљавале око ногу. И оне су биле врло веште у „изнуђивању“...

Тетка Драга није била усамљена старица, иако су јој деца била далеко у страним земљама, а унуци још даље... Последњи пут су се окупили пре две године, и то тужним поводом – када јој је умро муж Раде. Добар човек... Имали су складан брак... Тешко је то поднела. Неки предузимачи су јој нудили нов модеран стан за њену приземљушу са заједничким двориштем, али је она то одбијала, јер тада не би виђала госпа Мару и комшику Ружу, са којима је свакодневно шетала до Карађорђевог парка и око Храма, причајући о унуцима, деци, времену или рецептима...

Мара је грдила :

„Опет држиш врата широм отворена, Драга! Гледаш ли вести, читаш ли новине!? Видиш ли шта се ради? Тежак криминал свуда! А ти, жено, држиш врата на извол`те!“

Она би се неуверљиво бранила:

„Ја их само отворим да мало проветрим... Буде загушљиво... Да уђе ваздуха... А и ако поштар дође, а ја га не чујем...“

Драга није била усамљена, али су јој прави непријатељи били ноћ, хладни зидови и несаница... Иако није легала рано, мисли су јој гужвале постељину... Расанила би се разврставајући слике по албумима сећања... Одвајала је црно-беле од оних у боји... То је трајало и сан би је савладао тек пред зору док би слушала гласове радника из пекаре, који су долазили у прву смену, и ђубретаре који су поранили да склоне смеће са улице. Нешто касније, поред њене куће, ђаци су се вукли на путу за школу, али тада је спавала...

Једног јутра, кроз одшкринута врата, провирио је старији господин доброг држања Миле Живковић, пуковник у пензији, удовац...

„Извините, знате ли где живи Марко Узелац? То је мој пријатељ кога одавно нисам видео, а сада не могу да се снађем... Много се око Вас изградило... Ништа не препознајем... Нест`о стари Врачар...“

Драга се није збунила, као да га је чекала:

„Знам, две куће ниже, са лева... Али, не стојте ту тако. Изволите, уђите. Ето, можемо кафу да попијемо заједно, наравно ако не журите.“

Није журио... Ушао је и попили су добру, домаћу, прву јутарњу кафу... Ушао и остао... Пријатеља је видео после три дана... Мирко Узелац је дошао у посету код Драге и Милета да види старог пријатеља, добру стару комшиницу и „упозн“ новог комшију...

И сада тетка Драга повремено остави отворена врата.

„Нека се мало проветри кућа“, вели, а мисли: „неки пут није лоше срећи мало одшкринути врата!“

Душан Димитриев
Бисер боје сафира

Пробудила га је тишина. Не сећа се када се ово последњи пут десило... Буди га мајка за школу, сат, телефон, а неретко и мамурлук... али тишина...

Ово је био само увод у оно што га је чекало. Како се слика полако склапала пред његовим очима, једва је успевао да дише. Лежао је на плажи свилене боје, на песку, окружен морем са једне и палмама с друге стране, у призору као са туристичких проспеката који те позивају на, рецимо... Тахити... готово...

Небо је било црно и пуно звезда великих као шаке дечака, али није било мрачно. Сунце је било високо и врело, али неба као да није било, као да није било ваздуха. Само празнина и само мир...

Кренуо је обалом и чудио се призору, широм отворених уста и очију, кроз потпуну тишину. Додирнуо је воду, пустио песак кроз прсте...

Није се сећао ничега... где се то налази... како је ту доспео... питања су се низала, а иза њих нису следили одговори.

Глас га нежно дотакну по рамену: „Изгледа да нисам једина овде“. Дечак се окрену... Испред њега је стајала девојка истих година. Прелепа. Онаква, какву је одувек желео да сретне... са очима боје сафира, као да се сам Бог поигравао са савршенством.

„Знам“, рече она, „тако је и мени било први пут“.

„Први пут – шта?“, упита дечак.

„Ох, када сам се први пут пробудила овде.“

Дечак се насмеја. И, одједном све постаде небитно, и оно мало чега се сећао, и све оно чега није... као да живот крену испочетка. Неки бољи, лепши живот... живот који је одједном вредело живети...

Остатак дана су провели заједно, док су се осећања поигравала у његовој глави. Није се могао сетити када је легао, али са новим даном дошао је и нови приказ, пустиња. Као ниједна на земљи, помало налик на пустиње из филмова о Дивљем западу, а опет ни по чему слична... Небо је било црвенкасто, а жуто сунце је ницало са хоризонта и обасјавало глатка ружичаста брдашца, из којих су вириле углачане стене чудних облика. Тек понегде би провирио неки груби облик који као да је хтео да наговести како би ствари ипак могле да буду другачије... приказ је поново био нестварно леп баш као и девојка која је лежала поред њега... Био је срећан што и она није нестала са прошлим даном и свиленом плажом. У ствари, једино што је сем ње повезивало ова два света, била је свеprisутна тишина.

„Још си овде?“, изусту девојка која се будила из сна озарена срећом. Дечак није ни помишљао да оде...

Стално се будио на другом месту и већ се навикао на тишину, а она је увек била поред њега... Више се није питао како и зашто, већ је уживао у тренуцима. Били су ту једно за друго... а прикази... мртва шума на коју је падао пепео са сивог облачног неба, вулкани, приказ стварања (чега – није знао, није ни било важно) са контрастом црног и црвеног... сва су ова места била подједнако лепа колико и необична.

Престао је да броји дане, више није било сврхе, јер време није значило ништа, све до...

Лежао је на снегу покрај ње, док је северна звезда бацала зелено, плаво и љубичасто светло на њих. А онда је нешто кренуло како не треба... Свет је почео да се распада. Споро и болно. Као слагалица којој су од почетка фалили делови, неспособна да пружи већу слику, она је тонула у ништавило остављајући осећај неприсутности, самоће, туге. Онда је и она нестала. Свет се рушио и нестајао, а он није могао ништа да уради... Остала је само тама...

Жена и лекар су ћутке стајали крај прозора. Дечак у кревету се није помицао.

„Знате да сте урадили најбоље за њега“, рече коначно лекар. „Нико не може са сигурношћу да каже шта се збива у његовој глави током коме, али највероватније има сан без снова... агонију..“

Лагано је искључивао апарате, као да може да их заболи. Жена није имала снаге да одговори...

Преко црних подочњака тихо склизну велика округла суза. У светлости сунца које је обасја кроз загасито плаве завесе, као да и она поприми боју сафира.

Бојана Кнежевић

Мајини

Узана уличица омеђена једноспратницама аустроугарског рода, због своје ускоће у вечитој сенци. Сунце једино у подне уграби који метар за себе и унесе мало светла.

У једној од тих зграда, у стану приземно смештеном, разлежу се звуци песме. Жена погнута над кухињским столом дрхтавим помодрелим прстима стиска креду и црта крој на црном материјалу. Из грла јој тече песма. Око ногу умотане новине, а преко њих најлони који шушкају од њеног цупкања у месту. Кад јој поглед паде на сат, она се исправи, престаде да пева и ужурбано приђе пећи. Поред хладне пећи стајала је полупразна канта са лож-уљем. Она је узне и ули нафту у пећ. Кресну шибицу и пећ брзо оживе.

„Само да угреје док они стигну“, молила је на глас.

Убрзо у кухињу уђоше деца са школским торбама, румена од зиме и с врата пови-
каше: „Како је топло!“

Жена се осмехну, а кад јој поглед случајно паде на ноге умотане у новине и најлоне, она побеже из кухиње. Ужурбано их стргну са ногу и сакри у ормар у предсобљу.

„Добро је да нису видели, сутра ћу пазити на време!“

А кухињом се ширила топлина и бојила дечији живот...

Ђуро Косановић

Мразовац

Још сам жив! Бар тако мислим. А чим мислим, значи да постојим, тј. живим. Cogito ergo sum.

Зовем се др Томислав Маравић. „Др“ као доктор наука, а не као лекар. По занимању сам биолог истраживач, ботаничар. Двадесет и пет година се бавим скупљањем биљака и прављењем нове класификације, засноване на најсвежијим открићима молекуларне биологије. Моје колеге ме у шали зову нови Карл Лине. Био сам дуго година у срећном браку, сада сам удовац, имам двоје деце, сина и ћерку и три унука.

Моја несрећа је почела ране јесени, не знам које године, али рачунам да их има бар три, четири...

Био сам у подножју Гоча, у ванземаљски лепој Врњачкој Бањи. Тамо сам имао малу викендицу, у близини шуме, на месту где ливада прераста у шуму. Требало је да скупим још једну биљку за мој хербаријум, познату у народу као „мразовац“. Латински назив јој је *Colchicum autumnale*. То је вишегодишња биљка, висока 20–40 cm, листови су јој приземни и усправни. Цвета у јесен дајући цветове анђеоске светлољубичасте боје. Ти цветови опчињавају на прво виђење. Класификују је у отровно и коровско биље, а народ испреда чудне легенде о њој. Када процвета, загуцани сељаци уништавају те дивне прстолике творевине.

Понео сам прибор за прикупљање биљака, сендвиче и литар пива. Планирао сам да мало прошетам по шуми, био је пун месец та вечери, знао сам да ћу имати природну светиљку изнад главе да ми олакша кретање, а и волео сам тај помало застрашујућу титасак који месечина изазива шаљући своје зраке по шуми.

Дан је полако клизио своје крају када сам стигао до места где сам приметио „мразовац“. Био је прелеп. Убрао сам неколико добрих примерака и сео у траву да задовољим глад за никотином. Неки тихи звуци су ми привукли пажњу. Помислио сам да су неки излетници упалили радио, али нисам никога видео у близини. Лепе хармоније, мени непознате, таласале су кроз тишину предела. Завршио сам нижу музичку школу, тако да сам поседовао основна знања из теорије музике, али те звуке никако нисам умео да растумачим. Чудна ритмика, чудни тактови!

Осетио сам како ми хипнотичка свирка успављује чула и убрзо сам заспао, бар мислим да сам заспао, сада сам сигуран да је губитак свести условило хипнотичко деловање музике.

Тргуно ме је неки танани додир по руци. Отворио сам очи и увидео да је наступио мрак. Месец се злокобно смешкао изнад мене.

Непозната светлост је избијала из цветова „мразовца“. Музика је и даље ваљала, а мени се у кости увлачио неспокој.

Међутим, неспокој је убрзо прерастао у задовољство. Разум се плашио, али га је нека чудна сила успавала и смирила. Смејао сам се и плакао. Из цветова су излазиле мале девојке, сијајући као свици, прелепе и наге, имале су крила на леђима и зујале су око мене. Звале су ме именом, шапутале су и смешиле се. Играле су и певале. Осетио сам како и сам крећем да играм.

Кроз главу ми је пролетело упозорење сељака да се виле рађају из „мразовца“. Оне су приметиле мој тренутни трзај, као да су знале шта мислим, али су ме брзо умириле. Биле су тако слатке и изазовне. Еротичне!

Светлост и музика су постали једно биће, једна компактна целина која је стварала вртлог. Ја сам играо док су ме нежне ручице држале и храбриле.

Изненада је све престало. Виле су нестале, а ја сам осетио разарајући бол у ушима и очима. Осетио сам да падам и изгубио сам свест.

Када ми се свест вратила, нисам ништа видео, ни чуо. Покушао сам да говорим, али глас није излазио. Удови су били непослушни на моје нервне сигнале. Осећао сам додир неких људи, бар мислим да су били људи.

Јадна моја деца! Нико не зна шта ми се десило. Вероватно су ме стрпали у неку болницу где ме апаратима одржавају у животу. Машине региструју моје мождане активности. А ја не могу да пренесем своје искуство!

Зато непрекидно понављам ову причу, у облику мисли, надам се да ће их неко људско биће пресрести и забележити. Модерна наука негира могућност читања мисли, али негира и постојање вила. Боже, помози да неко ухвати мој вапај.

Бићу упоран.

Јер, још сам жив!

Дакле, зовем се др Томислав Маравић. „Др“ као доктор наука, а не као лекар. По занимању сам...

Јасмина Фишерман

Мира

У зору пред меч изашао сам на терен, срца разиграног од узбуђења. На небу изнад мене губио се и последњи траг звезда, док је стидљиво злато сунца једва провиривало са истока шаљући шкрту светлост. Па ипак, могао сам да видим оштри врх мреже, fine, беличасте линије креде и смарагд траве оскрнављен хиљадама удараца. Кроз неколико часова овде ћу срести своју судбину, а трибине које су сада тихе попут светилишта, заориће се стотинама гласова. Публика бодри нас – модерне гладијаторе, узвикује имена својих љубимаца који ће у њиховим срцима трајати можда сезону или две, све док их не замени неко нови и бржи. Један новинар је рекао: „Ако твоје име не уђе у Књиге Игре, као да ниси ни постојао“. Али, он није видео наша одрицања, није видео бол, дане и недеље отете од живота и претворене у тренинге преко граница издржљивости... Но, свака љубав захтева жртву, а заузврат доноси слатку радост борбе, узбуђење у ишчекивању лопте која те изазива да употребиш сво своје знање и сву своју снагу, јер на крају, твој противник више није човек, већ сам Кисмет против кога се бориш доказујући да ниси само празна љуштура која се рађа тек да би умрла...

Нежна светлост јутра већ милује последње редове седишта. Време је да се вратим и ухватим бар још тренутак одмора, али не могу. И зато љубим траву која одише изгубљеним надама и сузама победе и мир обузима моју душу и ја знам да сам спреман.

„Момци, сад стварно касните!“ Хајдана је оставила још једну поруку на Марковој секретарици, иако је знала да нема ништа од тога да група дође на време. Можда је и она била блесава што се појавила овако рано (забога, није ни свануло, а финални мечеви неће почети бар још за добрих шест сати), али пошто је била нова, озбиљно је схватила речи господина Кеја, бившег судије, који је сада био сувише стар за било шта, осим за држање беседа клинцима који скупљају лоптице (Марк их је звао „лоптичари“) у које је спадала и она. Хајдана погледа екран свог телефона као да од њега очекује савет, но он оста нем, а онда уздахну и уђе на трибине централног терена.

Господин Кеј, жилав осамдесетогодишњи старац, косе беле попут креде, седео је у полутами једне од ложа заглаван у сивило празног терена, нарушено тек покојом траком светлости.

„Господине?“, тихо му се обрати, а он јој упуту један кратак поглед и показа руком на празно седиште. Хајдани је изгледао више изненађен што се уопште неко појавио, него разочаран што се појавила само она. И пре но што је успела да било шта заусту, старац поче причу.

„Знаш ли да је пре Првог рата на овом турниру одигран један од најзанимљивијих финалних мечева?“ Хајдана учтиво климну главом претпостављајући да је то само реторичко питање иако је господин Кеј гледао у терен, а не у њу. „Био је један клинац, Сомерс, појавио се деветсто тринаесте и налик комети однео све пред собом. Говорили су да игра као да на свету не постоји ништа друго, да је његова аура толико јака да си готово

могао да је дотакнеш...“ Старац застаде тек да би погледом испратио fine боре које је налет ветра рађао по платну покривке, или се бар тако Хајдани учинило, па настави: „У финалу га је чекао Вилдинг, три године за редом освајач турнира, разигран, брз, јак. Али клинац се није уплашио. Изашао је смирен и показао да има довољно талента и памети да га победи. Тај дан беше један од најтоплијих у кишовитој историји енглеских лета. Игра се отегла на пет сати, сетови се вукли један за другим споро као корњачин трк и таман кад је био на корак од победе, клинац посустаде...“ Господин Кеј тужно климну главом, а Хајдана помисли да је ово вероватно једна од оних прича са моралном поруком типа „победити своје слабости“ коју има свака особа старија од четрдесет, а онда старац наставља и она слуша. „Вилдинг односи победу. Публика кличе његово име, а он изјављује да је одиграо меч живота и да ће догодине турнир сигурно припасти Сомерсу. Само, за клинца није било следећег турнира, умро је три дана после меча...“ Господин Кеј је погледа оштрим сивим очима, као да на њеном лицу жели да прочита одјек сопствених речи, али како је Хајдана ћутала затечена наглим крајем приче, старац само климну главом и устаде.

„Сачекај ме ту“, рече гласом пуним изневерености и изгуби се међу редовима седишта. Хајдана га испрати погледом, а затим слегну раменима и приђе огради ложе. Ове године није било крова и рано сунце пробијало се кроз неколико мутних облака. Хајдана подигну поглед надајући се да неће бити кише, кад јој цело тело задрхта под налетом језе. Имала је снажан осећај да је неко на терену и да гледа право у њу. Рука јој крену ка џепу и мобилном телефону, ако ништа друго позваће обезбеђење иако су били бескорисна гомила спавалица чим су допустили да неко прође поред њих, а затим нехајно спусти поглед. Терен је био празан.

„Луди старац и његове приче.“ Хајдана одмахну главом и насмеја се сама себи.

Није ни приметила господина Кеја који је био само на корак иза ње посматрајући лелујаву измаглицу што се повлачила попут осеке под првим зрацима јутра и тамно-косог младића у снег белим панталонама како излази на терен. Громки аплауз стотина мртвих душа разлеже се попут неке давне чини и игра поче.

Vladimir Milinović

Golubica

Jednom davno, sanjao sam da sortiram hrpu pisama. Po omotnicama zaključujem da K. i ja na neki način imamo isti zadatak u životu. Krećem joj to reći, ali ona mi ne dopušta niti da započnem sa svojim govorom, već bježi. Ja krećem za njom, jer je to što joj imam reći važno. Trčimo sve brže i brže i brže. Sve brže. Stižemo u zgradu.

Najzad, mislim ja, sad više nema kamo, saslušat će me. Međutim, ...ona se pretvara u golubicu i lagano polijeće.

Ja sam dolje u podnožju, ali nisam razočaran, nego sretan.

Mislim si, ovo se samo meni može dogoditi, da se neko koga tražim pretvori u golubicu i odleti.

Ispunjava me osjećaj sreće.

...Budim se šatoru, hladno mi je, potcijenio sam noć i doba godine. Ne mogu zaspati, dio tog osjećaja sreće je i dalje tu.

Nisam stigao ispričati K. taj san – odugovlačio sam, a onda je poginula.

I dalje ne znam što je to značilo. Nesporazum na kolodvoru.

Sreo sam je vraćajući se iz Splita.

U jednoj od prošlih avantura, bila je zvijezda.

U međuvremenu je poružnila, možda je ne bih ni prepoznao.

„Hej!“ Pozvala me je.

„E, pa to si ti,“ odgovorio sam joj i namjestio osmijeh broj 2, koji obično rabim u poluneugodnim situacijama.

Prkosno je napućila usne.

„Kamo ideš?“, upitao sam da prekinem sve neugodniju tišinu.

„Kurvati se na štajgu.“

„Aha.“

Pa, zar baš na štajgu? Ne, sigurno ide oderat nekog sponzora, obojio sam na brzinu stvarnost u šarene nijanse.

„Šta ti radiš?“, pitala je sad ona.

„Pa, znaš, uvijek ja i mediji...“

„Aha.“

„Još uvijek imam isti broj.“

„Ma, nemam ga. 'Ajd' bok.“

Otišla je.

Krenuo sam dalje.

Иван Деспотовић

Друјови

Ива је озбиљна девојка црне косе која јој прошара кестењасте очи, тако да Цигане што код језера пеку кестење подсећа на Циганку, и седи поред њега. Њу је упознао једанпут док је био заљубљен – у ствари, она се упознала са њим. Могли су да занимљиво разговарају телефоном и да иду заједно свуда, ако имају времена. Када му није сметала, питала га је о ономе чиме се он бави. Студирао је филозофију.... О ономе што је он видео. Трудио се да се сети нечега што му се догодило, јер би она ту проналазила свакојаке особености.

Аутобус је стајао после моста и испод би се, између редова врба и три јаблана што надвисују водоторањ, откривало језеро где су долазили јер је тамо, баш неколико корака од оних Цигана, био биоскоп. Опет су стигли раније и због тога далеко одмакли у шетњи поред воде. И небо је било чисто тога дана, а између два облака, од којих се један пропињао, а други висео бео као спужва, сунце је показивало лишће које је лежало у шуми и тишини, на клупи (што се налазила далеко од стазе), сада кад она на њој седи и он чује како листови додирују земљу и поново падају, тамо где су иза њих задихане и складне застале тополе, и он је помислио како су застале да би их гледале. Само су двоје бициклиста промакли језерском стазом што се пружала у празно и он ју је питао да ли има дечка, јер никога није било околу, тако да је изгледало да ће овде чути ударе свога срца.

Рецимо да има. И то већ дуго времена. Ту и тамо... Рекла му је, пошто се насмејала, док је опуштено стајала испред њега, као печурка. Званично – да.

Стајали су на станици међу путницима и листовима крошњи и филозоф се сетио како се у филму девојка дуго бранила од човека који ју је савладао у шуми. Када је дошла себи, гледала је у лишће. Оно се таласало као да сања и говори јој: *Њему, зар њему?* ...Он јој је пожелео да пронађе момка. Рекла је да ће пронаћи неког новог и пожелела њему да пронађе девојку. Ону коју он хоће, јер како би другачије. Ива је била личност. Само је понекад изгледала мало детињаста, а можда му се и то само учинило.

Следећег пута за шетњу им је остало читаво вече и он се сећао себе од јуче, на предњем седишту аутобуса, када се опраштао, и није знао да ли је та девојка она, и баш се сетио како је био решио да то буде нека будућа и како то није могла бити она, када су се савршено спокојно спуштали око просветљене воде. Застали су код вештачког гејзира што је њу подсећао на упитник. Он није мислио ништа да јој прича, сигурно није ни мислио на њу. Застао је. Пошто нису имали куда ниже, попели су се на спасилачко место одакле је он видео како лампе пуштају своје одразе да се даве у унезвереној води.

„Мислио сам на тебе“, заустио је.

„Знам, нисам толико глупа. Знала сам чим си питао да ли имам дечка.“

„Па, могао сам ја онако да питам?“

„Могао си у неком другом контексту, али онако...“, она је завртела главом као да прорачунава, „било је јасно“, додала је веселије.

Све је било јасно на вечерњој води на којој су се оцртавали кратки одрази. Он се окренуо:

„Је л' можемо онда да будемо заједно?“

„Не.“ Кратко и јасно.

„А зашто не?“

Испао је са свога места, на коме лети седи спасацац и његово лице учинило се њој први пут лепо док се спремао да му каже. Шкрипао је на мокрој шљунку и она је помислила како је то тужно, као када би се сама увек поново пењала на литицу свога сећања.

Она није довољно читала. Све се дешава кад неко жели да се нешто деси. Можда у књигама, она је казала и у последњем тренутку сетио се Хорхеа Луиса Борхеса и његове опаске како женама, да бисмо им се приближили, обично причамо успомене из дечаштва и открио јој како једанпут, у петом разреду основне школе, није хтео да игра са девојчицом која га је чекала, на степенику што води на подијум. Рекао јој је то када су се докопали стазе. Он се стидео. Тек после је знао како је волео ту девојчицу. Он то никада није могао да заборави. Она је корачала одвојено од њега и била је помала хладна, као и све девојке у таквим тренуцима.

Он никада није био заљубљен у њу. Рекао јој је ово, а после филма неки су посетиоци чули извесног младића да некакву девојку убеђује како она не зна шта је љубав и видели их на ноћној стази.

Седео је према свом прозору у соби где је, као у сну, видео да нестаје сунце и осетио како се оне вечери котрљало по крововима све ниже и ниже, као лоптица за голф. Поменио јој је шесту Декартову медитацију. Она се смејала. Стаза је била необично дугачка и кружила. Било је у тој девојци нечег пријатељског и због тога су се разумевали готово нестварно – по сличности. Зашли су далеко, међу раштркана сиротињска насеља, јер нису морали одмах да се врате на филм. Пред њима се пружала кућа што је кроз окно кротко гледала воду и једна масивна далеко се отиснула на језеро. Било јој је досадно, па му је причала сећања на своје школе и детињство. Сунце је упало и морали су да се врате. Није имао шта даље да јој каже и рекао јој је како је сам. Будући да су већ дуго пешачили, питала га је да ли жели да негде седну и помислио је како она зна. Фењери су обојили воду. Хтео је да то наслика, те су сели на клупу. Била је на висини, јер било је то спасилачко место. Седели су заједно, а он се сети њеног „не“, кратког и јасног. Па, било је јасно!

Осмехнуо се. Звала га је. Нашли су се на језеру, опет некако у предвечерје и држали кестенове и Месец је за кратко севао између пар кућица и био је тако млад, каквим га он још никада није видео.

„Она девојчица“, прозборила је, „то сам била ја“.

Одмицала је, а он је некако дуго и чудно гледао за њом. За два дана Цигани су пронашли тело младића што је пливао у прохладној води.

Александар Оклобција

Анијонија

Живела је на другом спрату наше зграде, стан изнад нашег. Из моје дечије перспективе гледао сам отелотворење Кинг Конга који је прошао све фазе еволуције и постао коначно баба. Жена велике ширине духа и тела од које ово друго својом масивношћу одаје утисак стабилне особе. Од висине и ширине, најшире је ипак било њено срце. То се знало. Комшије, пријатељи, пријатељи пријатеља, рођаци, деца, свако је понекад свратио на тањир чорбе, осладио се колачима, дегустирао кафу.

Одувек ме је фасцинирао изузетан ред и чистоћа њене мале кухиње. У скученом простору било је увек довољно места иако се ту угнездио лавабо са једне стране, наслонен на кухињски шпорет, а овај на фрижидер и мали кухињски сто са друге, смештен тик до зида, прикљештен кухињским елементима, опкољен расклиманим столицама.

Зато смо тада били много ближи једно другом него што смо то сад.

Једно од чуда којег се сећам, одиграло се касног летњег поподнева док сам заједно са њеним унуцима делио оброк. Тада је „бљувеч“ постао ђувеч, смело сам затражио још једну порцију.

А онда се једног дана, сећам се као јуче да је било, некако и изненада скупила, као веш после прања. Дошла ситна и позвонила на врата. Заувек су ишчезли трагови колосалности, само је срце задржало постојану ширину. Схватио сам. Тачка у мојој перспективи померена је навише, одрасло се... ето тако. Из чиста мира.

Vladimir Ordagić

Zelyda

Seoska ledina. Nekada posjed bogate zadruga Lugomerića. Sada samo legenda o svađi i umorstvu starješine Martina, mučki, divljački, među trsticima. Voda i kamenje odnesoše pravednika u jedno jedino jutro kad se zadruga cijepala. Zemlja se krvlju natopljena razdijelila, sinove pogubila, rasula i na kraju ničija postala. Sada je seoska ledina s nekoliko ciganskih kućeraka, hrpom pasa, gusaka i dva, tri konja što ovdje dođoše uminuti ispod jedanaest jablana. Nasuprot zapadu raspregnuta kola što im ruda nehajno suncu pokazuje put Kalnika. A vidi to sunce, samo mu se ne mili obilaziti oko kola, već pravo onamo sa svim svjetlima. Smije se, što će, ta vesela nebeska ljudina. Vidjelo je ono i većeg srama i ljudskog jada od ove bijede s konjskim sjenama.

Najmanji kućerak. Pleter obijen blatom, pa grubo oivičen komadima lima. Krov pretežak od nejednaka crijepa, sakupljena širom sela sa starih sjenika i kokošinjaca, kao da će se nagnuti i zdrobiti svakog trena nekako zdanje trošnih zidova. Unutra sedmoro duša. Zelyda se tiho iskrada. Oniska, širokih bokova, dugokosa i punih, tamnih leđa, uzima nešto u ruku i vlaži u mlakom sadržaju limenog lavora, pa nanosi na lice, grudi i vrat, sve do pupka, jer želi mirisati po gorskim travama. Sunce joj taknu rame i kosu kroz uzan prorez neravna prozora čija su tri stakla napukla, a četvrto mijenja neka slika iz novina. Njezin muškarac spava. Jutros čak nije ni doviknuo: „Dones' mi cigara!” Naučio se već da o svemu brine ona. Nikad se ne diže prije podnevnih zibanja zvona. Takav je u njih red, pa mu ni sunce ne prigovara. Smije se, što će, ta vedra nebeska starina, jer nagledalo se ono i veće ženske tuge no što je ova Zelydina.

Puteljak od nabijene zemlje i komada cigle, izrovan velikim traktorima. Pred njom trčkara jednooki šareni psić Mikica. Ona ga k'o štene donijela s putovanja, a poslije ga netko rdav nastrijelio ili mu s nečim oko izbio, da ne vidi sunca „pogana psina ciganska“. Al' on svejedno nije na ljude zamrzio i povazdan je tim puteljkom slijedio sunce kroz visoki jablanov sat. Kad stigoše do glavne ceste, Zelyda ga potjera natrag i on ju poslušna, pa odgega na kratkim nogama odrijemati još komad jutra. Takva je dokona pseća navika, pa mu se ni sunce u ono preostalo oko prejako ne nagleda. Smije se, što će, ta zlatna nebeska dobričina. Vidjelo je ono i gorih pasjih sudbina no što je ružna zjapeća očinja duplja u ovoga mališana.

Stanica autobusna, a pod njom mlada rascvala trešnja pokazuje Zelydi raskoš svojih haljina. I njezina je cvjetna, samo isprana, pa malo preširoka, odugačka oko punih listova naučenih na hodanje i prelaženje ulica. Nema ovdje drugih putnika jer narod ovdašnji odvikao se od vožnje limenim grdosijama, a i onog koji mora u grad, a nema vozila, pokupi taksist povratnik iz dijaspore, što vozi kunu ispod i minutu prije, pa nema konkurencije. Naskoro stiže autobus „Varaždinač“ s djecom iz Dominikova Sela, a ona lijepa, umivena, rumena, raščješljana, izjure bez glasa i pozdrava, pa preko ceste, neoprezno u novootvoreni dućan. Svi oni po navici uredno pozdravljaju starije, ali Zelydu nikada. Ona im dođe nekako nestvarna kao jutarnja sjena, a i nikad se neće potužiti učitelju što se silno rastuži kad čuje da njegovi đaci ne pozdrave na cesti, našeg čovjeka. Za njima izlazi seoska doktorica, visoka, punašna, crna s frizuricom iz vremena Savke i Tripala. Lica neprirodno blijeda, s kosom od laka što zasja na suncu kao čudna paučina. Ni ona Zelydu ne pozdravlja. Vidi to dragi nebeski obješenjak,

al' svejedno ruku na pod lakat joj stavlja, jer vidje ono i gorih prezira no što je ova sramotna tišina ljudskog nepozdravljanja.

Vozač „lokalac“ prebačen na međugradsku liniju, odmah se napravio važan, pa strogo kartu izvlači iz žutog bunta sa sitnim brojevima; „45 novaca“ neuspjela šala dok traži kovanog medvjeda da izvрати pedeseticu izgužvanu od pomnog skrivanja. Barem ne prigovara kao onaj stari, što se stalno žali kako u ovoj državi najprije najebe pošten radnik. Plaće im kasne tri mjeseca, a firma u stečaju, svaki dan sve gore, kao da je ona kriva za to. Šutke sjeda u treći red sjedala, prolazeći pokraj kratko očištanog dočasnika, s naslikanom pumom na rukavu. Njemu na licu ratna priča, s glasovima u snu mrtvih suboraca i nemirnim prstima, što svako malo čelo dotiču. Ni on ne pozdravlja, iako ga čuje svaki put kako ju opsuje mislima. Danas mu je pogled drugačiji, otužan, nekako blag. To je od sjedenja kraj svijeće i pištolja dok ga ne savlada san. Dugo on već pomišlja i premišlja otići sa svojim kninskim herojima. Čudan je način na koji ljudi u krvi postanu braća. Sunce se pružilo kroz čitavu dugačku poluticu autobusa, ali mu ne dirnu koljena, već samo zelenu torbu na sjedalu do stakala. Pozna taj blagi nebeski sjedilac kad ne treba dirati dušu ratnika, što se još uvijek pita koji je bolji stan. Onaj zlatni u krošnjama ili ovaj zemaljski, sa znojem, lažima i šutnjama.

Koprivnica. Autobus staje na nekoliko malih vremenskih zavežljaja. Vozač se krijepi kavom kraj šanka na kome ostade zapis stotine laktova, dlanova i zrnaca pepela. Halapljivo uvlači u sebe dimove mirisnog ognja. „Jebem ti život s dva putnika!“, u sebi promrmlja. „Ciganka i opičenjak za leđima, pa ti voz'!“ Zelyda je nagnula svoju dugu sjajnu indijansku kosu do stakla, pa pustila suncu da ju miluje i raščešljava. Sunce joj uvijek pokaže gdje treba izaći u ovakva jutra, gdje će joj meka ruka lakše napuniti torbe za onih petoro bosonogih obješenjaka. Sunce joj uvijek šapne na kojoj su strani ulice najtvrđa srca i gdje oštrog psa puštaju na stranca i s kojih je kapija pogrda najgora. Sunce ju pozna i ona zna da će danas do Ludbrega iako ima kartu do Varaždina. A vidjelo je ono i gorih nehaja, no što je ovaj prerani izlazak, zbog kojeg će vozač iskakati iz kože i odijela, jer „kakav je to način, molim vas, platiti kartu, pa onda izlaziti unaprijed šest stanica!“

Ludbreg. Žuta tabla s nezgrapno sročnim slogovima, zvonko je poziva van. Ovdje će izaći danas. Vozač još gunda, ali njegov glas odnosi pisak automatskih vrata. „Prokleta Ciganka“ već je na pločnik koraknula, pa dalje u zavojitost malih ulica. Nekada, prije osam proljeća, imala je ona kuću u ovakvoj ulici s baroknim kapijama i zlokobnim glavama na pročelju. Imala je zlata i svile i haljina i šminke i svakojaka blaga, a onda joj muža odnijela neka čudna noć bujna svibanjska, prijeko, u zemlju s oniskim ljudima žutih brkova. Svekar joj naredio da se preuda za muževa starijeg brata kojem je na porodu umrla žena. Nije mogla. Pobjegla s valjda najvećim sirotanom na sajmu u Močilama, a i taj je ne bi odveo da nije bio pijan i da je znao čija je. Došli su da je ubiju, al' nije mogao djever i ostavi je u onom kućerku pod jablanima kad je već prenoćila. Propsuje nešto sočno s „krvavim suncem“ i otiđe u Pitomaču po neko dijete od jedva četrnaest i preplati je u zlatu i devizama, preplati je debelo samo da se sve okonča, pa se bilo zaboravilo sve. A i vrijedilo je, jer mu „uzaman'ce rod'la tri sina“. Tako Zelyda osta „na ledini“ i svakog se jutra u prošnju otpravljala. Srelo je sunce i čudnijih i tužnijih priča od ove Zelydine i njezina djevera, sve nešto sa smrtima i razvrnutim ljubavima, pa se naučilo sjati šutke i puštati rijeke svjetala u uzane mračne ulice ljudskih duša. Valjda mu je takova nebeska zadužbina.

Ulica lipa. Ovdje će započeti. Sunce ju naučilo da prepozna dobra čovjeka i tvrdicu s mekoćom u grudima. Razgovor uvijek treba započeti očima. Ljudi su prenapla kresiva s loše naguranim riječima u tijesnu kutiju strpljenja. Ponekad se pale i kad nema žestine u njima. Ljudi su gradski poput izgužvanih, krivo presavijenih starih novina. Stalno kasne za novcem i događajima. Vječito isti imetak, a kuća i namještaj i kosa, sve stariji i stariji. Boli ih jako zbog

toga, pa istresu u ljutnji tešku riječ: „lopovluk“, „bagra“, „ciganija“. Zelyda je uvijek znala proći šutke u topao ljudski zagrljaj duša k psovačima i svaki bi joj skoro dao pet ili deset novčića i ona bi im bila na tome onako ponizno zahvalna. Ne postoji savršena priča prosjaka. Nema tog požara, pošasti, bolesti muža i djeteta koji mogu ganuti tvrda gradska srca, kao njezina tajna dobrote u očima. A glas, on mora biti kratak i lagan kao povjetarac. Glas koji ne traži i ne obavezuje. Glas koji se spušta na dlan poput toplog sunca, kao da daje previše zauzvrat za ono malo gvožđa s brojevima. Glas kojeg se ništa više ne pita, samo nek ode taj korak slomljena trsa. Uvijek su za njom ostajala zamišljena lica. Tek pokoja ogrubjela ženska duša ili baba–psovačica znali bi doviknuti za njom: „Prljava Ciganka!“ Nije se vrijeđala, kao što ju ne bi vrijeđala ni časomična dječja zloba. Zato se znala uvijek nepogrešivo zagledati u oči jednog u nailazećoj grupi dječaka, koji bi je proveo sigurno kraj ostalih. Nitko nije dohvaćao ni ružnih riječi ni kamenja. Vidjelo je sunce i većih grubijana od ovih gradskih malaca i pakosnijih žena od ove starice što je četrdeset ljeta riječima trovala muža i sahranila ga, pa sada truje snahu i sina. Nekim je ljudskima valjda suđeno da budu neispisana crna kronika.

Podnevnica. Polako je već bila torbe napunila i sad će ih ostaviti kod Mire iz Novog Virja, što radi u gostionici sa slikom jelena blizu kolodvora. Popit će čašu zlatnog obilja, ma čitavu kriglu danas. Tako je jaka i milosna ruka sunčeva i njoj se već poneka kaplja spuštala s čela duž blago povijenog indijanskog nosa. Još malo će obići grad, pa polako natrag. Dan je svoje darovao i još će se prikupiti poneka sitnica, koristan predmet ili odbačena igračka za njenih petoro mališana. Prilazi joj pijan mladić i bez pitanja sjeda za stol s ljubičastim kvadratima. Nudi joj dvadeset kuna da ode iza u prljavi toalet s njime i njegova dva prijatelja. Samo ga je pogledala s krupnim smeđim očima i nešto se u njemu porazilo, pa povuklo kao presahla rijeka natrag da je ostavio i onih dvadeset kuna. Nije ih uzela. Poznalo je sunce i većeg ženskog ponosa, no što je bio ovaj, ali ga je nekako takla silna duša Zelydina i onaj sjaj u očima, da je namah poželjelo čitavu tamnu pregaču punu travanjskih kiša. Podigla se. Godio joj je ovaj predah.

Povratak. Nadošao je trenutak dana da sjene teku naopako. Vijugava podravska magistrala polako je prelijevala u sebi mjerice istoka i zapada. Autobus „Varaždinac“ ovog je puta bio nešto puniji. Pet duša. Zelyda se probila do svoga sjedala s prepunim torbama i zavežljajima. Neki od putnika s gađenjem su motrili taj čudni ljudski teret. Nakon što se opkolila torbama, umirila se. Vozač je pričao s nekim obrazovanim gospodinom na prvom sjedalu. Tko je kriv za pljačku u pretvorbi? Koga je trebalo pred zid na Dinamovom stadionu? S kim bi on lavove nahranio? Onaj dočasnik preselio se skroz iza, vidno rastrojen. Uvijek je takav pred noći punog Mjeseca. Mogao bi puknuti kroz jedan jedini pucanj i iscuriti kroz mrljice sa zida i lokvicu s tepiha negdje gdje heroji druguju s herojima, a jezerski slapovi ispaljuju počasne plotune svjetala i žubora sve do zvijezda. Zelyda je pustila zalazećem suncu da joj nježno miluje obraz s izbočenim jagodicama. Ovako naslonjena i prepuštena lebdenju i toplini bijaše čudnovato lijepa. Vidjelo je sunce i zanosnijih krasotica, ali mu se nekako omililo doticati taj meki punašni kutak ciganskog ženskog mira.

Na stanici u dolini djeca su stajala kao mali vojnici jer je učitelj čekao s njima. Trenutak praznovjerja. Znade on tako ponekad otpratiti malu družbu do autobusa, jer je stanica tik do oštrog zavoja i nekad bi se ondje mogla dogoditi nesreća, jer vozači jure ovuda i preko stotinu na sat. S njima je čekala, malo po strani, medicinska sestra, udovica, majka desetoro djece, pazeći dobro da ne zapodjene neki razgovor s učiteljem koji joj bijaše zagonetka još iz onih doba kad je pisao stroge opaske majci što je sastavljala lektiru umjesto sina. Kad je autobus pristao, Zelyda se jedva izvukla s onim prepunim torbama, a djeca joj kao jedan rekoše: „Dooobaar daaan!“ Osmjehnula se, kao da je znala da su oni sad takvi zbog učitelja, a

sutra će opet sve po starom, jer djeca lako nauče pravila, a isto tako i trenutak kada ih ne treba primjenjivati. Autobus ode put juga, sporo se predavajući blagoj nizbrdici, a za njim njegova izdužena sjena. Sa zadnjih sjedišta su nekoja djeca veselo mahala. Svatko sa svoje strane ceste, koračaše učitelj i Zelyda i sunce među njima u uvijek istom razgovoru mislima, ona sa svojim torbama, a on sa svojim preteškim dvojbama. Toliko puta je želio prijeći cestu i uzeti joj one torbe, pa je otpratiti kući, ali muž bi je sigurno tukao i kinjio zbog toga. U ovom je selu ljubaznost prema ženama preočit znak udvaranja. Nevoljko ju je pustio da teret vuče sama. Negdje pred školom gdje im se put odvajao, on je pozdravi, a ona zastane da promijeni ruke i široko mu se osmjehne, prepuna sunca i neke djetinje radosti, pa mu zaželi lijep dan. Vidjelo je nebesko sjajilo i ljepših rastajanja, ali ovaj bijaše baš nekako nježan i drag.

Seoska se ledina, zlatila od sunca i bijelila od jata raspuštenih gusaka. Konji su pasli ispod velike topole, a jedanaest jablana odbrojalo je još malo do sutona. Pred Zelydu je veselo dotrčao onaj smiješni jednooki Mikica i malena djevojčica u prevelikoj haljinici i crvenim čizmicama. „Maamaa! Mamaaa!“ Muž joj je šutke pušio na panju pred kućom dok je s kreštavog kasetofona udarao narodnjak: „Mene je učilo vrijeme, da patim praštam i molim, mene su učile godine, da pijem i da volim...“

„Jes mi kup'la cigara?“ upitao je škiljeći od sunca. Njemu sunce nikad nije prijalo, osim u ledena zimska jutra, kad se vraćao iz noćnog obilaska gornjih zaselaka, s tko zna kakvim zavežljajima pod kaputom. „Kup'la sam pola štege larga!“ viknu ona sva razdragana. „Jebo te largo! Jesam ti rek'o da m' kupiš benston!“ Prelomio je u ruci jablanovu grančicu s kojom se igrao u ruci, pa pošao u kuću prebrojati novac. Sve što je „nanijela“, on će uzeti sebi, osim jedne zgužvane pedesetice koju je pomno sakrila za sutra. Sutra će sunce i ona krenuti iznova, svatko po svoju mjeru tereta i izbijejena zlata. Još malo zacijukaše djeca vesela što im je mati toliko donijela, a ona se spustila na uleknut kauč prepun robe i deka, izula cipele i pružila umorna stopala u isti onaj limeni lavor u kom se jutros umila, a sunce je kroz otvorena vrata posljednjim vlatima svjetala milovalo umorne vene i otkucaje sred snažnih listova. Bijaše to iskren i topao dodir, gotovo s kraja svijeta, najljepši osjet tijela što je ikad doživjela.

Татјана Стефановић

Црна белојуза

Одавно је у Сахари свако јутро исто. Степен на степен, песак на песак. Чик да преживиш!

Ипак, постоји неко ко и на плус 70 опстаје. Неко, не већи од врапца, али издржљив борац и бољи градитељ од свих грађевинаца света... Ма, само је једна црна белојуза!

На хиљаде гнезда у пустињи саградила је ова мала птица. Кажу из нужде, али није. Просто не може да одоли градњи, јер је на сваком метру песка и шљунка колико хоћеш, и још бесплатно. Зато она зида од јутра до мрака, из године у годину, целог живота без предаха.

Али, овога јутра, пожелеле и алжирска белојуза да оде на одмор. Негде где не пију росу уместо воде, и где још неко, сем ње, дише у простору. Одлучна каква јесте, нареди својим крилима да полете, и не стану све док не нађе оно што тражи.

Крену према југу пуном брзином, надајући се нечему непознатом. Летела је данима, али новог и непознатог нема... Видела је многе гребене од соли, помамљене вулкане, обале костура, али ни после много времена, ништа зелено, живо и питко не пронађе.

„Ах, што јужније, то тужније“, помисли црна белојуза, већ толико уморна, да и не примети жилете од кречњака на једној планини... Један јој пресече десно крило и заустави пут. Стакласти планински шкриљци обојише се њеном крвљу, и посташе ружичасти... Угледавши свој лик у једном ружичастом кристалу, белојуза схвати да јој није још пуно од живота остало.

„Зашто сам пошла овамо, и зар је коме од мојих предака пало на памет да се одмара? Па, наше је само да градимо тамо где други не могу ни да седе, а не да сањаримо огромне воде! Ех, шта вреде моји снови кад се неће остварити!“, туговала је несрећна птичица, сасвим сама међу претећим фигурама кречњака.

Али, нагло охлађен ноћни ваздух привремено заустави њено крварење и донесе свежину њеној глави, па се сети да има и лево крило којим може да се послужи, бар толико да побегне од оштрица гребена што секу незване госте.

Већ ујутру врло пажљиво и упорно, махала је својим здравим крилом, не гледајући испод себе, не бирајући правац и нигде се не задржавајући. Желела је да се однекуд појаве пенушави слапови воде, које је сањала, да се сливају са неба и квасе јој кљунић и црно-бела перца, док необични звуци разбијају тишину.

Жеља јој је расла, а снага преосталог крила слабила, па из огромних висина птица поче полако да пада. Ипак, чула јој нису отказала скроз, па је још могла да чује снажну грмљавину што је долазила одоздо, привлачећи је као магнет, и могла је да види огромну белу измаглицу ка којој се незадрживо спуштала, и најзад, могла је да осети толико воде, колико све птице, пре и после ње, неће моћи.

„Какав диван дан!“ кликнула је умирући, птица северозападне Африке.

„Какав чудан дух!“ крикнуо је у исти мах црнац из племена Тонга, посматрајући са страхопоштовањем црно-белу силуету изнад Викторијиних водопада, на југоистоку Африке.

Срђан Димитријевић
Три кокосова ораха

Пре неки дан, послала ме мама да јој купим три кокосова ораха. Шта ће јој? Појма немам. Не знам чак ни где то може да се купи. Не знам чак ни да ли уопште тога има да се купи. Још каже, нема она паре сада, ал' да јој купим, па ће да ми врати. Па, колико то кошта, питам је ја. Не зна. А шта ће ти? Е, немој да си безобразан него иди, ако хоћеш вечеру, каже она. Шта, вечераћемо кокос? Пљааас, шамарчина. Е, сад баш нећу. Пљааас! Добро, ево идем. Али не брините, не зовите социјалне раднике, тако она комуницира са нама смртницима. Једанпут, кад сам био мали, играм ја тако игрице на компјутеру, кад зове ме мама. Онај ко је био код мене, зна да ми је стан велики, и да су дневна соба и „компјутерска“ соба на супротним крајевима. Отрчим ја до дневне собе, кад тамо, моја мама седи у фотељи и гледа телевизију. Шта је било, питам је уплашено. Појачај мало, каже. Стајао сам добрих пет минута у чуду. Толико је мрзи да уради нешто. А није је мрзело да после устане и да ме иштутира. То је није мрзело, а? Али добро, тад нисмо имали даљински, па смо сви пазили кад ће неко да устане и крене по воду или да пишки, па да тај промени. Ха, цупкао је тај пред телевизором.

Све у свему, узем ја све паре и напоље. Ал' где да нађем? Одем преко пута, никад они то нису ни држали, (мали). Већи сам од ње за главу.

Одем код сељака, они ваљда знају.

„Дајте ми кокос.“

„Јабуке? Колико?“

„Не, не. Кокос.“

„А, хоћеш оно егзотично?“

„ТО!!!“, баш сам се порадовао.

„Банане?“

„Стани, је л' ме зезаш, чича? Је л' имаш КОКОС? Је л' знаш ти шта је кокос?“

„Не. Али кажи како то изгледа, па ће нађемо ако има.“

„А, па то је... округло... хм... чекај да питам тату.“

Мислим да мој тата то зна. Требало би, он је инжењер. Хтео сам да га питам одмах, али нисам га видео неколико дана. Позваћу га на мобилни, купила му мама, да може да га зове на посао да јој преводи филм са француског.

„Тата, па где си ти?“

„Ево, ту сам, сачекај мало, шинцу минце наката хирошима (ово нисам сигуран да је баш овако рекао), у Јапану, погађам се за Шинђијев бонсаи, оригиналан. Треба твојој мами.“

„Шта ће јој сад, па то?“

„Какво је то сад питање, одакле ја знам, треба јој. Него шта теби треба?“

„Тата, како изгледа кокос?“

„Је л' си ти глуп? Одакле ја то знам. Погледај у књизи.“

„Којој књизи?“

„Велика књига воћа и поврћа са сликама.“

„Па, где да нађем ја ту књигу?“

„У левом унутрашњем џепу своје јакне. А сад ћао, мислим да ћу морати песницама да дођем до овог бонсаија.“

Стварно је ту. Одакле мени ова књига“? Ово постаје помало уврнуто. Уврнуо сам неколико страна и нашао слику кокоса. Као велики киви. А шта је то киви? Ево га киви, ха, личи на длакави кромпир. Шта то беше кромпир?

„Не будали, да видим шта ти треба“, рече сељак.

„Ево ОВО. ТО је кокос. Сељачино глупа.“

„А, имам два таква.“

„Само два? Мени треба три.“

„А, па ако теби треба, онда имам три.“

„Стварно?“

„Ти си глуп. ‘Оћеш ова два ил’ нећеш?“

„Ајде, дај. Колико?“

„ДВА. Д-В-А. Стварно си глуп.“

„Не бре, колико кошта?“

„А, то. Па, не знам, нико ово није куповао већ сто година. Знаш шта, колико си последњи пут дао за кокос, толико дај и сада.“

„Сад први пут купујем кокос, тако да сам последњи пут дао нула динара. Ха, дај то овамо. Ко је сад глуп, а? Е, придржи ми паре док вежем пертле.“

Кад сам се подигао, њега није било. А ни мојих пара, моје велике књиге са сликама, и мојих наочара за сунце. Наочаре за сунце сам нашао одмах на земљи, пале су ми док сам везивао пертле. И шта сад да радим, имам само два кокоса, треба ми још један, а немам пара. Тада ми је пришао неки човек са огртачем и капуљачом.

„Да ли теби треба кокос?“, питао ме је.

„Не. У ствари, да. Чекај, је л’ то трик питање?“

„Није. Треба ти кокос. Ако си спреман да ставиш свој живот на коцку, мо...“

„Нека, пропустићу.“

„ОВО ТИ ЈЕ ЈЕДИНА ПРИЛИКА ДА ДОЂЕШ ДО КОКОСА, БУДАЛО. Зато слушај пажљиво. Отићи ћеш код зле Смндре Бндре, и мораш да је победиш у шаху, затим ће те терати да одгонетнеш једну загонетку, и на крају, ако прођеш и изазов изненађења, моћи ћеш од ње да тражиш шта год хоћеш. Али пази, она је много паметна и зна све. Ако погрешеш, убиће те, ха ха ха ха ха...“

„Што ми се смејеш?“

„Зато што сам ја у ствари, Велики Ман...“, рече и поче да скида огртач.

„Нема везе, како да дођем до тамо?“

„Мораш рећи њено име три пута. Али пази, нико се од ње није жив вратио.“

„Чекај, чекај, како се она зове?“

„Смндра Бндра.“

„Смрда Бедро?“

„Смндра Бндра.“

„Срмден Брада?“

„Смндра Бндра!“

„Сафет Сушић?“

„СМНДРА БНДРА, СМНДРА БНДРА, СМНДРА БНДРА, аааа...“

И, само је нестало. Ма, само те палим, довикнуо сам му. Добро, да видимо. Немам пара, немам ништа... Ово ми је једина нада. Смндра Бндра, Смндра Бндра, Смндра Бндра...

Уф, ала смрди.

„То сам сада испржила овог дедицу“, рече нека мала слатка бакица.

„Ништа нисам рекао.“

„Али, помислио си. Све ја то видим, све ја то чујем.“

„Добро. Изазивам те.“

„Добро. Играмо шах. Појела сам ти ловца.“

„Молим? Како?“

„Не одугловачи, играј већ једном. Шах је игра мозга.“

„Ааа, разумем. Померам коња на БЗ.“

„Појела сам ти краљицу.“

„Чекај мало, не иде то тако...“

„У можданом шаху може све.“

„Добро онда, шах-мат.“

„У, превидела сам тај потез.“

„Победио сам, ‘ајде сад загонетка.“

„Ха, ха, ха, шта је то...“

„Смех. Шта сад?“

„Чекај, нисам још задала.“

„Оно што си рекла има облик загонетке, самим тим ја немам обавезу да одговарам на још једну.“

„Добро, ‘ајде, у праву си, а ја сам праведна зла вештица. Али, ово питање изненађења никад нећеш знати. Ко је први применио покретну траку у индустрији аутомобила?“

„Ха! Хенри Форд. То, имам вечеру за вечерас.“

„#%&\$#, како то сви знате?“

„Милионер. ‘Ајде сада, дај ми награду.“

„Добро, шта год пожелиш.“

„Хоћу један кокос.“

„Шта је то?“

„МОЛИМ? ТИ БИ ТРЕБАЛО СВЕ ДА ЗНАШ. То је оно тропско воће.“

„Покажи ми како то изгледа и створићу ти.“

Невероватно. Немам више ону књигу. Позваћу тату да ми помогне.

„Тата, изгубио сам књигу. Како да вештици покажем кокос?“

„Ова реченица је сувише чудна за мене. Како си изгубио књигу?“

„Украо ми је сељак од кога сам купио кокос.“

„Купио си кокос?“

„Да.“

„И код тебе је сад?“

„Да.“

„Јао, тебе је коњ правио, па имаш резервни примерак у постави шешира. ‘Ајде здраво.“

Стварно сам имао. Не знам само откад ја носим шешир. Нешто ми није убедљиво ово. Нема везе.

„Ово је кокос“, показах јој слику у књизи.

„Аааа, хокос покос еве ти кокос. Пријатно, дођите поново.“

Да, сигурно. Сва срећа, стигох кући.

„Здраво тата, здраво брате, о, ко је ово?“

„Будало, то је мама“, рече мој брат.

„То је мама? Па ко је онда оно на фотељи у дневној соби?“

„То је куче.“

„Ми имамо куче? Чекај, то није добро питање. Наш пас говори?“

„Будало.“

Сви су отишли од мене. Отишао сам до кучета и погледао га.

„Не блени, будало, дај те кокосе.“

Дао сам три кокоса мами, мислим, кучету, мислим, свеједно. И знате зашто су јој били потребни? Да жонглира. Без везе, а ја се уплашио да је полудела.

Данило Лучић
Неонска сенка

Лежали смо на њеном кревету, у њеној соби. Испреплетаних тела, као да смо једини после велике катаклизме. Она и ја.

Њен штафелај је био наслоњен на зид, усправљен, као статуа неког паганског божанства, горд и поносан. Ипод прозора, на столу чија је површина сијала под месечином, блиставом и масном, лежале су, раштркане, њене бојице, четкице, темпере, разнобојни тушеви, незарезане и полузарезане оловке. Све оне ствари које су јој помагале да наслика свој унутрашњи свет, свет који сам ја толико волео. Сада су све те ситнице изгледале као да је неко преко њих прелио густо умућена жуманца, али са јутром тај ће крем нестати. Између радног стола и прозора налазио се радијатор пренатрпан њеним гаћицама које су се сушиле, тако да је соба од пода до плафона била испуњена заносно нежним мирисом омекшивача за рубље који је неприметно улазио у моје ноздрве и, чини ми се, испуњавао ме целог изнутра. Приљубила је главу уз моје раме, па сам осећао њене усне на својој кожи. Тако је заспала, а ја сам допустио себи да јој заплетем косу прстима. Често сам замишљао тај тренутак. Јасно сам видео њену собу исфлекану месечином, њу како гласно сања са руком преко груди, са ногама склупчаним под покривачем, али нисам могао да замислим себе поред ње. Увек би ми се у мислима отео лик неког мушкарца, непознатог, како гледа са осмехом њене склопљене очи. Никада то нисам био ја. Волео бих да сам имао неко велико огледало да видим како смо изгледали тад.

Не знам колико је то трајало. Осетио сам нешто влажно на рамену где је била њена глава, погледао сам и видео флеку на мајици, малу, скоро неприметну, преслатку. То ме је заголицало, па сам се насмејао. Она се тргла из сна и брзо схватила зашто се смејем, прекрила лице рукама и почела да се кикоће са мном. Нисмо смели да будемо гласни јер је у суседној соби спавала њена мајка. Рекла ми је да понекад не зна шта да ради са собом, одговорио сам јој да и ја понекад не знам шта да радим са њом.

Оно што се дуго ваљало у мени, што ме је цепало, што је гребало изнутра да изађе напоље, незауостављиво се пењало ка устима, надјачавало ме, преузимало контролу. Схватио сам да овај пут то нећу успети да задржим у себи, па сам искористио тренутак непажње (и моје и њене), проузрокован пуцкетањем паркета, да се хитро окренем на стомак и забијем главу у јастук. Силоватељски сам гризао језик, хладио мисли најнеповезанијим призорима који су ми падали на памет, напињао до пуцања мишиће, али узалуд. Отело ми се и јасно сам је чуо кад ме је питала шта сам рекао.

„Бовим ве“, причао сам без устезања, равнодушно, јер су сада све карте, коцке и жетони били бачени.

„Молим?“, чуо сам збуњеност и зацрвенео сам се при помисли да јој је то толико невероватно.

„Не разумем шта си рекао.“

„Бовим ве!“, говорио сам гласно, неуспешно прикривајући страх лоше одглумљеним бесом, не дижући главу ни на трен.

„Молим те, окрени се. Ништа не чујем шта причаш. Шта си рекао?“, глас јој је био умилан, али на ивици стрпљења. Мислио сам да ме је од почетка разумела, без обзира

што ми је глава била стално загњурена у ту гомилу перја и да ме је терала да понављам то што сам рекао да би ми се после још више смејала.

„Бовим ве“, рекао сам једва чујно, незаинтересовано и безнадно.

„Ма, вади главу из тог јастука, чујеш?! Само мрмљаш нешто! Шта говориш, човече?!“, рекла је бесно и схватио сам да ме стварно није разумела ништа и да ми овог пута није упутила молбу већ директно наређење.

Муњевито сам подигао главу, рекао: „Волим те!“, и поново, као ној у песак, уронио главу у јастук који је био врућ од мог дисања. Јесте, тачно је да су ми очи и уста били потпуно неупотребљиви, али уши су и даље, ван јастука, скупљале звуке, а све што су могле да чују била је тишина коју су дешифровале као њену неверицу и збуњеност. Дисање, заједно са нашим откуцајима срца, прекинуло се. Утисак – као да је сав живот згаснуо на свету, укључујући мој и њен, усисан у неки космички вакуум. Бојажљиво сам подигао главу као после експлозије, гледајући удесно само једним оком, да пробам да макар наслутим у свом том мраку њен израз лица.

Изнад обрва, високо уздигнутих и извајаних у неке изломљене лукове који су се пружали над широм отвореним кестењастим очима, правиле су се две–три кратке и веома плитке боре које никако другачије нису могле да се виде осим у ретким тренутцима њене крајње зачуђености. Толико сам волео тај поглед, невин и наиван, као поглед детета док му се читају бајке са змајевима и вилама.

Значи, моје уши су ми поднеле тачан извештај.

„Окрени се“, рекла је смирено, као у нирвани.

„Нећу!“, брецнуо сам се.

„Окрени се, молим те.“ Будистичка богиња је могла да самеле стену тим гласом, а камоли мој отпор.

„Нећу, окрени се ти!“ После сам дуго мрзео себе због ове реченице.

„Не понашај се као дете, бар накратко. Окрени се и погледај ме“, мирна, незаталасана површина велике реке уливала се у моје мисли, уливала се разборитошћу и смислом, хируршки одстрањујући било какав основ за даље инфантилно понашање. Хипнотисан њеним гласом, морао сам да се окренем. Почео сам за промену да зурим у плафон.

„Рекао си... волиш ме?“

„Да.“

„Стварно, не шалиш се?“

„Не, па шта!“, опет лоша одбрана нападом који је она лако читала као гимназијалац речи из буквара.

„Па, ништа“, постала је одсутна, гледала је кроз мене, „па, ништа, ако си то рекао.“

„Па, ништа“, неуверљиво смо се, наизглед, слагали.

„Па, шта ако си био озбиљан?“

„Па, ништа.“

„Па, шта ако... ако... и ја тебе волим?“

Кључ. Глатко улази у браву. Без проблема покреће механизам који отвара врата. Она се широм отварају и пуштају ме да склизнем кроз њих лебдећи на магличастом диму. Прелећем пролећне ливаде, осунчани песак егзотичних плажа и плавичасто море, безбројне вртове расцветалог цвећа и зрелих плодова који спуштају гране до земље, планинске речице и у њима одразе дугоногих срна. Руком прелазим по нежном лисичијем крзу, загладим дланом нежну зебрину гриву, дотакнем меку шапу малог шум-

ског медведа. Пролетим кроз будистичке манастире на тибетанским планинама, кроз велелепне дворове великих руских царева, кроз ренесансне катедрале бесмртних италијанских мајстора, кроз руком прављене сојенице јужно-америчких Индијанаца, кроз глатке, обле ледене иглоу Ескимана. Па све до једне мокре београдске улице, до зграде оронуте фасаде без лифта, до врата поред којих је давно дечија рука креоном нацртала асиметрично срце. Спуштам се на кревет са ког сам кренуо. Ето, тако сам се осећао.

Из уста, када сам дошао к себи, почела је да излази гомила неких неповезаних речи на неком измишљеном језику. Нисам баш био сигуран у време и датум на зиду, ни шта то изговарам. Она је спретно зауставила те гласове уснама којима је јако, али пријатно обујмила моје и ширила влажно пуцкетање по целом мом лицу. Затим је опет пољубила моје усне, браду, врат спуштајући се све ниже преко мојић груди, стомака, све јужније, јужније. Забацио сам главу преко ивице кревета гледајући наопако у врата њене собе. Када сам подигао главу после извесног времена, у дну свог стомака сам видео њен раздељак који се ритмички њихао и медно-златне праменове њене косе на мојим куковима. Држала ме је својим крхким, сликарским прстима којима је спретно баратала четкицама и бојама. Када сам се вратио у пређашњи положај, посматрајући простор изврнут на теме, видео сам велику црну сенку која је стајала изнад мене. Иако гледајући наопако, лако сам разазнао женску контуру која је на основу црта струка и бутина доста говорила о годинама њене власнице. Сенка је, као дух, била оивичена светлошћу, надреално блештећом, мешавином жуте и флуоресцентно зелене, а допирала је од купатила у коме је било упањено светло, а које се налазило иза. Та црна рупа је стајала ту, нема, као да је вечна, не чинећи ништа, а опет претећи својим ставом и појавом. Тело ми се згрчило у страху, а зенице сузиле од бујице светлости. Сенка се није мицала.

На вратима собе је стајала њена мајка.

Ђорђе Аћимовић

Нема везе

Устао сам.

Глава ме боли, имам осећај да је темпирана. Можда би и експлодирала у сну, али сам се на време пробудио.

Прилазим компјутеру. Нема тастатуре. Сигуран сам да је синоћ била на столу. Нема везе, ионако ми не треба. Могу све да решим и помоћу миша. Укључићу компјутер.

Напољу је мрачно. Вероватно се спрема некаква олуја. Сигурно на ТВ-у већ постоји извештај. Не могу да нађем даљински. Мора да је запао негде. Укључићу на дугме. Почињу вести у 16. Прогноза је на крају, таман док се вратим.

Илазим из собе. Нема више врата. Ма, ионако ми нису потребна. У ходнику више нема светла. Мора да је прегорела сијалица. Па, док не проради опет, могу да се снађем, ионако је ходник мали. Кухиња је близу.

Улазим у кухињу и хтео сам да приставим кафу, али нема шпорета. Нема везе, ионако ми није нешто до кафе. Фрижидер је ту и то је добро. Отварам га и видим да је празан. Ваљало би у набавку. Треба ми храна. Мада сам сад више жедан него гладан. Отварам креденац. Нема полице са чашама и шољама. Само празан простор.

Нема везе. Послужиће и мала чинија за мачку.

Мачка!

Мора да је још увек напољу. Вратиће се она, ипак је мачка – мачка.

Ни кухињска славина више није на месту, не постоји. Нема везе, ионако има још једна у купатилу.

Одлазим у купатило са чинијицом у руци. Сипам воде. Испијам 5–6 гутљаја.

Баш је добра ова вода са чесме.

Хватам се за бријач. Палим светло изнад огледала. Подижем главу и не уочавам ништа. Нема главе, нема лица, нема очију, нема браде. Огледало мора да је покварено. Нема везе, ионако мрзим да се бријем.

Угасио сам светло изнад огледала и ушао у собу.

Последња вест.

Младић... 27 година... мали стан... мртав... убиство... самоубиство... несрећа... нема знакова... нема трагова... полиција... збуњена... даће све од себе...

Биће олуја. Кажу да не излази ко не мора.

Знао сам.

Столица испред компјутера је нестала. Била је ту кад сам устао. Нема везе, ионако има још једна. Привукао сам је столу и сео.

Александра Саша Молнар
Саманска њрилоија

Un café, por favor

Није још ни шест ујутро, а већ је веома топло. Искрадам се из собе да не пробудим Југу, на прстима тапкам до излазних врата, дуж ходника, низ степенице, па десно према кафеу изнад плаже. Чини ми се да сам једина која је већ спремна за нови дан, осим господина поред ког сам прошла у холу за пријеме. Учинио ми се, при том, да сам у пар корака нехотично завирила у његов живот, онај који није очигледан док седи овде, у плетеној фотељи, обучен у беле панталоне, белу кошуљу и беле мокасине – као да само што није кренуо у елегантну шетњу градом – читајући *New York Times*. На звук мојих корака издигао је обрве и преко горњег руба новина осмотрио да види ко долази. Господски лагано је климнуо главом када сам прошла поред њега, а онда је наставио да чита, сам, елегантан и бео, као пахуља у афричкој пустињи. Видела сам га, на тренутак, у беспрекорно поспремљеном мон треалском стану на другом спрату ониже зграде, негде у близини универзитета McGill. Живи сам, удовац је већ осам дугих година; време за пензију је дошло и прошло, али њему више прија да и даље ради. Предаје, додуше, само још један предмет, педагошку етику, остале је препустио млађем колеги, са задовољством. Морал је ионако једина ствар на којој још вреди инсистирати. Живи углавном у спокојној тишини, осим недељом, када му на кућни праг стиже викенд издање локалних новина. Тада у пицама и папучама отвара врата свог стана да са прага подигне смотуљак увезан врпцом, учтиво поздравља комшију који, тачан као сат, у пет ујутро сваке недеље долази кући из ноћне смене; укључи радио па, певушећи француске шансоне, почиње да листа новине од последње странице, полако напредујући према првој. Пар корака касније, стојим у наткриљеном, отвореном кафеу близу плаже, погледом тражећи бокал са кафом. Нема. Топао ветар дува кроз наслоне плетених столица, благо подижући рубове столњака. Кафе је потпуно празан, улицкан и спреман да сат-два касније прими прве јутарње госте. Помислим да ћу морати да причекам до доручка, али ми тада приђе витка Доминиканка, ошишана кратко, као дечак.

„Hola“, каже.

„Buenos días“, кажем.

„Café?“, смејуљим се упитно.

„A-ha! Uno momento!“ Рукама ми покаже да седнем, а онда нестане иза пулта и кухињских врата. Чујем звекет посуђа, шуштање воде. Мало касније, изађе са белим термосом тек скуване кафе. Осмехне се широко: низ крупних зуба, израслих један преко другог, као изломљени пиринач густо нанизан на конач, бљесне на јутарњем сунцу. Живи у оближњем сеоцету Los Sacaos, то сазнајем током невеште приче на много различитих језика, од сваког по мало. Замишљам је како недељом, управо у оно време када професор отвара врата свог стана и са пода диже викенд издање локалних новина, буди свог дванаестогодишњег сина који у луци продаје плетене шешире и огрлице од шкољки. За доручак пржи плантане, умива се у лавору, а онда долази на посао, да прерано пробуђеном госту који се врзма по празном кафеу скува

јаку доминиканску кафу. Не престаје да се смеши док прихвата кесицу бомбона, кутију шарених аутомобила и комплет школског прибора за сина, које трчећи доносим из собе. Моли ме да се потпишем на парчету папира потврђујући да је ово поклон за њу, како јој га не би одузели на капији на којој их претресају на крају смене.

Сваког следећег јутра, дочекује ме са осмехом, Ruth, моја нова пријатељица у Самани: „Sasha! Café?”

E un piña colada... si?

Спиралне камене степенице на самом крају плаже воде ка величанственој вили којом завршава хотелски посед и почиње приватни. Ту, сакривен од хотелских службеника из густих палми, али таман довољно видљив да га гости слаби на сувенире угледају, на балустрада стрпљиво седи продавац слика. Радозналост ме натера да се попнем до ове импровизоване изложбе уља на платну. На њима се, бестидно као јефтине стриптизете, шепуре плаже, тиркизна мора, палме и заласци сунца. Поглед ми застане на једној слици: није то ремек-дело, далеко од тога, али ми се довољно свиђа да питам за цену. Уоквирени бојом чоколаде на загасито црвеној подлози, бронзани Таино симболи којима не знам значење, али су јако грациозни и леви. Двадесет америчких долара. Никада нисам имала смисла за ценкање, добро, кажем, свратићу опет касније. Док одлазим, загледам се у једну велику ружичасту шкољку на огради, и продавац ми је спремно поклати за успомену и добробит будућег пословања. Гацајући по плићаку, инстинктивно прислањам шкољку на ухо и то ме врати готово двадесет година у прошлост, када нам је мама на градинској плажи прислањала мокре шкољке на ухо и говорила: „У свакој шкољки хучи сакривени талас мора“. Пожелим да сам поново тамо. Да имам дванаест година, да са Тончијем ловим јежеве и цичим када брат из воде извади смежурани морски краставац, то несрећно, беспризорно створење, све млатећи њиме лево-десно око моје главе. Касније замолим Југу да погледа ту слику, да види да ли би му сметало да је гледа сваки дан на неком зиду, јер мени не би. Враћа се, са новом ценом: петнаест долара и малим ручним термосом који је понео да би на плажи могао да пије хладно пиво. Примопредаја је последњег дана када му термос више не буде био потребан.

Сутрадан, међутим, продавац се дошуња до нашег места на плажи, сакривајући се и извирујући иза стабала палми као у цртаном филму.

„Señor! Señora!“, дозива шапатам, па наставља на лошем енглеском – специјални попуст данас. У песку црта број тринаест и додаје уз осмех, дижући кажипрст једне руке: „У un piña colada, si?“ Погођен овом срдачном молбом за чашу пића које је гостима хотела бесплатно, а локалцима строго забрањено баш као и задржавање на плажи, Југа готово скочи са лежалке, рукује се са продавцем да утаначи договор, и оде по новац и пиња коладу. Продавац га чека сакривен иза палми, на степеницама које воде према вили. После дуго густира жућкасти напитак, крцкајући зубима комадиће леда, мислећи о ко зна чему, можда о данашњој заради или о томе како је до пре пар минута био страшно жедан.

Овако замишљам Кумеваву

Са таксистом смо се погодили да нас за двадесет америчких долара одвезе у Санта Барбару. Стигли смо у град око подне. Сунце је врело и пржи све под собом; требало је доћи или раније или касније, али никако у овај паклени час. El Malecón врви од чамција,

мотоциклиста и таксиста, слушају туриста и уличних продаваца сувенира, путника који се укрцавају и искрцавају са малих и великих чамаца придржавајући се за стубове заковане за мол, и мештанки са виклерима у коси које продају свеже нарезане комадиће шећерне трске. Овај слаткиш је дрвенаст и пун слатке воде која ти се слива низ грло док је, парче по парче, исисаваш из трске све док не остане потпуно сажвакана и сува. Поред нас промичу минијатурни камионети, мотоцикли са запрегом, који возе туристе од једног до другог одредишта, неоседлани коњи и упрегнути магарци.

Југа упре прстом у Мост ни за куд који се пружа лево од нас и каже: „Идемо тамо!“ Одбијам неколико понуда за возњу чамцем, мотором или таксијем: „Gracias, no.“ Ми идемо пешке! Дуго и стрпљиво, пратимо вијугави правац променаде. Читалац можда већ сад наслућује да је по среди непромишљена одлука, тако рећи очигледна грешка, али, читалац има предност дистанце док смо ми сасвим обузети авантуристичким духом и пуни ентузијазма, чак и када нас пут наведе на прашњаву, пусту стазу на којој нема никог осим нас, залутале раге која само што није крепала на сунцу са наше леве стране, неколико напуштених аутомеханичарских радњи и депоније смећа. Темена су нам се усијала, заслепљени светлошћу шкиљимо, рукама штитећи очи: сада смо већ одмакли прилично далеко, а дуг пут испред нас све више личи на странпутицу. Мост је недоступан са ове стране, треба се попети на брдо, па се спустити, около, само ми више немамо снаге ни времена за то – изморени жегом и прашњави, поражено се окрећемо и крећемо натраг. Поред нас прозуји једна породица на мотору, а потом угледамо и две Доминиканке које ходају у нашем правцу носећи пешкир изнад главе као заштиту од сунца. Зашто ја у торби имам велики пешкир остаће непознато и мени и вама, тек, присетим се да га имам. Убрзано корачамо натраг, према Malecónу, према било каквом хладу, служећи се пешкиром као надстрешницом.

Касније, те вечери, обоје ћемо имати по једну изгорену, поцрвенелу руку која боли, иако сада још увек наивно верујемо да смо избегли опасност. Карипско сунце је немилосрдно, довољно је само пар минута, па да на њему изгориш чак и кроз облаке, а камоли у подне ведрога дана. После седимо под малеконском палмом, поливамо се водом и хукћемо, пробијам се кроз вреву пристаништа и прелазимо пут, где у прозрачном, беличастом кафеу Le France пијемо *esspresso*. Продавац доминиканске музике прилази нашем столу, а за њим каска једно дете. Када одаберем традиционални *Merengue* продавац оде, а дете, испоставља се, није његово. Оно и даље стоји, гледајући у нас, тихо и стидљиво говорећи нешто што не разумем. Из његовог насмешеног лица врца блага, разоружавајућа простодушност због које га одједном волим као да је мој. Пружам му новчаницу од сто пезоса јер не знам шта бих друго могла, а он приђе ближе, узме новчаницу, али и даље стоји ту до нас, гледа у мене, па спушта поглед доле, ваљда разочаран што га не разумем. Тек тада видим кутију, препуну четака и виксе, како му виси о рамену; тако велика кутија на тако малом дечаку. Он чисти ципеле, а ми смо у јапанкама, о каква страшна неправда!

Због урођеног поноса и сиромаштвом ојачаног осећаја за лично достојанство, Доминиканци ретко шетају улицом у шорцевима или боси. И по највећој врућини у град силазе у дугим, танким панталонама, кошуљама и ципелама, свечано као за параду; осим тога, воле да зараде на неки начин новац који добију од туриста. Зато он стоји, не одлази, иако у руци држи новчаницу од сто пезоса, гледа ме некако мило и његово ми се крушкasto лице смеши. Никада га више нећу видети, а као да сам га сретала већ много пута. Питам га да ли би хтео да се слика са мном, показујем му фото апарат, а он спремно стаје поред мене и допусти ми да му положим руку на леђа. Тај ме осећај под прс-

тима тргне. Док апарат шкљоца, мислим како је мршаво и танано ово мало тело испод широке сиве кошуље, као да би се под мојим додиром могло сломити сваког трена. Благо га потапшем по рамену и кажем *iracias*, а он ми климне главом, смејуљећи се, па и он потапше мене. Онда нам махне у знак поздрава и отрчи, а мени, сасвим неочекивано, пада на памет Кумевава, син прашуме. Помислим: сада и ја имам Кумеваву. И то ме учини поново срећном.

Јелена Ст. Мирић
Вечера за двоје

- Конобар: Добро вече, шта смо имали овде? Предјело?
Она: Слаткаста чорба, мислим да се зове Добро вече.
Слабо се сналазим са тим називима у јеловнику.
Конобар: Ништа зато... Главно јело?
Она: Мусака, чини ми се да се кувар мало занео, претерао је са бибером...
Конобар: Салата?
Она: Нека зимска салата. Ах, да, киселе паприке... веома киселе. Не знам шта се то дешава са вашим куваром?
Конобар: Он је веома добар кувар, можда има лоше вече, у сваком случају, јавићу то шефу кухиње... Пиће?
Она: Не, немојте, не желим правити проблеме! Пиће – Пелинковац!
Конобар: Десерт?"
Она: Ох, да, десерт... Кола Врата; залупљена врата испред носа.
Конобар: Госпођо, Ви сте баш имали лоше вече!
Она: Ништа зато, дешава се...
Конобар: А где је господин? Оппростите ми на питању.
Она: Отишао је нагло, лоше протумачивши моје речи, расположење или... или му се негде много журило!? А све је мирисало на красно вече. Штета...
Понекад заиста не разумем... Колико дугујем?"
Конобар: Ништа госпођо, ништа. Кућа части! Лаку ноћ и дођите нам опет.
Она: Хвала. То је вероватно због лошег куvara? Мислим на овај гест Ваше куће...
Конобар: Да, да...
Она: Лаку ноћ!

Конобар помисли:

„Не зна, госпођа, како да јој кажем да је вечера била одлична. Да је са нашим куваром и његовим умећем све у реду и да је сав њен укус ове вечере остао слаткаст. Љут, кисео, горак, залепљен на залупљена врата испред носа.

А господин?

Он никад неће сазнати како је изгледала госпођа, ове вечери, пре десерта. Штета...

А после десерта, није штета, можда би се њена туга бацила на његове очи... И шта онда? Два ока туге више на овом свету. Не, не.. овако је мања штета.”

Зоран Илић
Сећање на Кети

Не постоје моја сећања на Кети. Одавно су потрошена, одбачена као нешто сувишно. Једино, понекад, на рачунару покренем компакт диск са песмом која се тако зове. Као овог хладног децембарског преподнева у канцеларији. Истовремено, из Мајкрософтовог Word-а се штампа прича о Кети. Постојао је један период мога живота када сам само о њој писао. После толико година, приче су завршене, али шта са њима?

На CD-у се налазе две песме о Кети: једна се зове “Кети”, а друга “Сећање на Кети”. Настале су оних година када се Кети родила, а када смо се нас двоје срели, већ су биле заборављене. Ни ја их се нисам сећао. (Ако сам и имао чега да се сећам. Био сам премлад да бих их негде, осим случајно на ТВ-у, чуо. Мада, сумњам да су их на телевизији и емитовали. Извођачи песама су, како изгледом тако и понашањем, превише подражавали своје идоле са капиталистичког, декадентног Запада да би били љубимци тадашњих тв-уредника.)

Ако признајем да је Кети заборављена, зашто слушам песму “Сећање на Кети”? Зашто од двадесет песама на компакт-диску бирам и изнова пуштам само њу док преостале игноришем? Чак и песму “Кети”! Шта желим себи да докажем: да Кети није заборављена? Заборављен је цео мој живот! Каква црна Кети и сећања на њу!

Јесте, заборављена је, препуштена забораву, међутим ја и даље упорно слушам песму “Сећање на Кети”. Тврдоглаво мишем обележавам ту песму, потом два пута кликнем левим тастером и песма креће...

Нема девојке, ни сећања на њу, поподневних одлазака у део града у коме смо се први пут срели... Присутан је само меланхолични инструментални увод којим песма започиње и који се ваља ка мени, који жели да ме обради. Дванаест секунди касније креће развучени, намештено сензуални глас певача који је некада нешто значао у југословенском рокенролу: “Лутао сам бескрајном стазом...” И то траје, тај развучени сензуални глас.

Песма јесте у стању да ме на нешто подсети, али не на девојку по имену Кети, већ на град у коме сам први пут чуо, морао да чујем, поменути песму.

И, ето ме на улицама Града! Ходам, пролазим кроз слојеве врелог летњег ваздуха, јер у Граду је увек лето. Ходам бос, као последњи клошар. Увек је требало храбрости, дрскости, да би једним урбаним простором ходао бос. Чак и онда када имаш петнаест година.

На ушима слушалице walkman-а, у њима песма „Сећање на Кети“, ја корачам полузатворених очију и мрмљам: “Ишао сам стазом једног сна...”

Да ли је Кети икада посетила Град, зна ли за његово постојање?

Њена стварност је немачки град. Хладни немачки град који је у стању да својим становницима пружи удобност о којој балкански градови могу само да сањају. Немачким градовима не можеш ходати бос. Кети: није ни имала име за једну српску девојку. Немцима се њено име, сигурно, више свиђа него Србима. Срби знају да буду осетљиви према несрпским именима.

Ходајући улицама Града испитујем сврсисходност његовог постојања. То ме је одувек занимало када бих доспео у нов, непознат или град који дуго нисам посетио: зашто постоји и да ли постоји? Можда се мени само чини да град постоји? Колико могу да верујем својим чулима? Људи који поред мене пролазе: они нису стварни! Могу слободно да их гурнем или ударим ногом: они неће реаговати! Види те извештачене, лажне изразе лица! Као да учествују у некој представи, некаквој завери.

Ако Град и постоји (ја и даље тврдим супротно), његово постојање је безначајно. Све што није у непосредној, блиској вези са Кети јесте безначајно. И знам да не могу срести Кети. Град на чијим улицама не можеш срести Кети, чијим улицама она никада није корачала, узалуд постоји, узалуд је саграђен. Или није за мене саграђен? Зато сам, онда давно, морао да га напустим и потражим, пронађем, град на чијим улицама јесте могуће срести Кети. Десет година упорно, свакодневно, ходати улицама новог града да би се Кети коначно срела. И колико сам, у том тренутку, спреман за сусрет, колико сам истрошен, изморен, дугогодишњом потрагом? Срећем ли је у тренутку када је она још премлада да са њом уђем у везу? Да излудиш колико ништа не функционише!

Шта остаје, покушава да остане и претвори се у талог, густе соце? Песма и моја убеђеност да сам је први пут чуо у Граду онда када је он стварно постојао. У коме сам спавао, будио се, умивао, прао зубе, пре подне одлазио у школу, поподне на фудбалске тренинге... Град у коме је мајка могла да ме загрли (онако како ме Кети никада није загрела) и да ја осетим њен благи, присни стисак.

Марко Антић

Леј ган

Ето, био сам у очевој кухињи и пржио те пљескавице од јунећег меса „друге и треће категорије“. Тигањ је ненормално загоревао и цурило је. Тале је похлепно сецкао црни лук. Маст је прштала. По обичају, ја ћу бити дежурна будала која ће рибати и стругати тигањ.

Увалих му парче меса које је било више канцерогено, уз најлепше жеље, а ја узех ону полуживу пљеску. Крваво се смејала.

Јели смо у тишини коју је реметило његово мљацкање и неки чудни звуци налик стењању. И ја сâм испуштам такве гласове, не кажем, али при тотално другим радњама које су, опет, генерално, повезане са хедонизмом.

После јела, отац припали пљугу уз констатацију:

„После ручка одмах пали цигару. Класичан идиот.“

Ћутао сам. То су били ретки *lucida intervalla* када је признавао да је оно што јесте.

Коса и џемпер су ми били натопљени смрадом пржења скупог роштиља од јефтиног меса. Јебеш и тај „Махи“ дисконт. Купих лоше месо за добре паре.

Воњао сам као да радим у прљавој ћевабциници. Заправо, само сам се припремао за оно што ми следује ако не завршим факс. А можда и ако га завршим. Врло могуће.

Кренух да пакујем уџбеник у кесу и да облачим излизану јакну. Отац поче са поповањем:

„Где ћеш? Где ћеш? Па, ти би сад требало да седиш ту и да учиш до увече! До увече! Није ти за факултет потребна нека памет. Потребан је само рад. Рад. Робовски рад.“

И даље сам ћутао. Мислим да је овога пута био у праву, али напољу је сијало сунце и ишло ми се на тренинг америчког фудбала. Излазио сам напоље.

„Јеси ли ти у секти? Ти си у секти!“

„Каквој сад секти?“

„Ти си у секти, а да тога ниси ни свестан.“

Секти дангуба, нерадника, лудака, лудила уопште.“

Крочио сам на улицу и замишљао грб Секте Лудих Дангуба. На памет ми је падао лик који се клибери и пече прасе, око њега је пиво, гомила момака и девојака који се блесаве и оргијају, и сви на глави имају оне шешире са прапорцима, као дворске луде. Чак и њихови пси, мачке, папагаји, игуане и златне рибице.

Војислав Стојковић
Грех њосїође Емилије

1.

Госпођа Емилија, супруга марвеног лекара Бачке жупаније, двадесет првог дана месеца аугуста лета господњег 1889. посматрала је своје две ћеркице како бацају каменчиће у бистро Палићко језеро. Тек је почео четврти дан њиховог породичног одмора у овом бањском месту, а јуче су из жупског двора послали брзи двопрег, како би се њен супруг, господин Стефан, хитно јавио великом жупану у Нови Сад. Кочијаш је умео рећи само толико да су свиње, у неколико бачких села, нагло почеле да цркавају и да се у Магистрату плаше да није у питању свињска куга. Господин Стефан је био један од првих марвених лекара од када је Магистрат у Новом Саду то занимање ставио у списак градских чиновника.

„До скоро су марву лечили приучени ковачи, а ево сада без марвеног лекара не могу ниједан дан“, размишљала је госпођа Емилија, али се није баш много љутила што је остала сама са децом. У Тршчари, новом бањском хотелу где су одсели, особље је према њој услужније од кад се пронео глас да је по њеног мужа свој двопрег послао лично велики жупан. Палић је тих година, са својим бањским купалиштем, језером и тениским теренима постао познато одмаралиште, готово као Карлове Вари или Опатија, и зато није било необично да у њему гостују даме без својих мужева или пратиоца. Госпођа Емилија се осећала сасвим опуштено, удобно је наместила бањски лигештул, проверила шта раде њене ћеркице и наставила да чита започету књигу. Већ после неколико редака, мисли јој одлуташе, а преко њеног лепог лица пролете загонетни осмех. Размишљала је о свом мужу и о разлозима због којих је инсистирао да одмор проведу сами на Палићу, а не како су обичавали свих прошлих година њиховог брака, код њеног оца у Ходшагу. Наиме, њен муж је жарко желео да му она роди још једно дете и то сина. Зато је, при хитном одласку у Магистрат, предложио да она и ћеркице остану на Палићу, а он ће гледати да им се што пре поново придружи.

2.

Госпођа Емилија и господин Стефан живели су у успешном и зашто не рећи срећном браку. Одрасли су у малој варошици смештеној на плодним равницама поред Дунава са бачке стране. У њој су заједно живели Мађари, Немци и Срби. Мађари и Немци су ишли у једну велику католичку цркву, међусобно се удавали и женили, а Срби, које су тамо звали још и Раци, у мању, православну, и бракове су склапали само у оквиру своје заједнице. Када је њен отац, угледни и богати Немац, власник највеће олајнице и млина у Бачкој, одобрио удају своје лепе јединице за тек свршеног марвеног лекара, господина Стефана, та вест је одјекнула по читавој варошици и околини, јер млади господин Стефан је био Рац. Најстаријим варошанима њихов брак и није био неко чудо. „Крв није вода“, говорили су и препичавали како је њен деда по оцу у њихову варош избегао из Шумадије. Праву истину о томе зашто је напустио родни крај, знала је само њена

покојна бака. На самрти, о свом покојном мужу Петеру, њој својој јединој унучи, рекла је: „Емили, ‘оћу да знаш, твој деда у младости није био ни хајдук ни убојица.“ Затим јој је испричала, како је протиница из његовог села, њега голобрадог младића, увукла у своју постељу и то баш оног дана док је прото, њен муж, све одрасле мештане водио на литију у атар да измоле кишу. „Омађијала га, вештица“, рекла је бака. Кад се то прочуло, сеоски кнез је пресудио: „Бели свет, или робија.“ Тако се њен Петер, а онда се још звао Петар, обрео у бачкој варошици Ходшаг и нашао ухлебљење у олајници и млину њеног оца. Наочит и вредан, брзо је напредовао, а када је једног дана бака рекла свом оцу: „Или за њега или у Дунав“, овај није имао куд. Тражио је само да Петар промени веру, како би венчање било у цркви Светог Миховила. Петру, који је имао лоше искуство са својом црквом, то и није било тешко – променио је и веру и име, а у црквене књиге је уписао презиме своје супруге и таста. Госпођица Емили, тада још девојчурак, била је колико изненађена, толико и ганута, јер бакина прича јој је личила на љубавне романе које су јој рођаци доносили из Беча и Пеште.

3.

Одмах након венчања у скромној православној цркви, господин Стефан је своју лепу и богату супругу одвео у Нови Сад где га је у Магистрату већ чекало место марведеног лекара. Пре њеног првог порођаја, отац јој је, као мираз, купио лепу и велику кућу у Петроварадину где и сада живе.

Док су јој мисли лутале над отвореном књигом, одједном је прену вриска њене млађе кћерке. У потрази за пиљцима, девојчица је загазила у воду и упала у омањи јазак у коме јој је вода досезала до грла. Госпођа Емилија се силно уплаши, али пре него се и померила, ниодкуд се створи један млади официр, загази у воду и високо подиже девојчицу. Он је са неколико својих колега шетао поред језера и први прискочио. Група официра из престонице била је у инспекцији граничних утврђења на Дунаву и синоћ су касно стигли на Палић ради краћег одмора. Примајући своју кћер у наручје, госпођа Емилија му се топло захвали. „Хусарски поручник Конрад фон Ландау, у служби Његовог Величанства и увек на услузи вама госпођо“, одговори млади човек и придружи се својим колегама, који су до тада посматрали читав догађај. Госпођа Емилија је успела само да запази да је он најмлађи и највиши у групи.

Истог дана, после вечере, госпођа Емилија и њене ћеркице потражиле су освежење, на тераси хотела Тршчаник. Оркестар је свој програм започео маршом „Радецки“, вероватно у част групе официра који су недалеко од њеног стола пили добро расхлађен ризлинг. Када су капелник и његови музичари наставили са Штраусовим валцерима, хусарски поручник приђе њиховом столу. Госпођа Емилија на тренутак помисли да ће је замолити за плес, што она никако не би могла прихватити. Поручник, међутим, уз елегантан наклон пољуби њену руку и уз осмех упита како се осећа девојчица после данашње велике авантуре. Пре него се поново наклонио и удаљио, обраћајући се њеним ћеркицама, рече, да уколико би младе госпођице и сутра пожелеле да пливају, он ће бити на језеру у исто време и раположен је да их подучи. Госпођа Емилија, без размишљања и прилично неопрезно одговори, да ће они свакако бити на плажи уколико буде сунчан дан. Док јој је љубио руку, осетила је благи мирис мошуса, а погледи су им се срели. Госпођа Емилија није могла, а да не запази његове челичноплаве очи на лепом препланулом лицу. На десном образу имао је дубок ожиљак сакривен испод густе и

кратке браде. То је његовом младом лицу давало мужевнији израз. Док је хусарски поручник те вечери плесао са малађим гошћама хотела, погледи су им се још неколико пута срели.

4.

Ноћ је била спарна. Девојчице су мирно спавале. Госпођа Емилија је пред огледалом, у кошуљи за спавање, одсутно и по ко зна који пут, провлачила четку кроз дугу расплетену косу. Сећала се времена док је, као млада девојка, у интернату Медхеншуле у Грацу, проводила ноћи и ноћи маштајући о свом принцу на коњу. Нехотице закључи да је њен принц, ког је сваке ноћи дозивала, био далеко сличнији хусарском поручнику, него марвеном лекару. Не без извесне сете, госпођа Емилија угаси лампу, и док се ушущкавала у широку хотелску постељу, учини јој се да у тами њене собе светлуцају два челичноплава ока.

Недуго затим, иако је била мркла ноћ, сасвим јасно је видела њега, хусарског поручника, како стоји крај њене постеље и мирно је посматра. Уместо да се уплаши, чула је себе како му говори: „Хоћу бебу, и то сина. Ти ми направи бебу, нека мој син личи на тебе.“ Истовремено је бестидно, све више и више, ширила бедра. Хусарски поручник Конрад фон Ландау је лагано скидао кошуљу, чизме, панталоне... и читаво време продирао у њу својим челичноплавим погледом. Кад јој је коначно пришао, њеним телом се разли милина и она јецајући изгуби свест.

Разбуђена, осети да јој тело гори, брадавице на грудима укрућене, међу бедрима влажна, није уплашена, само се пита – где је он? Тек онда је обли ледени зној. У паници устаје и у мраку притрчава вратима – закључана, затим прозорима – затворени. Пали лампу и види да је потпуно нага. Крсти се три пута. Пије наискап часу воде, прска се по грудима и челу, облачи спаваћицу и нешто смиренија, закључи да је то ипак био само сан. Одмах потом осети да је читава соба испуњена мирисом мошуса.

Следећег јутра наложила је да им се доручак сервира у соби и да је одмах после доручка чека отворени фијакер. Од кочијаша је тражила да је што брже и најкраћим путем одвезе у Петроварадин.

5.

Далеко од Палића и догађаја из претходне ноћи, у сигурном окриљу свог дома, госпођа Емилија је била потпуно мирна. По повратку кући из Магистрата, пријатно изненађен, господин Стефан је затекао своју лепу жену како у башти залива руже. Те вечери су рано пошли на починак. Кад јој је муж, у заједничкој брачној постељи, пришао на свој уобичајени начин, била је сретна што може предвидети готово сваки негов покрет. А онда, одједном, у ноздрвима је осетила мирис мошуса, а уместо мужевљевог глатко избријаног лица, чекињасту браду хусарског поручника. Немоћна да се супротстави силини страсти која ју је обузимала, помисли: „Ако је ово грех, Господе, нека будем проклета.“

Идућег пролећа, госпођа Емилија је родила лепог и здравог сина. Све стране и тетке су одмах загрктале да мали нимало не личи на оца. Када је дечак израстао у ви-

соког и витког младића са челичноплавим очима, сличност са хусарским поручником била је више него очигледна. Свих година његовог одрастања госпођа Емилија је питала и себе и Бога како је то могуће. Као дечак, њихов син није волео оца, а као младић, био је са њим у сталном сукобу. За инат оцу, узео је мајчино немачко презиме и уписао се у војну школу у Бечу. Рат га је затекао у чину поручника.

Док су звона на Нотр-Даму оглашавала прву победу савезничких снага у великом рату, коју је извојевала српска над аустроугарском војском, на кућну адресу госпође Емилије у Петроварадину стигао је телеграм са потписом генерала Поћорека. Њен син, поручник Петер Гречл, храбро је погинуо јуришајући са својим ескадроном на српске положаје код Текериша, дана 21. аугуста 1914. године. Од тог дана, па све до своје смрти, госпођа Емилија је стално понављала исте речи: „Грех, грех, проклета сам, проклета...“

Саша Д. Ловић
Ђувеч је у шџајз

Бојажљиво, Синиша спољним делом кажипрста додирује жицу.

Он клечи поред скроз-на-скроз растављеног шпорета марке „Горење“. Са десне стране стоји треножац (који му служи као сточић), на њему стоје пепељара, кутија цигарета, упаљач, флаша и полупразна чашица (око ње лете ситне мушице). Синиша је добар мајстор. Сам је код куће. Жена је повела малог да му купи ципеле. Синиша уздахну, маши се за чашицу, испи, наточи другу. Гледа растављени шпорет и дође му да заплаче од муке. Кроз отворени прозор допире весела вриска деце, разуздани звуци народне музике, разговор комшија са спрата. Он се изнова маши за чашу, испи, лице му се згрчи у гримасу (ону – после испијене чашице) и онда устаде, оде кроз ходник до чивилука. Из унутрашњег џепа сакоа (сомотног,излизаног) извади неколико новчаница, па их тамо и врати. Огрнуо је сако, ставио капу, вратио се у кухињу по цигарете. Тик испред врата, обоу је мокасине – не сагињући се и изашао из стана.

Мислио је, мислио, док је ходао, и рече себи у браду:

„Свратићу до кума...“

Ногу пред ногу, кретао се Синиша, наизглед бесциљно, гледао излоге незаинтересовано, читао графите које су хулигани били исписали по прљавим зидовима и није сретао никога познатог.

Тад му на памет паде како кум станује далеко и да би било боље да сврати „на по једну“ у оближњу кафану, што и уради.

Кафана као кафана, полупразна, задимљена, конобар другарски расположен. Синиша седе за сто до зида, сам, и наручи клековачу и киселу.

„Извол’те, буразеру!“, рече конобар, стављајући пиће пред Синишу и врати се за сто, где је пијуцкао са неким брадоњом. Сасвим на другом крају кафане, у углу, неки сумњиви тип се мучио да запали цигару, низ браду су му цуриле бале. Са десне стране од њега, такође сам за столом, седео је један изузетно педантни чичица, доброћудан и сед. Синиша га препозна и одушевљено га позва за свој сто.

Био је то Веља, песник.

Веља лежерно, са неизбежним смешком, пређе за сто, на који стави своје пиће и табакеру са уграђеним упаљачем, назравише, испише, наручише.

За столом до улаза седела су три пијана радника и гласно су се смејали, а конобар и брадоња су се шапатам, за свој рачун, нешто домунђавали. Сумњиви тип је заспао и цигарета му је догоревала међу прстима. И све је било како треба.

А онда...

У кафану уђоше два Циганина. Један је о рамену имао обешену хармонику, а други под мишком тарабуку. Приђоше пијаним радницима и весеље је почело. Циганин, онај са хармоником, срцепарајућим гласом Шабана Бајрамовића запева. Радници се обезнанише.

„Пиће за све! За све!“, викали су, конобар је задовољно трљао руке, Веља престаде да прича Синиши своје догодовштине из младости и обојица се сетно загледаше у музиканте. Три пијана радника им приђоше, спојише столове. Севдалинке су стизале једна

другу, сви постадоше буразери, брадоња приђе, загрли Синишу и заурлаше колико их грло носи. Ређала се тура за туром. Сумњиви тип је и даље спавао, док су се испред њега ређале пуне чаше.

„Још, још, још...“, орило се до после поноћи, кад у кафану уђоше чувари реда. Било је време да се крене. Остадоше столови пуни изгужваних новчаница, препуњених пепељара и полупразних чаша.

Синиша је прво одвео Вељу, песника, до стана, ту, у близини, а затим карактеристичним ходом кренуо пут својега дома. Пустим улицама одзвањали су његови кораци и шкљоцање упаљача у његовој шаци.

Пара више имао није, а ни цигарета, па се унервозио. Кад је до улазних врата, иза неког цвећа, повратио, помучио се са откључавањем. Напокон је ушао и кроз мрак до-тумарао до кухиње, где упали светло. Тада је на столу угледао мале, грао, сомотне еспад-риле и до њих парче хартије на коме је нечитко било исписано:

ЂУВЕЧ ЈЕ У ШПАЈЗ УЗМИ ЈЕДИ. ЕВО ЦИПЕЛЕ
САМ КУПИЛА ЗА МАЛОГ РАДМИЛА

Синиша је у држао у руци то парче хартије. Окрену се, угледа скроз-на-скроз рас-тављени шпорет и дође му да заплаче од муке.

Милош Илић

Куће

Стоји на станици. Изоставимо жућкастог авлијанера, кратких, кривих ногу. Изоставимо стабљичастиг радника. Изоставимо и његов плави комбинезон и модру, криву капу. Изоставимо мало спарушеног дрвећа. Изоставимо шине и шљунак између њих. Изоставимо ишарану, истругану зелену боју клапа. Изоставимо то и онда можемо рећи да стоји сама на станици. Дакле, стоји на станици.

Воз се чуо како дахће, много пре но што је очима постао опипљив. Исцртан потписима разних уличних уметника и банди. Уморно је подригнуо кочницама. Појавило се још неколико људи. Било их је за сваки купе по један. Очито да се никоме није претерано дружило, пошто су тако сви и сели. Танки, са станице, дувао је у пиштаљку. Чинило се као да му живот клизи између то мало метала и скакутаве лоптице. Воз је кренуо.

Пиљила је у предграђе које се мутило у стаклу. Шине, бандере, блокови зграда, сивило чађи, вране у ваздуху... Клопарање машине уљуљало је све у неки благи дремеж.

Није ни приметила када су се врата купеа померила у страну. Очекивала је кондуктера, па је брзо испревртала све џепове тражећи карту. Када ју је победоносно узидигла да је пружи на џепкање, увидела је да је не посматра кондуктер. Необријани јој је упутио кратки смешак. Скинуо је качкет. Открио ћелу. Стремкнуо се у столицу, као да није седео читавог живота. Девојка уздахну. Спусти карту. Кондуктер није ни долазио.

Поглед су заменила поља са Циганчићима у трку. Око њих, увијали су се пси, са пеном на устима.

„Извините, имате ли цигару?“

Тргла се на туђи глас, тако близу ње – удубила се у слику са окна.

„Нисам хтео да Вас уплашим.“

„Ма, загледала сам се...“ Насмешила се. Све је у реду. Гледали су се тако, неко време.

„Овај...“

„Да, шта сте оно рекли? Нисам Вас чула...“

„Треба ми цигарета. Заборавио сам да купим, а нећу још скоро да сиђем.“

„Докле идете?“

Није јој одговорио. Није ни запазила то. Занимала се чепркањем по торби. Нашла је паклу. Требало је наћи упаљач. Испоставило се да је у пакли. Насмејали су се. Узео је цигарету. Запалио је.

„Не смете овде да пушите.“

Смешак.

„Ма, само Ви отворите прозор, па ће све да буде у реду.“

„Али, кондуктер...“

„Ма, ко га шиша.“ Намигнуо је. Сео преко пута ње. Пре тога, место му је било неколико седишта даље. „Ја сам Миша.“ Пружио је руку.

„Јелена.“

Руковали су се. Стисак је био прејак за њу. Тргла је руку. Тип није престајао да се смеши. Само би, приликом увлачења дима, скинуо криву црту са усана.

Седели су, ћутке. Чинило се предуго. Нису се знали, вероватно због тога. Јелена се, поново, загледала у промичући пејзаж.

„Одакле си, Јелена?“

„О?...“

„Реко, одакле си?“

„А, из Панчева. Ти?“ Није јој сметао прелазак на ти.

„Такође.“

Заклимала је главом. Окренула се прозору.

„Како се презиваш?“ Цигарета му је била при крају.

Одмерила га је.

„Милутиновић. Што?“

„Ето, тако. Питам. Занимам се.“ Угасио је пикавац о наслон за руку. На дрвету се појавила црна тачкица.

„Јелена?“

Нервозно: „Да?“

„Могу ли да те замолим за још једну цигарету?“

„Наравно, узми све.“ Пружила му је паклу. „Ионако се трудим да престанем.“

Фркнуо је. „Ви се увек трудите да престанете.“

„Ко то ми?“

„Жене.“

„А, је л’?“ безобразно.

„Аха.“ Смешкао се. Палио. Смешкао.

„Хм...“ Окренула се стаклу.

„Шта, зар нисам у праву?“

„Не знам.“

Није га ни гледала. Зграбила је ташну. Устала. Миша испружи ногу. Таман да девојка не може да прође. Ништа није рекла. Покушала је да га прескочи. Померио је ногу на горе. Пробала је да се провуче. На доле. Очи су јој се зацрвенеле. Рукама је зграбила фармерке. Гурнула га. Ништа. Миши се отргло подручје: „Ха!“. Ђоном ју је гурнуо назад у седиште.

„Де ћеш?“ Пушио је. Она га је гледала. Гледала онако како дете гледа родитеља када му овај, већи и снажнији, нешто ускраћује.

„Пусти ме да прођем!“

„Де ћеш, бре? Има још доста до следеће станице.“

„Пусти ме да прођем!“

Брзо се нагнуо ка њој. Угасио пикавац, тик поред њеног ока. Полизао је пепео који се задржао на стаклу.

„Чему журба?“

„Молим те...“

„Немој да ме молиш...“ Сиктао јој је у ухо. Осећала је његов задах свуда по лицу. Превртао је по џепу од панталона. Извукао нож. „...Нисам ја силоватељ.“

„Молим те...“

„Не слушаш ме. Рекао сам ти да ме не молиш.“ Ножем се играо по колону. Боцкао се и склапао га уз помоћ ноге. Завалио се назад у своје седиште. Јелена је дрхтала. Не-

помична. Скоро без свести. Шмрцала је то мало слина. Брисала сузе које се трудила да задржи у очима.

„Шта хоћеш ти од мене?“

Направио је збуњену гримасу. Заврteo главом. Запалио нову цигарету. „Зашто мислиш да ишта хоћу од тебе?“ Ножем је чистио нокте. Гледао ју је, чкиљећи, кроз дим.

Ћутала је. Затечена. „Вриштаћу...“, најзад процеди.

„И?“

Није јој се играло. Отворила је уста. Отпустила глас. Шаком и ножем, брзо ју је ућуткао.

„Смири се. Не желим да се људи у осталим купеима узнемире.“ Дим. „Него, причали смо о томе како све жене стално престају да пуше. Шта ти мислиш о томе?“

Мук.

„Ајде, нећу ти ништа. Само ми реци, шта ти мислиш о томе? Малопре си, чини ми се, имала нешто да кажеш.“

Тишина.

Понудио јој је дим. Одбила је. Слегао је раменима. Повукао дуг цуг.

„Имаш тачно четири секунде да ми кажеш шта мислиш, иначе ћу да ти извадим то лепо око.“ Усправио је нож. Као да ју је нишанио оштрицом. Увукао је дим. Један. Издувао. Два. Померио сечиво. Три. Кренуо ка њој.

„Добро! Добро! Добро!“

Вратио се на своје место.

„Шта *гобро*?“

„Мислим... да... то.. није.. ист... ист... истина...“

„Ето, видиш. То није било тако тешко... Је л' било тешко?“

Није га ни видела од суза. Клигнула ја главом у страну.

„Па, да... Видиш, ја мислим да грешиш. У ствари, мислим да сереш! Мислим да си ти једна серава, мала курвица која ме намерно нервира, како би' јој пререзао врат!“

„Не...“

„Не? Дакле, ти си курветина са ставом, а? Шта си ти који курац? Одговори, маму ли ти јебем! Одговори! Кажи да си курветина са ставом!“

Ништа.

„Кажи, маму ли ти! Кажи!“ Прибио јој је нож о образ. Могла је да осети хладни задах врха оштрице.

„Ја сам...“ Ридала је.

„Тако је! Тако! Кажи да си курва! Кажи!“

„Ја сам... Курва.“

„Кажи да си курветина!“

„Ја сам.. ја сам...“

„Шта си, јебем ли ти маму!“

„... Курветина.“

„Да ли би волела да те ја карам, а?“

Ћутала је.

„Чујеш ли шта те ја питам?“

Заклимала је, панично.

„Одговарај! Да ли би волела да те ја карам!?“

„Н... н... не...“

„Молим? Шта сам то чуо? Курва не би волела мало курца, је л' то?“

„Не!“

„Шта не? Ниси то мислила? Наравно да ниси.“ Извадио је новчаник. Бацио јој хиљадарку у крило. Јелена се тргла.

„Шта, није ти довољно? Па, добро, није Миша стипса.“ Бацио је још једну хиљадарку. „А, сада? А? Да ли би сада волела да се караш са мном?“

Завртела је главом. Он јој стави оштрицу под грло.

„Шта сам то чуо?“

Није одговарала. Притиснуо је сечиво.

„Добро!“

„Молим?“

„Добро!“

„Нисам чуо?“

„Хоћу...“

„Шта хоћеш?“ Смешио се.

„Хоћу...“ Застала је, па прегрмела у једном цугу. „Хоћу да се карам са тобом.“

„А, сада хоћеш, курветино распала!...“

Опалио јој је шамар. Ухватио ју је за косу. Воз је стао. Миша се навали на њу. Приби јој образ и нос на стакло, тако да јој је од лица остала само спљескана кожа. Подигао јој је сукњу. Ножем исекао гаће. Као да није ни чуо скичање и вриштање. Силовито је ушао у њу. Крв са чмара му је годила. Превукао је прстом преко ње. Гурнуо јој прст у уста. Јелена је престала да се дере. Да се опире. Тихо је јецала. Очи су јој замутиле сузе. Ипак, видела је човека на станици. Гледао је у њу. У танко Мишино тело које ју је силовало. Погледом, молила га је за помоћ. Преклињала. Ништа није учинио. Није се чак ни тргао. Окренуо на другу страну. Само је буљио и буљио.

Воз је наставио свој пут...

Гордана Васић

Њејово Величанство „Обичан дан“

Седела је заваљена у фотељи, опуштених рамена и оклембешених усана. Просто је висила са седишта, преливајући се преко њега са свих страна. У себи није имала ни најмањи трачак воље да учини било шта. Мрзело ју је и да дише. У кући осим ње није било никога. Муж је био на послу, а деца у школи. Знала је да треба да оде у куповину, да спреми ручак, да почисти, намести кревете и радосно их дочека када се врате.

Призивала је сећања: први излазак са садашњим мужем на игранку; венчање; срећа када је родила првог сина; усељење у кућу; усхићење када је родила другог сина. Ништа. Једноставно, ништа није могло да је покрене. Напољу је сијало сунце и била јој је мрска та светлост и чаробноплава боја неба свуда око ње. Време је пролазило. То преподне, подне, послеподне... Проћи ће као и јучерашњи безлични дан, и онај пре њега и сви тренуци свих протеклих година.

Помислила је да би могла да узме кофер, спакује у њега насумице нешто ствари и оде било где. Не би зажалила ни за чим што оставља и није због тога осетила кривицу. Помисао на одлазак покренула је њено тело. Почела је дубље да дише. Повукла се унапред, размрдала руке и ноге, протрљала дланове и скоро устала. Одједном, ни за то није имала снаге. Сунчева светлост немилосрдно је проваљивала кроз прозоре у дубину куће и пржила њене илузије о промени. Вратила се на исто место, тешко долазећи до ваздуха од суморног размишљања о сопственом животу.

Прво ће деца доћи из школе. Притрчаће јој, она ће их овлаш пољубити, незаинтересовано ће питати шта има ново, неће слушати њихово чаврљање. Онда ће почети да се свађају, да галаме, трче по кући, траже да једу, да се пресвуку... Неће им ништа рећи. Маштаће о одласку на неко далеко острво, на неку високу планину, у неку најтишу тишину, под неко највише дрво. Сама.

Касније ће муж доћи са посла. Прићи ће јој, овлаш је пољубити, питаће узгред шта има ново, знајући да нема ништа, укључиће телевизор, опомињаће децу да буду тиша, питаће када ће ручак. Неће му рећи ништа. Размишљаће о океану, док поставља сто и гледа како ћутке ручају.

Тамни, велики облак заклонио је сунце. Дунуо је свеж северни ветар. Негде су се са треском залупила врата. Крошње око куће побуниле су се шуштањем лишћа. Снажан северац широм је отворио прозор иза ње и растерао учмалу топлину летњег дана. Устала је и изашла на терасу. У души је нешто почело да јој се мигољи и врпољи. Небо, црно као мастило сипе, надвило се над градом. Севнуло је. У њој је заиграло. Ветар је повијао стабла. Грмљавином је запевало њено срце.

Док је беснела олуја, а киша се стуштила као да би да направи нови Потоп, заглашујућа бука природе увукла ју је у своју магију. Направила је неколико уздржаних корака по тераси. Налет ветра ју је заплуснуо кишом. Истрчала је у двориште, вођена чаролијом коју није разумела и којој је веровала. Збацила је са ногу папуче и газила по мокром травњаку. Вода јој се сливала низ косу, лице, хаљину. Заплесала је. Подврискивала је да надјача брундање неба над собом.

Када је олуја почела да се смирује, полако се попела степеницама у кућу, остављајући трагове мокрих стопала за собом.

Дечаци су дошли из школе. Притрчали су јој. Обојицу је прихватила у загрљај, питала их шта има ново, слушала њихове гласиће како се надмећу, дала им испеглану одећу да се пресвуку, смејала се са њима док је завршавала ручак. Муж је стигао са посла, пришао јој и овлаш је пољубио, питао шта има ново мислећи да нема ништа, укључио телевизор и заспао пре ручка.

Касно увече, узела је кофер, спаковала у њега нешто старе одеће, одложила га у ормар, опрала судове, покрила уснулу децу, легла поред мужа и загрлила га.

Синиша Стојановић Синистер

Усигрена исјовесї

Ја сам лучки радник. Уморан од мора. У складу са плимом, месец вуче ми руменило у образе.

Од сила, насупрот месецу, поседујем само песнице. Добро засучем рукаве и довлачим бродове доковима. Слажем их једне до других, обухватим прамац великим, грубим шакама и приљубљујем их боковима једне уз друге. Да могу да се драже.

Распомамљени зверови кидају своја ратничка једра и заставе, па их бацају мени у наручје. Кажу: „Трчи људе, на другу страну, видиш ли да бал се спрема у коме нам одоре не требају? Скупи оне шпанске, рибарске, а и оне бечке шмизле при крају, снебивају се, цепај то са њих. Вечерас без прадона. А оне људе из кафана, побрини се за њих. Да се неко не затетура, па знаш, небу под облаке. Друже маште бујне, пази на све нас”. И ко би их срцем одбио? Мокра даска шкрипи и пуца у ноћи, шири се и зјапи да страсно уједе оно друго, док велико лучко море пулсира срцем месеца и ветра.

А моје меље својим дугогодишњим прахом.

Јер у томе је његова бит, у том краху и крхотинама.

Ветар носи мреже рибара, ковитла их, а онда са дна тог високог беспућа, са ко зна које стране, ветар их спушта на орошене, знојаве бродове. Покрива их у полусну, грозничаве, ослоњене једне на друге као ждрепце који спавају ширећи ноздрвама. Њих неколико стојећи, плетући главама и гривама.

Ја тако тимарим својим грубим рукама бокове ових краткодлаких бродова. Требим их од бува и пацова, од маларије и скорбута, боца винских и меснате рибље кости, сушеног меса и влажних, несрећних жена, подивљалих туљана и морских слонова, вишка ексера и мањка дасака, пролазних прича и немумштних језика, од мисли на кући и оштрих гребенова, костију дављеника и писама из боце, избљувака морске болести, а и оних здравог духа. И све тако.

Скупио сам ризницу света разврата из широких пора мојих великих шака. Вадио сам улов прво прстима, онда кљештима, оштрицом сечива ножа или искоришћеног храпуна, а ако се нешто дубоко завукло у њихове стрме клисуре и што је измакло мојој умешности, завршило је под кожом, у делтама и рачвама моје венске крви.

Немам ни сина ни брата, али оставићу аманет, ту скупину, енциклопедију људске душе наредној цивилизацији или ће то бити мој поклон самом Богу или на оном свету великом Џугашвилију.

Као некакво ремек-дело, слагалицу наиве коју сам сложио у својој глави од широко познатих, али под зубима стегнутих, неизговорених речи.

Једну познату, никад нечуту мисао.

То тискање усана и зуба, као да ће се све претворити у прах.

А крхотине, оне звецкају.

Крхотине фосила, цивилизација и шкољки звецкају са коралима и песком синхроно, а некад сасвим хаотично. О, каквим то расположењем ветрови море њишу?

Осећам да сам тамо одувек припадао. То место гледам вечито, из суве дубине мојих, далеко од света, усеклих очију. Оном месту коме сунце свако вече одлази на починак, у дубине пучине западног хоризонта.

Једном ћу великим харпуном устрелити ту врелу ужарену лопту, а други крај небеске сајле везати себи око груди и напoкoн поћи на последњи сурф.

Рањени ће Бог вечерју и сланом водом утишати свој бол и уједно упалити мој одувек угашени живот у морском безданом плићаку.

Можда и не потонем цео. Рецимо да ће стопала служити као играчке звездама док будем дубио на глави пред Посејдоном и будем изигравао живи проводник или гвоздену нит која спаја две дијаметралне сфере.

Два асиметрична света. Спајаћу четири елемента једном руком дубоко у вулкану. Или ћу се само просто утопити.

И можда не тамо на хоризонту, већ овде на доковима.

И можда не намерно, већ случајно, оклизнувши се на неку, не тако велику рибу.

И можда не сутра, већ баш данас, можда сада, баш док све ово пишем и летим тамо негде у мислима.

Можда никад ни не довршим

Nevenka Pupek

Pariški tjedan mode

Početak ljeta izradila sam crno-bijelu sliku koristeći crni tuš, bijelu uljanu boju, crni krep papir, komadiće stakla, srebrni mrežasti papir za umatanje, ljepilo i sol.

Crni krep za cvjetove, a srebrni za listove lopoča na crnom slanom jezeru po kojem plivaju stakleni putnici.

Boje su se mijenjale tijekom lipnja, srpnja, kolovoza...

Ljeto sam završila u istim tonovima velikim cvijetom od crnog i bijelog ulja, sa malo namrvljene bijele krede i crnog ugljena, sve zaliveno ljepilom i posipano solju kao i na prethodnoj.

Pola sata nakon što sam završila zadnju ljetnu sliku pikajući po daljinskom na Fashion TV-u vidjela sam djelić modne revije Elie Saab s Pariškog tjedna mode.

Prva haljina izgledala je tako poznato – samo nešto glamuroznije od moje prve slike: cvjetovi, listovi i staklo. Sve haljine bile su u nijansama crne, bijele i sive boje. Baš kao i boje u mojoj glavi.

Prekrasne haljine, crna svila, sivi saten, bijeli ne znam ni sama što.

Pomislila sam za koju bih prigodu mogla obući nešto tako lijepo.

Nisam našla odgovor. Sjetila sam se samo sive svečane haljine od trevire iz 70-ih koju je moja baka čuvala za smrt. Za pokop.

Ивана Кнежевић
Naked Martini

На овом месту ми је увек добро. Радујем се већ док долазим. Кад пређем улицу, никад нисам сигурна где је тачно – ту је негде, преко пута биоскопа и ја знам да ћу га пронаћи. Улаз је облепљен обавештењима о свему што се догађа у крају; унутра људи који никуд не журе, причају, једу и пију – слика стара колико и најстарији град на свету. Волим и зидове од црвене цигле и цеви голе конструкције изнад глава, а нарочито волим клавир од светлог дрвета са кинеским интарзијама. Замишљам да је преживео Културну револуцију и по-носно се дочепео слободног света и обећане земље, чврсто увезан у трбуху великог брода. Ствари заслужују бар колико и људи да крену у бољи живот.

Мартин ми се увек обрадује. Он ме понекад воли, понекад мрзи, али најчешће воли. Из навике, и увек са пажњом, изабере један фин, одмерени комплимент за то вече. Никад се не понавља, поноси се својом меморијом и јасно ми стави до знања сваки пут шта у ствари жели. Као да сам заборавила од прошлог пута.

Вечерас свирају blues двојица музичара. Грант је висок, танак као жилаво дрво, има велики нос и велико чело, и још већу косу; плаво-риђи неред уфрћкане косе у густом расулу. Последњи пут кад сам га видела, везао је био коврце у дебели реп и имао је каубојске чизме. Данас носи широке беле панталоне од гужваног платна и јапанке. Има дугачке, уредно поређане ножне прсте и четвртасте палчеве. И лепа уста.

Brian, басиста, има много мању косу, смеши се одмереним начином перманентног полу-задовољства; испод мајице се назире удобна облина малог стомака.

Грант поседује глас са којим би могао да постане председник. Култ Marilyn Monroe са оном патетичном песмицом у пре-порн ери, због које су сви мушкарци старији од 15 година помислили да би и они могли да постану председници, не би могао да се пореди са ефектом његовог гласа на женску популацију. У кућама широм највеће нације на свету живело би тихо задовољство. За ораторство, демагогију и певање на отвореном, мушки гласови су непревазиђени. Али, морале би га чути на радију; уживо има благу мужевност исусовског типа, за коју жене често мисле да је дефицитарна у особинама које ће најбоље послужити потомцима. Или да јој треба сурогат мајке. Што би се све лакше поднело када би постао богат и славан – под тим условима се све лакше подноси. Ипак, какав глас; идеалан voice-over за алфа мушкарца. Лепи мушкарци као и лепе жене су ту да рефлектују светле и мрачне стране природе. Ружни мушкарци – они су направили точак. И сада се све котрља низбрдо. А ружне жене... нема ружних жена. Делим последњу мисао са Мартином; он се смеје. Мења тему, и пита како стојим по питању секса. Смешим се и слежем раменима. Мушкарци су се попели до Месеца, али и даље не знају кад треба стати. А можда су баш због тога тамо и отишли. Кад би путовање кроз свемир било лакше, у кућама широм планете живело би тихо задовољство.

Не причамо за време сета. Грант седи на столици, метар од нас, мршава колена штрче испод избељеног платна, сандале су чврсто ослоњене о под, и док свира, прсти у њима се грче, растежу, прате га, а он и не зна. Свира са истинском љубављу, и богати звук његове гитаре, дубоки тонови гласа, као изломљени лед и топла ватра запљускују наизменично.

Нешто се десило од прошлог пута, нешто није у реду. Нико нема довољно широка рамена за поразе који наиђу неким данима. Можда се зато толико тога још увек зове blues. Гледам у страну. Превише је близак да бих га гледала у лице. Или у овај дан.

На зиду насупрот, привлачи ми пажњу једна слика. Уље на платну, киша на градским улицама, осветљени угао под уличном лампом, људи носе кишобране и све је помало забрљано. Не могу да је се нагледам. Кад бих имала 500 долара, купила бих је и отрчала кући са њом под руком. Можда бих повела и Гранта. Киша ми се слива низ грло и ја гутам, и гутам; видим крајичком ока да ме Мартин посматра. Он увек има лепу реч за мене, не знам чиме сам то заслужила. Можда и нисам, али он их не штеди, јер шта друго урадити са лепим речима? Киша у слици смирује ритам дисања; шире се зенице, и очи, и ево – сада гледам из свих углова ове велике собе, кроз два масивна монитора.

Не треба гледати из више углова, или било ког другог осим свог. Не изгледам нарочито добро.

Причамо. Стаклена бутељка између нас слуша кад каже, без самосажаљења, да је навикао на бол. Поразе је прежалио још давно. Од свега лошег у једном лошем дану, најгоре је кад схватим да је другима горе него мени. Отме ми се правда, спласне осветољубивост и присиљена сам да прихватим очигледно: хронично стање поразе и хронични бол тела – то је добитна комбинација многих људи. Учествовали или не, сви смо победници животне лутрије.

Крај нас пролази пар који је могао да учествује на снимању Zabriskie Point-а. Имају познат квалитет, симплифицирану неорнаменталност хипи тенденција ка безличном, која иде уз Антонионијеву склоност ка празном. Свиђа ми се и једно и друго. Празан простор у светлим тоновима и кућа на брду која експлодира. Као што је довољно довући се до краја једног дана и онда он експлодира. Зурим у купасте чаше празних коктела на столу. За њим седе две жене у тесним мајицама и сличним панталонама. Сличне су им и сандале, сличност у изразима лица... – ту треба стати. Гледам поново у стаклене чаше. Пробала сам једном *Naked Martini*. Голотиња долази од сока који је изгубио црвену боју и сада је провидан, безбојан, мање слadak и такав минимализам прија. Ако се изврну чаше, послужиле би као авангардне потпетице; ако се изврну стварност и смисао, мисао...

Have A Little Faith in Me, пева Грант одмах крај мене и ја поново скренем поглед ка поду. На њему га ножни прсти у сандалама и даље верно следе.

Имала сам пословни разговор данас, телефоном, са једним мушкарцем. Он је venture capitalist, i.e. vulture. На српском би могао да прође као дерикожа, софистицирани; оперише на неколико телефона истовремено, прича брже него што су моје уши могле да региструју. Нисам била спремна. Не сећам се уопште шта сам му рекла; стезала сам слушалицу једном руком, па двома, и ништа није помогло. И тако, преко телефона, огулио ме је, скинуо месо и још увек дрхте голе кости. *Naked Martini*. Нисам била спремна. „You are cash hungry“, рекао је Baldassore. Какво је то име – праисторијско? Baldassaur? Baldass? Balthazar? Архетипско зло вири из таквог имена. Булгаков би га сместио као јунака негде, али ја... Cash hungry? Одмах након дијагнозе понудио ми је своје услуге за двадесет хиљада долара.

Нико не би смео тако да прича о парама. Вулгарна идолатрија. Откад памтим, и дуго пре мене, добро науњена машинерија пара и секса се користи за прљање девојчица. Једном захуктала, не престаје ни кад одрасту. Као да је лоше желети, било паре или секс, или обоје. Потребна су бар два живота да се такво ђубре спере са себе, а свет је направљен око броја један и ништавила. Не знам како ћу спрати Balthazara. Он не само

што жели и секс и паре и све што може да стане између њих, већ узима сам. А отима по потреби, и зависно од цене.

Опет гледам у Гранта. Не знам шта се десило, *darling, but we are all for sale, no shame in it*. Мартин ме пита да ли је све у реду. Није, кажем му, мало шта је у реду. Гледа ме забринуту. Сви купују једни друге. Они који не купују, нуде се, у излозима, канцеларијама или својим кућама. Они који купују, цењају се и обарају цену. Нико никада није срећан, али какве то везе има са срећом – важно је бити купљен, или продат. И реци ми, молим те, настављам, ако бих ја сада вриснула, да пукну жице на његовој гитари и сломе се витке ноге овог клавира, ако бих разбила цеви својим гласом и самлела цигле ових зидова, јер је цена превисока... кад бих вриснула и сломила све незаштићено непробојним стаклом у домету – да ли би то нешто променило?

Мартин ме углавном воли, чак и кад ме мрзи. И сада му је жао.

Удахнула сам дубоко и отворила уста да ипак пробам и да експлодира ова кућа и овај дан... и Мартин устаје, повлачи ме за руку и увлачи у загрљај по мери медведа, а не за некога моје величине, али је топао и ја једва дисем. Shhh..it's all over.

Ова звер није из исте шуме у којој зиви Balthazar. Грант нас гледа, потврђује главом и удара ритам сандалом. Затварам очи. Превише мушкараца за један дан.

Goran Karanović

Avatar mačka i boba omanje šljive

Na pepeljavoj cesti koja je sjekla sivkast krajolik, mastiljavoplavi "stojadin" je dugo usporavao i umro. Izašao sam zalupivši tvrdim vratima po čijem su užuljanom laku brojne ptice ostavile svoj ljubavni trag.

Ljeto je tih dana bilo u top formi. Osjećao sam kako mi otvara gustom kosom zarslu crnu glavu i sipa u nju cijelo julsko sunce. Pogledao sam "stojadina" i uzdahnuo: "Dobro družo, izgleda da ću dalje morati sam", rekoh manirom kakvim se i govori takva replika. Snažno i bez osvrtnanja. Ruka mi je sa drugog sjedišta uzela kesu u kojoj su se radovala dva nekad rashlađena soka od breskve u malim bočicama, obični čips i tegla od pola kila paradajz-pirea kojeg sam obožavao. Sva pomenuta dobra koja su činila moju putnu zalihu, kupio sam na pumpi nekoliko sati unatrag. Kao pumpadžija radio je puhičavi tinejdžer, bolesno pretil za svoje godine. Dok sam mu stavljao novac u mlitavu šaku, primijetio sam da se znoji i dahće. Sigurno je teško biti do te mjere predebeo. A možda ga je i strah plamenobacača. Ipak, radi na pumpi, stoga mu je sigurno prolazilo kroz glavu da je baš tako bilo i u Drugom svjetskom ratu. Miran dan, topal, svatko radi svoj posao i odjednom... plamenobacači. Svuda unaokolo vriska, plamen, eksplozije, ogromne bombe i plamteći tinejdžeri... Da, da... Vidio sam mu užas u očima i osjetih olakšanje što ja ne radim na pumpi.

Debeli je još uvijek dahtao i znoj mu je tekao niz lice poput planinske rijeke koja žuri ka ufastanoj, nekad bijeloj majici, pa ga umalo upitah želi li da mu kupim malo pršuta da prođe. No nisam, jer mi i nije bilo pretjerano stalo do znojnih tinejdžera. Eto, moj "stojadin umrije", a nigdje nikog da plače i pije kao bolesna životinja ili nešto drugo što ljudi već rade u takvim prilikama.

"Nigdje nikog", uzdahnuh, oblizavši vrh tegle obilato ulijepljen skorenim paradajz-pireom. Usnama mi poteče osmijeh ugone. Volim paradajz pire. Ugoda preraste u iskrenu tugu zbog smrti mog vjernog suputnika. Djelovao je tužno sav mrtav i ulijepljen ptičijim flekama. Da sam ga makar jednom oprao. Makar jednom. "Bio si divan družo", rekoh svečano i osjetih potrebu da otpjevam kakvu misu i poškopim mog junački palog druga svetom vodom. No nisam znao pjevati mise i nisam imao svetu vodu. Imao sam soka od breskve, ali mi ga je bilo žao dirati onako lijepog.

Sunce mi je peklo desnu stranu kao što razbjesnjeli tifusari peku vola. "Kao da me želi popiti ili nešto slično", mislio sam usporeno pored mrtvog druga kojeg je stvorila "Zastava" u dobu kad su se stvarali "stojadini". Znao sam da ga ne smijem ostaviti neposvećenog. Nabrah u ustima sve pljuvačke što sam imao po ovom vremenu paleža, izmolih u sebi nešto što je ličilo na molitvu i pljunuh ga. Poškropio sam te družo, počivaj u miru.

Stegoh čvršće kesu, da se ne trza od boli za drugom kojeg ostavljamo iza, namjestih oči u proreze da ne vide zla i odlučih da krenem dalje. Mogao sam čuti asfalt kako šapće izmučen suncem. Počeo sam hodati i pustio đonovima da ga tješe. Nije lako biti asfalt po ovako zvjerinjoj vrućini. Đonovi mojih kožnih sandala, kupljenih u radnji suludog grčkog kožara, zadovoljno su tapkali poput kiše za kojom je žudio svaki stvor duž ove kamenom opsjednute pepeljave ceste, kao što bolesnik žudi za kakvom finom tableticom od koje će sve da prođe.

Dok sam hodao, želio sam biti na nekom velikom trgu između dvije fontane iz kojih trostruko šiklja voda, kao hladno zapjenjeno mlijeko kad ga sipaš s visine. I tu da bude upadljivo rosnog rozog cvijeća. I svud oko mene studentice što se smiju poput zečeva, starci poput riba, što hodaju s rukama za leđima ili sjede u sivim prestajalim odijelima okrunjeni sivom premasnom kosom i piju pive od litra u jeftinoj plastičnoj ambalaži tugujući za unukom narkomanom, penzijom, boljim vremenima ili nekoj nikad ostvarenoj ljubavi dodirnutoj u kakvom kišnom septembarskom popodnevu daleke i dobre mladosti. Živa muzika da vrti neke češke klasike i časti se ledenim pipunom u alkoholu. Tete u haljinicama na cvjetove ili žučkaste dezene da šetaju i čavrljaju tim velikim trgom s dozom dokonosti onog dobrog srednjeg građanskog staleža s tašnicama punim rashlađenog soka od breskve. Bio sam žedan, a nigdje kafane unaokolo.

Koraci su se nizali kao kupine na pšenicu odjekujući mi u glavi ritmom iznimno sporih, ali objesnih afričkih plemena okupljenih oko vatre na kojoj se nešto veliko peče. Muhe su ple-sale oko mene i smetale mi slijećući na kožu kao borbeni helikopteri ofarbani u boje muhe.

“Bježite, muhe!” Zapovjedio sam omamljen suncem, ali pobunjeničko smeće me nije slušalo, stoga ih pokušah otjerati divljački mašući rukama ispred sebe. To me zamaralo, pa sam brzo odustao. Nek slijeću, kad se dočepam kakvog dobrog spreja protiv gamadi, doći će i mojih pet minuta, tješio sam se neutješno.

Kao da je palo na kozmički pod, naprslo i pepnulo natrag sa enormnom količinom svjetlosti koja je izbijala kroz naprsline glavne kozmičke lopte našeg heliocentričnog sustava, Sunce je odlučilo da ovo ljeto bude majka svih ljeta do tad. Vrijeme je teklo odijekom koraka u polunesvjestici šaptavog asfalta. Jedini oslonac, nada i uzdanica, bila je kesa od šušlavog najlona koja mi se klatila s ruke i, znajući kakav dragocjen teret krije, pjevala pjesme slične onima koje su se orile nad Termopilskim klancem dana kad je šačica Spartanaca čekala hiljade šačica perzijskih okupatora. “Ne dam se, ne dam!”, ječala je kesa izgužvana toplinom, krijuć u nje-drima žamor veselih sokova od breskve i gundavu zamišljenost zamamnog parađaz-pirea.

Učinilo mi se da vidim babu u jeftinoj trenerci kako vozi malo ljubičasto biciklo, nalik na ponija, s košarom odostraga u kojoj su se truckale nekolike jabuke i mali pipun, očajnički zovući u pomoć. I vidio sam je. Baba se hihotala kao sumanuta i išla prema meni polaganim okretanjem pedala. Kosa joj je bila podvezana u žutu maramu, a ispod nogavica su izvirivale prljavo bijele tanke sokne, uronjene u plastične kopije “starki” koje je lijepilo neko neuhra-njeno azijsko dijete.

“Ihi-hi-hi... Ihi-hi-hi!” Kikot se približavao prostorom poput krika neke jezive ptičurine kad nađe svježu crkotinu.

“Dobar dan!”, ispade mi kroz popucale usne. “Ostao sam bez goriva, ima li gdje ovdje... išta?”

“Ihi-hi-hi! Guten morgen! Ajn! Cvajn! Drajn! Ihi-hi-hi! Valja malo, valja malo!” Prikočila je baba, skočila s bicikla poput skupo utreniranog specijalca, stala preda me izvadivši “Drinu” iz džepa i gledala me pomjereno palivši je.

“Ostao sam bez goriva. Je li blizu kakva naseobina?” Pokušavao sam formulirati suvislu rečenicu poput patlidžana na vreloj tavi kojeg netko upravo bode viljuškom.

“Nije! Valja li mi biciklo?”

“Valja.”

“Ajn! Cvajn! Drajn!”, dreknu baba iz trbuha. “Meni je oficir njemačke vojske rekao: “Du bist majne herc! Ihi-hi-hi! Ja tad švercala duhan preko granice u haljinama. Guten morgen!”

“Guten morgen.”, odvratih joj uplašeno.

“A ko Vam je ovo?“, upita me baba dok sam sam, samcijat, stajao sred prostora zapaljenog ljetom. Možda je čula zvukove iz kese, uplaših se. Tad pomislih da je bolje da odem dok je dobre volje, jer joj se oko pasa pod trenerkom naziralo nešto krupno, slično duguljastu nožu, skraćenoj dvocijevki s otpiljenim kundakom ili komadu pršuta. Bilo kako bilo, nije mi riskirati.

“Djevojka“, odvratih u nadi da sam barem pogodio spol njezine maštarije koja je, eto, bila tu kraj mene.

“Ihi-hi-hi! Valja malo, valja malo! Reci joj: Du bist majne herc!”

“Bit će, bit! Zbogom, dobra žena!“, prozije svih joj idilično! “Nek su ti sretni duhani i kormani!”

“Ajn! Cvajn! Drajn!” Brojala je na prste i skočila na bicikl kao što je Kraljeviću Marko skakao na Šarca. “Ihi-hi-hi”, protisnula je kroz dimove “Drine”, “ihi-hi-hi”! Košarica s voćem se truckala dok sam je gledao kako izmiče. Pola jede – pola Šarcu daje, prisjetih se neke od narodnih pjesama nekog od naroda. Pipun je jedini još uporno zazivao izbjavljenje iz pohlepkih ralja ove sumanute babe, dok su jabuke, pomirene sa sudbinom čekale u uplakanoj tišini. Bilo mi je žao pipuna, al’ sam prešutao njegove vapaje iz straha da baba ne odluči kako bi joj uz voće baš legao kakav dvonožac za večeru, izvuče kakav ogroman nož iz trenerke i stavi me na vagu bez kosti.

Dok je izmicala cestom kojom se pušila jara k’o s vruće bijele kafe, prostor oko mene učini jato malih kretnji i diže se lagan vjetar kaskajući u mom smijeru. Krenuh dalje ohrabren dugačkim suputnikom na dugom putu. Pogled mi je pojurio za vjetrom k’o dijete za lopaticom skočkom, pridruživ mu i korake pa mi se osokoljen hod počeo preobražavati u nejak, ali veseo trk.

Usta su mi zjapila, a ruke landarale uz tijelo. Vjetar me nosio sa sobom srcem dobra konja upregnutog u pretovarena kola. Prolazio je kroz košulju, kosu, prste i razdraganu kesu i vukao me kao list uz cestu.

U daljini sam nazreo srednje visoko stablo koje je bojom sijeklo siv krajolik kao saraćenska sablja, a ispod kojeg se sakrio sav hlad koji je mogao postojati duž ove ceste kojom je prošao parni valjak za čijim volanom je sjedilo Sunce u prljavoj potkošulji i bocom vruće pive iza sica.

Kako sam se približavao, otkrivao mi se čaroban pogled na omanju šljivu s ogromnim hladom kako svom snagom pleše s vjetrom. U hladu se pružio tepih od popadalih šljivinih ljubicaćstih boba, usred kojeg je drijemala velika žutobijela maćka. Požurio sam koracima i koraka odijecima ka spasonosnoj šljivinoj sjeni. Noge su već osjećale smiraj i počele da klećaju, nepce je žagrilo tražeći ljubav sokova od breskve, jezik je palacao paradajz-sosu i obećao mu podariti kakav soćan šljinin plod da pršte skupa u odmornom hladu osamljene voćke.

Bacih se pod spasonosno drvo i pustih šljive da krckaju poda mnom. Dohvatih kesu, pomilovah je zavodnićki i na prevaru izvukoh jedan slatki sok od breskve koji se prepadnuto koprcao u mojoj prepredenoj šaci.

“Miruj draga, tako je bolje za sve“, namignuh oćajnoj kesi koja se trgala tugom za sokom koji je izmakao njezinom majćinskom nadzoru. Nageh ga u ruci i lupih po guzi da olabavi otpor ćepa koji se snagom divljakuće odupirao odvrtanju. Prolomila se pjesma koju sokovi od breskve ispućtaju pri otvaranju: *forever young*, pjevao je visoki mono glasić iz ćepa. *I want to be forever young*, orilo se granama okruženim pustarom.

U strahu da je otrovan dok pjesma ne otpjeva svoje, saćekao sam da završi ta promidžbena tućaljka soka od breskve i pustio ga nepcu na volju.

Ugoda zvana neprikosnoveni užitak života mi je tekla grlom. U tih nekoliko trenutaka koliko je flašica rodila soka, skupila se čitava dimenzija prostora i vremena u koju sam se mogao uvući, udahnuti prohladan predvečernji zrak, sjesti na klupicu klesanu od breskve, mirisati mokru travu i voćke, prošetati putem od zemlje nakvašene nakon pljuska, i proživjeti neizmjernu sreću.

Progutah zadnju kap, zadrhtah i osjetih kako mi sa stanice pluća-glasnice polijeće jedan ogroman uzdah. Nov i prelijep, okićen cvijećem i glasnim zadovoljstvom. "Neka se zove Srećko!", uzviknu neki sićušni čovječuljak u meni i razbi mu šampanjac o bok.

Uzdahnuo sam mirom, širom guste lokve hlada i čuo šušanj mačke koja se budila. Prvo oči. Kroz uske proreze vizira mačije glave ukazao se hladan i zelen pogled koji me je probio lakoćom prvog metka kroz prva prsa jurišnika na mitraljeze. Pribio sam leđa jače na stablo i gledao mačku koja se uspravljala. Kao da je riječ o kakvom avataru, a ne mački, uspravila se glatkim pokretima kičme i ukočila čekajući moju reakciju. Gledali smo se kao beba i cucla. Nisam bio siguran šta sam od to dvoje. Osjetio sam jezu kako mi se penje uz kičmu poput vještog planinara i umor koji je poput pume vrebao pravi trenutak da me obori. Glava mi je bila sve teža i teža, pa sam je nemoćno naslonio na šljivu. Tišinu je prekinula jedna šljivina boba koja je herojski skočila s grane i pepnula par puta o tlo.

Mačka je nagla glavu na lijevo kao da hoće nešto da me pita i progovorila dubokim glasom crnca rođenog za gospel: "Blizu je grad. Mogu ti pokazati put".

Uvjeren da pred sobom imam avatara kojeg je poslao svevišnji nadzornik u plavom mantilu sa friško zašiljenom olovkom, zamišljen iznad karirane tekice ili da mi je Sunce pojelo mozak, zbunjeno, ali svečano rekoh:

"Da. Molim te"

"Nije problem. Ali prvo, ...pleši sa mnom. Pleši sa mnom cha-cha-cha."

Osjetih kako se nešto gadno pomijera u mojim sivim vijugama nagorenim poput dvopeka. Ali, usred pustare, usred praznine, stvarno ništa nije bilo bitno. Što da ne, pomislih. Kimnuh zadovoljno, pogledah je u oči i lice mi propupa debelim osmijehom.

I tako, u dubokoj sjeni omanje šljive usred pustila sivog krajolika, zgaženog najtoplijim ljetom, plesao sam cha-cha-cha s avatarom u obliku mačke i čekao novi dan.

Тања Милутиновић
Алиби за збојом

Тетка, чији је муж алкохоличар, каже:

„Пусти га, видела сам ја да су му друштво и кафана најпречи.“

Другарица, која покушава да емигрира каже:

„Себичњак, сигурно хоће да пали напоље, па му је лакше самом.“

Познаница, коју је бивши муж варао:

„Нека буде сигурна да је нашао другу.“

А он је рекао:

„То је зато што те више не волим као пре.“

Snježana Baković

Guljenje

(Luk je višegodišnja zeljasta biljaka s podzemnim stablom u obliku lukovice. Svježi nadzemni listovi koriste se kao salata, a lukovice za začini i dodatak jelima i salatama. Lukovica se priprema na način da se prvo očisti, guleći jedan po jedan sloj ljuske. Tako oguljena lukovica može se sitno isjeckati nožem. Jedino što grize za oči dok se sjecka.)

Probudila sam se s glavoboljom. Nešto je kucalo u unutrašnjosti moje glave upornošću i bešćutnošću mehaničkoga sata. Vani je padala kiša. Čulo se kako kapi udaraju po limenoj prozorskoj klupčici, izazivajući odjek u mojoj glavi.

U sobu je ušao muškarac u pidžami. Ne pogledavši me, otišao je do ormara. Žurno je skidao pidžamu i birao odjeću. Pidžamu je ostavio na podu bačenu, zgužvanu, zgrčenu. Nešto mi je govorio preko ramena. Ja sam za to vrijeme razgledavala sobu. Sve mi je bilo nepoznato. Na zidovima su bile tapete užasnoga sitnoga uzorka, na prozorima nepoznate zavjese, namještaj o kojem sam uvijek s porugom govorila kada bih ga vidjela kod poznanika. I čudila se kako se ne srame svojega nedostatka ukusa. Nepoznat mi je bio i muškarac. Okrenuo se prema meni i rekao nešto. Spustila sam pogled da mi ne vidi oči. Bol u mojoj glavi postala je još glasnija.

Kamo me to ispljunulo ovo rujansko kišno jutro?

Muškarac je govorio i govorio, a ja sam pokušavala ignorirati kuckanje kako bih ga čula.

„Jučer me je bolio trbuh u uredu“, rekao je.

To me je zainteresiralo. Zamišljala sam kako mu nešto iznutra kucka u trbuhu kao što kucka u mojoj glavi, a on se previja na podu poput maloprije odbačene pidžame, zgrčene i na kraju preskočene, držeći se rukama za trbuh, molećivo gledajući u ostale, očekujući pomoć. A oni ga jednako tako preskaču. Naslađivala sam se tim mislima.

Muškarac je napokon otišao, a ja sam ostala sama. I gledala. Sve mi je bilo strano. Tapete sa sitnim užasnim uzorkom smijale su mi se sa zidova. Zavjese plave boje (kakva osoba može izabrati zavjese plave boje) kariranoga uzorka, činile su čvrstu neprobojnu rešetku.

Nestajalo mi je zraka. Počela sam se gušiti.

Isteturala sam van.

Vidjela sam ju iza ugla. Čekala me je.

Izgedala je isto kao ja, samo nije imala taj izgubljen izgled. Izgedala je kao da joj ništa ne kucka u glavi. Prišla sam joj. Izgedala je kao da uživa u pogledu na moje izmučeno lice. Znala sam da ona odlazi, a ja ostajem.

„Jesi li išta voljela tamo?“, upitala sam.

Razmišljala je i polako odgovorila:

„Jesam. Lončanice.“ Voljela sam to cvijeće i s očajem zatvorenika njegovala ga, a ono mi je iskazivalo neizmjernu zahvalnost. Što sam bila nesretnija, listovi su bili bujniji i sjajniji. Kao da su crpili životnu snagu iz mene. Kopnila sam, a oni su bujali.

„Mogla bih otići“, rekla sam izazivajući. „Zašto bih ja ostala ako si ti otišla?“

„To ti samo misliš. Nemaš kamo otići. Ti ne znaš nikamo drugdje otići. Sve i da pokušaš, tvoje će te noge tamo vratiti.“

Počela sam plakati. Najprije tiho, bez glasa, a potom sve jače. Plakala sam istim očajem kojim je ona zalijevala cvijeće. Suze i kiša slijevali su se niz moje lice, kvasili moje tijelo, natapajući me, ogoljujući svu okrutnu stvarnost ostanka.

Zlurado se nacerila. Kao kada je netko dugo mučen, pa dobije priliku nekoga mučiti. Takvi su najgori.

„E, neću! Ne pristajem!“

Okrenula sam se i otišla u suprotnom smjeru od kuće. I moje su noge krenule. Tada sam, na svoj užas, shvatila da moje noge ipak idu u smjeru kuće. Išla sam unatrag. Htjela sam ići naprijed, a moje su noge išle unatrag. Okrenula sam se da ju pogledam. Još se jednom zlurado nacerila, mahnula na pozdrav i otišla krupnim koracima jedva dotičući tlo nogama. Usput se još nekoliko puta zavrtjela u zraku.

Došla sam kući, stala izgubljena nasred sobe i gledala. Tapete sa sitnim užasnim uzorkom smijale su se još jače sa zidova. Rešetka plavih zavjesa kariranoga uzorka bila je još gušća. A lončanice? Pogled na njih bio je najgori. Usred svega toga neprijateljskoga i ružnoga okruženja, one su naprosto blistale. Listovi su stajali čvrsti i uspravni, presijavali se u najljepšim zelenim tonovima. Vidjelo se da im je dobro. Od samoga pogleda na njih postalo mi je mučno. Prišla sam i počela trgati listove najbrže što sam mogla. Trgala sam ih i bacala na pod dok i posljednja stabljika nije ostala ogoljena. Sjela sam na pod usred potrganih listova i polako smirivala disanje. Pogledala sam po sobi. Tapete s užasnim uzorkom još uvijek su se cerile sa zidova. Rešetke na prozoru bile su iste. Sve je bilo isto, samo sam još sjedila u neredu. Uvijek sam mrzila nered. Pružila sam ruku i podigla jedan list. Još je uvijek bio blistavo sjajan. Polako sam ga stavila u usta i pojela. Jedan po jedan. Dugo sam ih žvakala uživajući u osjećaju njihova uništavanja. Začuo se zvuk otvaranja vrata. Ušao je onaj muškarac i odmah počeo pričati kakav mu je bio dan, kakvo je vrijeme vani, a ja sam i dalje mirno sjedila na podu i žvakala listove. On je za to vrijeme skidao odjeću i ostavljao ju svugdje po sobi. Sjeo je u fotelju, upalio TV. Ja sam do tada pojela sve listove i trgala sam nacerene tapete sa zidova. Ustao je i otišao po pivo. Za to sam vrijeme rešetke zavjese izrezala na trake. On je još nešto pričao preko ramena.

„Polij cvijeće“, rekla sam.

Nešto je zagundao.

„Polij cvijeće, molim te“, rekla sam.

Odložio je pivo, ustao, izašao iz sobe i vratio se s kanticom. Zviždao je neku užasnu melodiju. Čekala sam. Polio je jedan po jedan cvijet, ne primijećujući da su to samo ogoljene stabljike. Jedna ga je takva stabljika ubola ravno u oko. Nije ni trepnuo. Još je uvijek zviždao. Kada je završio, spustio je kanticu, sjeo u fotelju i uzeo pivo.

U mojoj glavi otkucavale su minute. Duge kao sati. U sobu se spuštao mrak, zasjenjujući ružne tapete, zavjese i namještaj. Dočekala sam ga sa olakšanjem. Odvukla sam svoje izmučeno tijelo u krevet i bezuspješno prizivala san.

Osjećala sam ogroman jad. Ne tugu, ne nezadovoljstvo, već jad. Pritiskao me poput ogromnoga kamena. Muškarac se, mrmljajući, strovalio pored mene u krevet. Prihvaćala sam njegove dodire ne znajući zašto pristajem. Ljubio me je, a djelićem mozga registrirala sam nelagodu, čak odvatnost. Nisam ništa razmišljala, a nisam ništa ni osjećala. Ništa nisam osjećala za vlasnika toga tijela oko kojega sam se uvijala i koje sam si pokušala približiti. Bilo mi je mučno. Nije mi se sviđalo njegovo milovanje, ali mi je bilo potrebno. Mozak je registrirao ne-

kontrolirane trzaje vlastitoga tijela. Pokušala sam ih obuzdati. Osjetila sam težinu njegovoga tijela na svojem. Bila sam prignječeni kukac. Sjetila sam se da sam negdje pročitala kako se to zove potreba da se osjećamo kao jedna osoba. Nisam ju osjećala. Čovjek koji je ležao na meni bio mi je stranac, izbjegavala sam mu pogledati lice, nisam ga željela ni vidjeti. Nisam ni znala što radim priklještena tim čovjekom bez lica. Ležala sam kao lutka, očiju uprtih u strop, slušala njegovo stenjanje, dahtanje i na kraju hroptanje. Samo je odjednom malaksao i opustio se, čineći svojim ogromnim tijelom neizdrživ pritisak. Ispuzala sam ispod njega. Nije me ni pogledao. Ušla sam u kupaonicu, čučnula u kut kade i otvorila vodu da teče. Voda se slijevala niz moje zgrčeno tijelo i otjecala u odvod, a ja sam samo željela otjecati skupa s njom.

Ustala sam, odjenula se i izašla iz kuće.

Na vratima sam se okrenula i pogledala. Ležali su okrenuti svatko na svoju stranu. Ona licem k zidu, zgrčenih nogu, u položaju fetusa. Gledala je širom otvorenih očiju negdje ispred sebe. On na suprotnu stranu. Spavao je.

Počela je kiša. Kapi su udarale po prozorskim klupčicama, po automobilima, po pločniku.

Čekala sam ju. Znala sam da će izaći. Znala sam da će biti izgubljena i slomljena. Znala sam da joj mehanički sat nesmiljeno kuca u glavi. Osluhнула sam. U mojoj glavi nije kucalo ništa. Zadovoljno sam se osmjehnula. Bila sam u pravu. Isteturala je iz kuće i za trenutak stavila ruke na oči da ih zaštititi. Od svjetla i kiše. Imala je velike podočnjake i pogled izgubljene djevojčice. Najizgubljeniji koji sam do tada vidjela. Osvrtala se bespomoćno kao da očekuje pomoć. Nisam se skrivala. Ugledala me je. U očima joj je zaiskrila nada poput uzdrhtalog plamička svijeće. Krenula je prema meni. Nisam otišla. Željela sam ju još vidjeti prije no što odem. Uživala sam u pogledu na njezino izmučeno lice. Nije govorila. Samo je plakala. Plakala je istim onim očajem kojim sam i ja plakala ostajući sama. Znala je da ja odlazim, a ona ostaje. Okrenula se i teškim koracima krenula kući. Nije ni pokušala otići u suprotnom smjeru.

Zlobno sam se nacerila. Nisam ju žalila. Ostavila sam joj stabljike.

Okrenula sam se i otišla krupnim koracima jedva dotičući nogama tlo. Usput sam se nekoliko puta zavrtjela u zraku.

Валентина Петровић

15.23h

Господин и госпођа Марић су се запутили тог снежног дана, далеке 1956, возом на пут, првом класом, тачно у 14.37h. Госпођа Марић није била причљива, а господин Марић је имао чудно полуотворена уста.

У 14.56h кондуктер је церемонијалним гласом затражио карте. Четири руке у лету, три леве и једна десна, две старачке, једна уморна и једна студентска, обавише своју дужност. На згрченим коленима зашушка новински папир, два кувана јајета погледаше чежњиво у парче сира, а режањ сланине се заби помамно у хлеб.

Прекоран поглед, гладан поглед, поглед кроз прозор и упитни поглед. Неочекивано, 15.23h стиже, лемећи секунде у дрвене окове, а звиждук закасни за сиреном.

Леп пејзаж, магловито се обасја.

Господин и госпођа Марић закопчаше дебеле капуте и први пут укрстише погледе. „Хм, хм“, прочисти грло слабаши дечкић који разноси кафе, ноге се повукоше испод седишта, а тишина се узнемири.

„Чистионицаааааа!! Чистионицаааааааааааааааа!!!!!!!“

На перону човек са гаврановим држањем стаде да маше климавом руком и да успоставља ред на каљавом перону.

Тромо „ах“, сетно „ах“, чисто „ах“ и звучно „ах“ изађоше кроз запушене ноздрве.

„Толико дуго је трајало чекање на ово путовање, па могли смо баш и трећом класом?“, рече сетно господин Марић.

„Увек си био ситничар и кирјања, драги мој, у животу, а и даље, или сада већ ближе“, помисли неспретно везући мисли госпођа Марић, али не рече ништа.

Julijana Adamović

Kako su nas ukrali Ciganima

Prije neku noć, pritisnut nebom i teškim zrakom, moj je prijatelj spoznao kako su ga davno ukrali Ciganima. Rekao mi je to u jednom dahu, gutajući točke i zareze dok su mu noge podrhtavale u ritmu flamenca i prsti pucketali poput kastanjeta. Pjevao je tužno kako napokon otkriva sebe, ali i gorku istinu da ne zna gdje je njegova Carmen. Znam li možda ja?

Vidjela sam se neviđena i mala u njegovim očima – trnjinama. Sitnim žeravicama.

„Razumiješ li što ti pričam?“, zavijao je zagledan u puni mjesec. „Kako ću dalje sada kada znam tko sam i koga nemam?“

Što da mu kažem? Šutim istinu o tome kako ja sve već odavno znam.

Ja sam Carmen. Možda me je više pržilo balkansko, nego ljubilo sunce Andalusije, ali tijelo mi je za isto stvoreno. Ljubi i pleše jednakom strašću, sasvim sigurno. Možda on to ne vidi, ali ja znam.

Ukrali su me Ciganima. Tog rujanskog dana, točnije noći prije trideset i više godina, grudi moje majke prepale su se i nisu od sebe puštale mlijeka. Ni kapi. Kao da je koža povukla svu njegovu bjelinu.

Dali su me toj ženi i ja sam nakratko bila njezino osmo dijete. Dijelila mlijeko sa svojom crnom sestrom. Sisale smo malene i smežurane grudi iz kojih su curili bijeli potoci. Grudi stare i bezube Ciganke. S mlijekom sam posisala dim daleke čerge, grah u kojem mi piše sudbina, nekoliko šarenih marama i grivu crnog ždrjebeta. Jedino mi je laž skliznula niz rub usana jer mi je san jezik prevario. Ostadoh bez nje. Ali kažu: što nemaš, drugi će ti dati.

A onda su me vratili mladoj majci.

Od tada sam ukradena. Demire čavoro.

Imam madež po sredini stopala i sudbinu nemirnog djeteta. Noge za put i dušu bez smiraja. Svako naprijed, korak manje od ponora.

Okrećem se i gledam tri i pol desetljeća iza. Idem cestom malenog bačkog sela stružući prašinu svojim novim, bijelim sandalama. Nosim novčanicu od pola očeve plaće. Trebam kupiti kruh i ništa više. Ostatak svakako moram brzo vratiti da se ne brine moja majka. Ona što je rodila i drugo dijete. Dijete za koje sada ima mlijeka.

Donijela sam kruh i ništa više. U to ništa spada i ostatak od novčanice koji čini pola očeve plaće.

„Izgubila si ga?“, upita kroz suze očajna mlada majka dok u rukama njiše sasvim bijelu bebu.

„Ne, dala sam ga Ciganima. Oni nemaju, njima treba više.“

Prešućujem kako su mi rekli da sam njihova. Crna i sitna. S vatrom u desnom, većem i urokom u onom drugom oku. S jezikom za skidanje čini. S imenom pored kojeg od tada Romi govore gospođice. Tada i desetljeće poslije.

„Gospođice, oprostite što smetam“, smiješi se Jovan, pored čijeg imena drugačiji ne zaboravljaju dodati Ciganin. Baš nikada.

„Dopustio mi Vaš otac da Vam dodem reći nekoliko riječi.“

Visok je i mlad. Ima odijelo, šešir i svileni šal. U ruci drži kufer s violinom, a ova ima dušu. Jovan je zna dotaknuti svojim dugim prstima i od toga živjeti sasvim dobro. Ima kuću u središtu sela i rodbinu u čergi, na samom rubu. Ima ženu sa zlatnim zubom i djecu koja su čista i pristojno pozdravljaju. Ipak, i njihova imena imaju dodatak. Drugačiji od mog.

Jovan je zabrinut. Čuo je od mog oca kako ću studirati socijalni rad.

„Ne, to nikako ne možete. To nije gospodski!“, uvjerava me. „Cijeli život ćete se baviti s ovakvima kao što smo mi, a to za Vas nije dobro...“

Gleda me visoko podignute obrve i nabraja „pravo, medicinu ili, barem, veterinu“.

„Poslušajte me. Ja sam svjetski čovjek. Sviram u Zagrebu i tamo me zovu *gospozi*.“

Smiješim se. Zapravo, umirem od smijeha jer mi bira „gospodske“ fakultete i brine se za moju budućnost. Ne slutim da on u dubini duše zna da sam ukradena. Da sam njihova i da trebam biti pažljiva. Da za mene nikako nije dobro biti preblizu.

Mene su zaista ukrali Ciganima. Drugačija sam svugdje gdje mi stopalo kroči. U kraju gdje sam poljem trčala u praskozorje rata i cestom kojom šećem sada. Nikada nečija, uvijek različita i isprva s tugom zbog toga. Sada mi je sve jasno. Mene su ukrali Ciganima i to je razlog što stvari stoje tako.

Gledam svog prijatelja i puštam ga da sanja o noći kada su ukrali njega. Ja svoju znam do najmanje zvijezde. San mi nije potreban. Piše mi na dlanu, u pogledu. Biljeg na mome stopalu ne strahuje od vjetra. Kroz život krijumčarim sebe i valjam smotuljke čežnje među divljim bedrima. Igra je to opasna: ples, minchorro i bol.

Postoji li Ciganin koji samo sanja o slobodi? Postoji li Ciganka koja nije spremna vraćati za komad svijeće koja će tinjati pod šatrom, u noći koja miriše po crnim ljubavnicima?

Trebaš li tražiti Ciganku ako nisi siguran da ćeš je u plesu moći pratiti? Udahnuti slobodu punim plućima, snažno?

Ja sam Carmen, ali nisam sigurna trebam li mu to uopće reći. Dotičem prstima usne i pitam se je li došlo moje vrijeme? Trebam li napokon liznuti kap koju sam na dojljinim tamnim grudima zbog umora propustila? Trebam li prihvatiti laž? Trebam li napokon početi živjeti po običajima svojih bijelih roditelja?

Poželim ga poljubiti nježno, tek ovlaš dodirnuti jezikom kut njegovih usana i učiniti tu kapljicu svojom. Umjesto toga, mirne savjesti, smiješeći se i gledajući ga ravno u oči, kažem:

„Ne znam gdje je tvoja Carmen, ali naći ćeš je i prepoznati. Sigurno.“

Vjerujem da tako mogu odgoditi našu smrt.

Мирослав Трбовић

Језеро

Тек почела нова школска година, разговори пуни летошњих утисака, а Фуко ми показује последњу новост – „Ф57“. И навукли смо се, баш на жељно чеканој екскурзији. Да ли је у њему било дроге или у нашим главама превише жеља, не знам до данас. Знам само да сам из непознатих разлога 1972, током војниковања, неколико месеци пробао онај нишки упитник „Лични Доходак“ и вратио се „Змајчеку“. Верност је трајала док нас други не раставише, до успостављања „Миристана“ и оснивања „Слобостана“ – два објекта који заузимају исти простор. Укинута је продаја словеначке робе на територији српске СФРЈ, а тиме и у „Слобостану“ као видљивом објекту од споменута два. Коју годину касније, шверцкомерц нам донесе скопску лиценцу, али тај није био истог укуса, а ни приступачности. Да брука буде већа, окренули га „наопачке“ па почесто дешавало да засмрди упаљени филтер.

Ето, по обичају, одлепршам од теме као лептир од цвета.

Клопарају гвоздени точкови по спојним праговима, шкиљи тамноплава сијалица са плафона купеа, једва се назире тела, клонуле главе. Чуперак већ сатима неочешљане косе обасјава светло из ходника. Отегао се пут од јуче ујутру. Дневним брзим до Београда, а онда укрцавање на ноћни до Битоле. Од Београда видимо само ону класичну железничку станицу, пероне, колосеке и обресе неоним украшених Теразија. Кроз жамор, повике и тутњаву мноштва корака, повремено се зачује крчање и обешени звучници неприродним гласом огласе долазак међународног воза из Париза за Атину преко Солуна и одлазак путничког за Сталаћ. У тим тренуцима настаје тајац и намештање глава да уши боље чују важно обавештење. Ни пет метара од милицијских врата, двојица муријаша ћаскају са пријатељицом ноћи. Тесан минић, торбица, истурено дупе и хидроген у коси. По' киле пудера и живописна шара скривају суве образе и мрачне подочњаке.

Шио ми га Тура. Ово може да напише стари циник овог тренутка, а тада сам применио само два кљуна и упадљиву жену. И искреније: дупе и бутке у мрежастим чарапама.

Наше крдо је заузело добре позиције, ваљда баш оне које су нам унапред биле додељене. Када смо прошли Грделичку клисуру, онако бунован од неспавања, пожелео сам да своје школско друштво истоварим у родном и распусном Врању (сви распусту су били незаборавни у тој српској касаби, табанање по прабини и турској калдрми, мајмунско ождеравање дудинкама и кајсијама...). Желео сам да Врањанкама које су ме звале „Сарајевац“ покажем све своје другаре „Сарајлије“, а Врањанцима другарице „Сарајке“. Али, брзи само цвили у кривинама и шиба уз Јужну Мораву, пролазимо Куманово и док зори, улазимо у Скопље. Све очи су упрте у рушевину коју људи оставише као спомен на земљотрес. Који минут по поласку, ја задремах. Ето грешке. Морао сам те ноћи спавати да бих био будан на овом непознатом терену према Битоли и даље до Охрида. Следеће чега се поуздано сећам је придицање главе са задње сећије аутобуса и поглед на Преспу. Иако ошамућен, нисам се преварио, Охрид је друкчији и нема оно карактеристично острвце које се види чак са овог превоја и чије су ме џомбе пробудиле... вероватно.

Ближи се крај пута и они који су се превише курчили моћи ће да се освеже.

Ако је те године пред крај маја пало купање у Босни на самом врелу, шта је за нас рана јесен над јужним језером. Тек што побацасмо ствари у собе феријалног кампа, стуштисмо се до тридесет корака удаљене плаже, на најлепше разбуђивање. Ловци на муштерије љуљускају свој чамац над нашим неосољеним носевима. И опет се навукосмо. Нас неколико најнестрпљивијих упадамо у пловило. Клизи и шушка метално корито преко десет цената високих таласа. Човек меко весла, испекао занат. Други човек развија разговор са нас неколико сарајевских шиљокурана. По устаљеном обичају, ја више зверам около, по брду, стенама, цркви и лучици, него што учествујем у причи. И тако, после лепе пловидбе са домаћинима, вратисмо се пред вечеру, а после ње кренусмо право у охридски октобарски ноћни живот.

Ових, већ оматорелих дана, сваки сан, фотка, филм са тих места по којима сам својим ногама ходио, продужи ми (мозда и скрати – то још не знам) живот бар за толико колико се сећања шире од онога што чула примају до срца и душе.

Репрезентативни крај на обали, нови велики хотел и руже по средини булеvara, рива, бродице и онај познати звук – шљап, шљап. Ноћ покрива околне планине и воду. Где смо то ми? У Дубровнику, Солуну, Ници? Тумарамо по том новом делу прастарог града, несвесни историје и њених ћуди, а још мање будућности и њених непредвидивости. Убрао бих ружу за ону коју волим, али нешто ми не да. Овако расцветале, свакоме на дохват руке, као да ми шапућу: „Ако убереш макар једну, за ту једну бићемо мање леп“. Спавање, доручак па опет пут, само бродом. Прамац сече зеленкасту воду, а ми налаћени на прозоре, по навици из ходника возова, гледамо около, довикујемо се и смејемо, рекло би се без разлога. У том једном оквиру, заједно са Миленом, дивим се ветру који нам мрси косе и окером прошараној, сувој јужној планини која дели Охрид од Преспе. Покушавам да Милену усмерим ка Милану, али она неће да разговара с њим. Ја бих да ове тренутке поделим са Стелом, али она упорно неће да прича са мном. Обојица смо већ годинама заљубљени, много преко ушију, у њих две, ја од претходне, осмашке екскурзије („ћиром“ од Сарајева до Дубровника, ноћивање у Купарима, па одласци на сандуку војног камиона до Трстеног и дивне ботаничке баште, Цавтата и Влахе Буковца), а мој друг Милан још и од раније.

Никада нисам био носталгичар, не јавља се мени ни жал за младос' ни жал за Југу, само ти мени не стај на старос' и не пречи ми да си ходим куд ја 'оћу. Нека свако к'о 'оће има своју државу, видимо какве су то пролив државе, банаана је за њих царско воће, само нек не диже дувари на међе. 'Оћу бе да пролазим!!!

Са оног Наумовог ћошка погледујемо на граничаре и албанске бункере испред шуме. Испод нас је, кажу и показују, Бијана платно белела. Ја се очас преточим у не баш најбољег Наумовог ћака, замислим Стелу крај оног врела и заурим у понор. Од целе цркве запамтих црвенкасту циглу и необичне облике зидова. У фреске се не разумемо много, није довољна само једна година историје уметности, гледамо све што нам показују, а ја видим само она бела платна. По повратку и ручку, некако се искрадем, кренем у шетњу према граду. Поред плаже, обалом до под брдо на којем штрче неке развалине. Од детињства су ме привлачиле, а има их, хвала ти, бурна историју, на многим брдима. На Височици замишљам да сам неки Твртков стражар, на Требевићу сам српски устаник против Франца Јозефа, на Марково Кале изнад Врања пењем се као неки нови Марко, са Минчете гледам као Јулијин брат од стрица, не би ли негде видео ону хуљу, Ромеа, да му све по... Стазом укусо и узбрдо проћем изнад Св. Јована, његове плаже и ућем у стари Охрид, залепљен за другу страну брда уз које сам се управо, мало изокола,

успентрао. Детаљи на кућама подсећају ме на моје сарајевске сокаке и видике. Овде је све, ипак, мало уређеније, куће збијеније, личе једна на другу. Својим белим зидовима и тамним дрветом прате калдрму сокака, а дократи се много више извијају увис, криве и у небу додирују. Кривудам уличицама и полако се спремам за повратак јер сунце већ понире у Албанију, а ја бих још за видела да будем међу својима.

И стигао сам, здрав и прав, али младости ђаво не да мира.

После дуге шетње, одмарам у паркићу поред трпезарије и смишљам оправдање за одсуство које сам себи управо приуштио. Не лези враже, угледам у трави поред клупе једно змијуљче, одмах је ухватим и пустим да ми гмиже из длана у длан. Голицање ми шири усне у осмех, а мозак смишља начин да се мало правим важан пред женским делом III/f. Стрпам змијицу у мајицу и одем до њихове собе, а оне, већ све спремне за вечеру и најављену забаву, пуштају ме унутра. Чекам да прође који минут и покушавам да ухватим Стелин поглед, а онда почињем представу. Одглуматам да ми се баш ту, под спратним креветима, нешто завукло у недра. Шта је то? Јој, голица ме! Сјати се њих четири–пет око мене, а ја устанем и извадим животињку. Добро је, још је жива. Цика, вриска, одскачу моје школске другарице и дижу руке, а очи им приковане на мој длан. Аман, то је само једна малецка бјелоушка... ево пипните је... неће вам ништа... ма неће.

Све то само за један њен поглед. И не помишљам да је тим детињастим потезима само учвршћујем у уверењу да нипошто, ни по коју цену, не сме ни да започне било какво забављање са овим блесавком.

Угодно преподневно одмарање после синоћње феријалне журке разбија позив да мало седнемо, поразговарамо и рашчистимо шта се то све збивало током претходне две године. Стела, под обичним качкетом који је чини још неодољивијом јер је потпуно друкчија него у школским клупама, гледа мене право у очи, а ја не знам у чему је трик. Не могу да поверујем, све помишљам да сањам, само што се не уштинем за образ. По-метен, прихватам и седамо на најближу клупу. Никада нећу знати колико је трајало. Сат, два, три? За мене – година. Јесам ли прозборио иједну сувислу реченицу? Можда ипак јесам јер се сећам да је понешто моје одобравала, чак је и главом климала, али, одбијала је и најмању могућност да ми узврати љубав. Месецима касније, сазнао сам да је тај једини наш сусрет и озбиљан разговор био завера наших другара. Претходно поподне нисам био сам у граду Охриду. Имао сам сенку, мог комшију и друга Фуку који је знао све моје љубавне јаде. Њега су цуре поредиле са Делоном, а мене са склепаним кошаркашима. Вероватно због многих чежњивих погледа које сам тих дана упућивао обожаваној, Фуко се забринуо када је приметио да се искрадам из групе и крећем према брегу, али и према литицама над језерском водом. И наше Сарајево има стену за такву врсту скокова. Испратио је моју бесциљну шетњу и са другима из разреда, вероватно током забаве, приморао Стелу да ми приђе и сама захтева да седнемо и попричамо.

Тако то би, од толике љубави остадоше само преговори и једна мала фотографија коју су завереници окинули кришом, с леђа – клупа и нас двоје.

Сутрадан смо ишли у Стругу. Одушевљени бистрином Дрима, скакали смо с моста од пет метара висине, наглавачке у смарагдне дубине и замишљали да скачемо са Старог у слично обојену Неретву. Нисмо били оптерећени ни са чим, чак ни „вечерима поезије“, с људима смо разговарали пристојно, али нисмо их памтили, ни људе ни теме, били смо довољни сами себи, испуњени, нарочито тако млади и у групи. Верујем да се ни то није свиђало „мојој“ преозбиљној Стели.

А шта је било после?

Ватра, пламен и последњи жар фитиља догореле свеће низали су се кроз јесен и последњу зиму велике, али платонске љубави. Последњи трзај је био један случајан сусрет на обали, али не језера, него Миљацке. Поздрависмо се, она – апотекарчина кћи, ја – официрско дете, ни она нема бочицу отрова, а ни ја убојито оружје. Ипак, застаде. Шта ли је то прочитала на мом лицу и у очима? Крену неколико обичних реченица док ја иза леђа гасим цигарету на длану да не бих био непристојан пред оном која ми је била све на свету. Добро сам, да, добро. Математику. Биће добро. Не брини за мене, како си ти? Медицину? Лепо. Здраво. Здраво... На длану ни бола, ни трага од ожиљка, само мало црног праха од пикавца. У тренутку схватих много тога, а нарочито факире.

Три године касније, јавио сам јој се пред селидбу и рекла ми је: „Једног дана смејаћеш се свему томе“. Она је постала озбиљан лекар, а ја пионир информатике, више уметнички надахнут, него озбиљан. Повремено сам пролазио поред зграде у којој је радила, али никада нисам свратио. Ко зна, можда ме је гледала с прозора амбуланте. Двадесет година после матурирања, надао сам се да ће нам се погледи укрстити, али она није дошла. Да ли је слутила велика срања која су за две–три године налетела на нас као страшни цунами балканске људске клоаке? Талог гована, густо мртво море, само се лагано диже и спушта и тера на повраћање. Без струјања, без освежавајућих ветрова, без креста врх таласа... годинама.

Ако догодине, после четрдесет година, уопште буде остварен сусрет мог Ш/ф, волео бих да сретнем Стелу. Можда ћемо се тада, нас двоје маторих, осмехнути једно другом и нашој младости. Нећемо се смејати.

Али, све нешто мислим, она опет неће доћи...

АУТОРИ

Зоран Станковић

Рођен је 1962. године у Приштини. Ради и живи у Бору. Углавном од интернета. Власник је и уредник сајта “Општина Бор” (www.opstinabor.com) и један од најпознатијих веб дизајнера (RainDog’s Web House). До сада није објављивао приче у штампаним медијима.

Бојана Перишић

Рођена је 1976. Одрасла у Обреновцу, а тренутно живи и ради у Торонту као програмер. Несвршени је студент етнологије и антропологије у Београду. Писању се вратила после дужег времена пишући блог који свима препоручује као добру вежбу. До сада није објављивала.

Ведрана Трлек

Рођена је у Славонском Броду 1966. године. Живи и ради у Загребу. Приче је објављивала на интернету, у БКГ „Полуострво“, „Књигомату“, „Prozaonline“, *Вечерњем листу*, те у књигама *Блој приче* и *Екран приче 03*.

Беатриче Илић

Рођена је 1975. године, живи и ради у Загребу. Никад ништа није објављивала (осим на блоговима).

Миле Баковић

Рођен је 1957. године у Доњем Милановцу. Живи од продаје, програмирања и поправки компјутера. Свира гитару и пише. До сада није објављивао.

Мирјана Ђурђевић

Рођена је и живи у Београду. Ради као професор на Вишој грађевинској школи. По занимању је грађевински инжењер, магистар системологије и логистике. Објавила је романе *Час анатомије на грађевинском факултету* (Victor, Београд, 2001), *Трећи сектор или Сама жена у транзицији* (Књижара Жагор, Београд, 2001. и Зрењанин, Агора, 2006), *Аждајин осмех* (Чигоја штампа, Београд, 2004), *Убиство у Академији наука* (Жагор, Београд, 2002. и Зрењанин, Агора, 2007), *Паркинџи св. Савиција* (сам. изд. 2003. и Зрењанин, Агора, 2007), *Деда-Ранкове рибље теорије* (Чигоја штампа, Београд, 2004. године награда „Женско перо“, часописа *Базар*), *Јакuzzi у лифту* (Чигоја штампа, Београд, 2005), *Први, други и трећи човек* (Зрењанин, Агора, 2006), *Чувари светиње* (Зрењанин, Агора, 2007). Пише текстове за *Нашу крмачу*, *Ану* и *Полицикин* Културни додатак.

СКЛБАЗ

Из Загреба. Све остало је мистерија. Није до сада објављивао у штампаној форми.

Горан Миленковић

Рођен је у Бору 1973. године, где и сада живи. Дипломирао на Одсеку за српски језик и књижевност на Филозофском факултету у Нишу. Ради у Народној библиотеци Бор као библиотекар. Бави се историјом и теоријом књижевности, књижевном критиком; пише приче и есеје.

Ирена Пушник

Рођена је 1982. године. у Великој Кладуши, БиХ, а данас живи у Карловцу у Хрватској. Апсолвент је управног права на Друштвеном велеучилишту у Загребу. Објављује песме у интернет-часописима као што су *Књијомај* и *Балкански књижевни јласник*. У низу електронских књига *Prozaonline* објавила је *Меи*. Учествовала је на 22. Фестивалу младих песника у Зајечару 2007. године.

Адријан Сарајлија

Рођен је у Зворнику 1976. године, где је завршио основну школу. Ратна збивања довела су га у Београд где завршава Прву београдску гимназију, а потом 2001. и Медицински факултет са изузетном просечном оценом, због чега је у току студија добио стипендију Краљевске норвешке амбасаде. године као један од најбољих студената у Србији. Од 2003. године је стално запослен у Институту за здравствену заштиту мајке и детета Србије у Новом Београду. Специјализира педијатрију. Аутор и коаутор више од 30 стручних радова из различитих области педијатрије, објављених у домаћим и страним часописима, монографијама и зборницима радова. Објавио је преко 2500 енигматских радова (углавном укрштених речи и ребуса) у различитим дневним новинама и магазинима (*Франкфуртске Весџи*, *Укршићеница*, *Марбо*, *Подјоричке Вијести*, *Новосадски Грађански лист*, *Зајонейка*, итд.).

Драган Стојанић

Рођен 1967. године у Београду. До сада није објављивао. Пише из хобија.

Душан Димитријев

Рођен је 1989. године у Бору. Иде у гимназију, свира Ибанеза и помало пише. До сада није објављивао.

Бојана Кнежевић

Рођена је у Новом Саду 1954. године. Годину и по дана писала је и водила колумну на Радију 021. Новосадски „Прометеј“ објавио је њену књигу прича *Шибом преко лица*. Добитник је бројних награда за афоризме и приче. Тренутно ради на другој књизи.

Ђуро Косановић

Рођен је 13. априла 1978. године. у Обреновцу, где је завршио основну школу и гимназију. Молекуларну биологију и физиологију дипломирао је 2005. године у Београду. Његова интересовања за књижевност сежу дубоко у детињство, када је маштарио и сањарио на Сави и Колубари, а преко лета у личком кршу. У гимназији је радио чланке на тему филма и музике за обреновачки лист *Ластипар*. Писао је чланке за *Лексикон Умилитологије*, објављивао кратке приче на књижевном сајту „Eniaroyah.com“. Сада је на докторским студијама у Немачкој.

Јасмина Фишерман

Рођена је 1975. године у Крушевцу, где и данас живи. Воли животиње, маштовите књиге и филмове. Пише приче већ неко време, али до сада није објављивала.

Владимир Милиновић

Рођен је 1973. године, новинар је и перформер, живи у Загребу.

Иван Деспотовић

Рођен је 1978. године у Београду где и сада живи. Поезију и прозу је објављивао у часописима и зборницима *Сћање сивари*, *Рукойиси ...* Бави се и краткометражним филмом. Објавио књигу поезије *Нишња није њако* (Фонд „Дејан Манчић“, Ниш, 2008) и *Безазлене њриче* (Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, Књажевац, 2008).

Александар Оклобџија

Рођен је 1970. године у Врбасу. Дипломирао је на Факултету примењених уметности и дизајна у Београду, на Одсеку за зидно сликарство – рестаурација и конзервација.

По професији је сликар, али се поред тога бави и графичким и веб дизајном и фотографијом. Илустровао је и опремио неколико књига. Запослен је у школи као професор ликовне културе. Помало пише, пева, компонује и свира гитару. Има и свој сајт: www.oklobdzija.com.

Владимир Ордагић

Рођен је 1965. године у Босанској Дубици, а одрастао у Петрињи. Ради као учитељ у Бјеловару. Објавио је неколико прича и песама у разним часописима.

Татјана Стефановић

Рођена је 1960. године у Београду. По професији је адвокат, али пише бајке и кратке приче, хаику, дечију и модерну поезију. Бајке и кратке приче је објављивала у часопису *Акџи* (Ваљево), *Свињак* (Пожега), *Сцена Црњански* (Београд), и у више зборника издавачке куће „Алма“ (Београд), као и на интернет сајту „Бундоло“, и у интернет часопису *Helly Cherry*. Својом хаику поезијом заступљена је у многим домаћим и страним хаику зборницима и часописима. Члан је Удружења хаику песника Србије и Црне горе. До сада је објавила две књиге: *Дванаест бајки*, Књижевно друштво „Свети Сава“, Београд, 2005, и *Хаику цвећ*, (са З. Живковићем), Књижевни клуб „Бранко Топић“, Београд, 2006.

Срђан Димитријевић

Рођен је 1989. године у Бору. Иде у гимназију. Није до сада објављивао.

Данило Лучић

Рођен је у Београду 1984. године. У истом граду завршио основну школу и Једанаесту београдску гимназију. Од 2003. године студент је Филолошког факултета, смер за српску књижевност и језик. Пише песме, приче, есеје, путописе... Објављивао је у извесном броју штампаних и онлајн часописа за књижевност. Живи и ради у Београду.

Ђорђе Аћимовић

Рођен је у Београду 1981. године. Повремено објављује, углавном у зборницима. Учествовао је на неколико конкурса за поезију и прозу објављених преко интернета. Осим на интернету, до сада није ништа објавио у штампаном облику.

Александра Саша Молнар

Рођена је 1975. године у Новом Саду. Била је један од иницијатора герилског дневног листа *Студентски иројлас*, који је излазио таман онолико колико је трајао Студентски протест у Новом Саду 1996/1997 и, на супрот лошим прогнозама професионалаца, преко ноћи доживео изненађујућу популарност. Студирала је психологију на Филозофском факултету у Новом Саду, а дипломирала на York Универзитету у Торонту где живи протеклих девет година и бави се социјалним радом. Писањем се, по доласку у Канаду, дуго није бавила, да би му се 2006. поново вратила. Изузимајући школске и студентске текстове – до сада није објављивала ништа.

Јелена Ст. Мирић

Рођена (Стојковић) 1972. године у Лозници. Пише на свом блогу „Сребрнасто перје“.

Зоран Илић

Прозни писац из Београда. Са својим причама присутан у српској и ex-уи периодици од 1989. године. Био је уредник у *Књижевној речи* и гостујући уредник у *Албуму* (Сарајево). Једно време био је заменик главног и одговорног уредника онлајн часописа *Балкански књижевни иласник*. Тренутно уређује веб-сајт за књижевност посвећен ауторима са простора бивше Југославије „Prozaonline“. На загребачком интернационалном позоришном фестивалу ФАКИ 2006. године извео улични перформанс користећи мотиве из једне од својих прича. Сарадник је и активни учесник многих веб-сајтова посвећених књижевности: новосадски „Бундоло“, загребачки СІР/Pisaća Машина, београдски „Seecult“... Објавио следеће књиге кратких прича: *Једносјавна и грује ириче*, Пегаз–КОС, Београд, 1997, *Вирџиуелна девојка*, КОС/Књижевно друштво „Свети Сава“, Београд, 2003, *Неговришене ириче*, Књижевно друштво „Свети Сава“, Београд, 2005.

Марко Антић

Рођен је 1980. године у Параћину. Објављиван у 17. броју фанзина „Зелени коњ“ и на сајтовима посвећеним поезији и прози.

Војислав Стојковић

Рођен је у Трпињи 1949. године. Објавио више научних радова, неколико кратких прича (*Књижевни листи*, *Прича Полијике*) и роман *Summa cum laude* (Народна књига-Алфа, Београд, 2007), добио је две награде за објављене научне радове и једну за кратку причу. Живи, ради, чита и пише у Београду.

Саша Д. Ловић

Рођен је 1973. године. у Бору, где живи и ради. Објавио је збирку песама *Веома збуњен у души* и еп *Мизанџрој*. Песме и приче су му објављиване у многим зборни-

цима, као и на више блогова. Главни је и одговорни уредник самиздат часописа *Слојанова*, а такође пише за *Бележницу*. Добитник је више књижевних награда.

Милош Илић

Рођен 1987. године у Панчеву, где и данас живи. Завршио основну школу у Панчеву, као и гимназију (друштвени смер). Тренутно је студент на Филолошком факултету у Београду. Објављивао у *Рукојисима* и у још пар мањих часописа, као и на интернету. Добитник „Дусковићевић звона“ за 2004. годину.

Гордана Васић

Рођена је у Смедереву 1961. године. Написала роман *Сейиа* (Београд, Народна књига, 2004), са којим је учествовала у избору за НИН-ову награду. Током 2004. и 2005. писала кратке приче за „СД панораму“. Пише други роман. Објављивала је на сајтовима „Sdsafe“ и „Мрежа креативних људи“.

Синиша Стојановић Синистер

Има 26 година и живи у Београду. Музичар је и свирао је бубњеве у многим београдским групама. За последњих десетак година написао је много прича и песама, али до сада нигде није објављивао своје радове.

Невенка Пупек

Рођена је 1969. године у Загребу. По занимању је дипломирани инжењер електротехнике. Пише поезију и прозу. Редовни је сарадник Балканског књижевног гласника. Приче је објављивала у зборницима. Њена поезија, преведена на енглески језик, објављена је у британском часопису за књижевност *Dreamcatcher*, преведена на пољски на www.poezija.com.pl, а на словеначки на www.locutio.si.

Ивана Кнежевић

Рођена је у Бору 1961. године. Данас живи у Торонту где пише приче и песме. Објавила до сада једну књигу поезије *Feminine jazz* (Зрењанин, Арт пројект, 2005).

Горан Карановић

Рођен 1983. године у Мостару. Завршио је правни факултет и ради као новинар. Воли добре људе, театар, кување и путовања. Уређује портал за књижевност *Knjizevnost.org* (<http://knjizevnost.org/>), много чита и помало пише. Коаутор је збирке драмских текстова и збирке поезије *Усред људа њмурна, налакћих се да њовраћим*. Објављује поезију и прозу у ех-уи периодици. Награђиван је за свој рад.

Тања Милутиновић

Рођена је 1968. године. Живи и ради у Београду као професор српског језика и књижевности. Добитница је неколико књижевних награда, од којих је последња награда на Конкурсу за најбољу кратку причу Народне библиотеке Бор 2007. године. Своје приче објављивала је у зборницима. Сарадник је у часописима: *Поља*, *Злајна љреда*, *Балкански књижевни љласник*, *Трећи љирј*, *Љиљар*, *Акћ*, *Press*, *Ирин Пирин* (у организацији Мелничких вечери поезије), *Nelly Cherry*, на сајту „Мрежа креативних људи“, у АТС (*Anti trafficking center*) читаоници и др.

Сњежана Баковић

Рођена је у Осијеку где је завршила основну и средњу школу. У Загребу је дипломирала на Архитектонском факултету. Пише поезију и прозу. Неке од прича су штампане након разних конкурса и у књижевним ревијама. Живи и ради у Осијеку.

Валентина Петровић

Рођена у Краљеву 1965. године. Дипломирала је на Вишој музичкој школи у Нишу. Предавала је шест година музичко васпитање у основној школи у околини Краљева, а у исто време оних тужних и ружних деведесетих година радила и као музички уредник и водитељ на Радио Глобусу.

Од 1998. године живи и ради у Атини. До сада није објављивала.

Јулијана Адамовић

Рођена је 1969. године у Војводини. Пред сам рат студирала је дефектологију у Београду, а факултет је завршила у Загребу. Живи, ради и пише у Вуковару. Објавила је књигу прича *Како су нас украли Цијанима* („Привлачица“, Винковци, 2008).

Мирослав Трбовић

Рођен је 1950. године у Врању. Инжењер је информатике. Новеле и приповетке објављивао је у *Siriusu* и *YU Siriusu*. Његове кратке приче заступљене су у зборницима *Најкраће приче 2003* (под псеудонимом Лав О. Бзуховски) и *Доња сџрана приче* (2004). Писао је књиге снимања за дугометражне играле филмове и ТВ драме. Написао је и роман *Кефалоника*, објављен на „Кишобрану“ и који чека на своје штампано издање. Живи и ради у Београду.

САДРЖАЈ

Ана Јанковић: Пре читања	7
Бранислав Бане Димитријевић: Поштовани читаоче	8
Зоран Станковић: Као покисли пси	11
Бојана Перишић: Мајка Земља	13
Ведрана Трлек: Монсун	15
Беатриче Илић: Неманаслованикадганијенибило	18
Миле Баковић: Кум	19
Мирјана Ђурђевић: Toilette	21
СКЛБЗ: Kadar	22
Горан Миленковић: Тихо	23
Ирена Пушник: Јагца Кајчина	25
Адријан Сарајлија: Рахела	26
Драган Стојанић: Одшкринута врата	28
Душан Димитријев: Бисер боје сафира	30
Бојана Кнежевић: Мати	32
Ђуро Косановић: Мрзовац	33
Јасмина Фишерман: Игра	35
Владимир Милиновић: Голубица	37
Александар Оклобција: Антонија	40
Владимир Ордагић: Zelyda	41
Татјана Стефановић: Црна белогуза	45
Срђан Димитријевић: Три кокосова ораха	46
Данило Лучић: Неонска сенка	50
Ђорђе Аћимовић: Нема везе	53
Александра Саша Молнар: Саманска трилогија	54
Јелена Ст. Мирић: Вечера за двоје	58
Зоран Илић: Сећање на Кети	59
Марко Антић: Леп дан	61
Војислав Стојковић: Грех госпође Емилије	62
Саша Д. Ловић: Ђувеч је у шпајз	66
Милош Илић: Купе	68
Гордана Васић: Његово величанство „Обичан дан“	73
Синиша Стојановић Синистер: Усидрена исповест	75
Невенка Пупек: Паришки тједан моде	76
Ивана Кнежевић: Naked Martini	77
Горан Карановић: Аватар мачка и боба омање шљиве	81
Тања Милутиновић: Алиби за збогом	85
Сњежана Баковић: Гуљење	86
Валентина Петровић: 15.23h	88
Јулијана Адамовић: Како су нас украли Циганима	89
Мирослав Трбовић: Језеро	91
Аутори:	95

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-36(082.2)

821.163.42-36(082.2)

КИШОБРАН : The Best of 2007. /
[приређивачи Милен Миливојевић, Бранислав
Бане Димитријевић, Ана Јанковић]. – Бор :
Народна библиотека, 2008 (Бор : N-design). –
104 стр. ; 20 цм. – (Бележница. Специјално
издање, ISSN 1820-8355 ; бр. 1)

Текст ћир. и лат. – Текстови на срп. и хрв.
језику. – Тираж 300. – Стр. 7: Пре читања /
Ана Јанковић. – Стр. 8-9: Поштовани читаоче /
Бранислав Бане Димитријевић. – Аутори: стр.
95-100.

ISBN 978-86-84061-09-8

1. Миливојевић, Милен [уредник]

COBISS.SR-ID 149374988

Спољашња страна задњих корица

НОМЕРАЖЕ Кишобрана